

MAGYARKÁK

1845 - ből

LIPCSÉN.

TEUBNER B. G. BETŰIVEL.

MDCCCXLV.

T A R T A L O M.

	Lap.		Lap.
Talárlikák	1	Balogh Pál	110
I. Hajdan és ma	7	Bárány Ágoston	112
II. Csónak	12	Bártfay László	113
III. Dudaszó	15	Bezerédy István	114
IV. Fiasnyók	17	Brassai Sámuel	115
V. Debreczen	20	Bugát Pál	116
VI. Zárda	24	Császár Ferencz	117
VII. Vallás	28	Czuczor Gergely	120
VIII. Papi javak	31	Degré Alajos	121
IX. Tudomány	35	Gr. Dessewffy Emil	122
X. Taktika	38	Döbrentei Gábor	124
XI. Kaszta	41	Erdélyi János	126
XII. Papi Journalismus	45	B. Eötvös József	127
XIII. Latin nyelv	47	Fábián Gábor	129
XIV. Vizár	50	Fáy András	130
XV. Földrendés	54	Fejér György	132
Köszömlikák	59	Fényes Elek	134
I. Védegylet	63	Ferenczy István	135
II. Magyar nők	68	Frankenburg Adolf	136
III. Megyei administra- torok	73	Gáál József	138
IV. Nemzeti színház	80	Garay János	139
V. Nemzeti kör	92	Gyarmathy János	140
VI. Irány	96	Gyurmán Adolf	141
Pepcedemenikák	101	Hazucha Ferencz	142
Antal Mihály	106	Helmezy Mihály	143
Bujza József	108	Henslmann Imre	145
		Horváth István	146
		Péczy József	149

	Lap.		Lap.
Jakab István	150	Petőfy Sándor	191
Jerney János	151	Petrichevich-HorváthLá-	
Illucz-Oláh János	153	zár	193
B. Jósika Miklós	154	Pongrácz Nina	195
Irlinyi József	155	Pulszky Ferencz	197
Kállay Ferencz	156	Pyrker László	198
Karacs Théréz	157	Remellay Gusztáv	200
Karácson Mihály	158	Sárosy Gyula	201
Kazinczy Gábor	159	Schedel Ferencz	202
Kollár János	160	Szalay László	205
Kossuth Lajos	162	Gr. Széchenyi István	206
Kovács Pál	164	Szenvey József	209
Kovácsóczy Mihály	165	Szemere Pál	210
Körmöczy Imre	167	Székács József	212
Kúthy Lajos	168	Stettner György	213
Kisfaludy Lipthay Sándor	170	Szigligeti Ede	214
Lukács Móricz	172	Szontagh Gusztáv	216
Luczenbacher János	174	Trefort Ágoston	217
Gr. Mailáth János	176	Vahot, alias Vachud, alias	
Mátray Gábor	178	Vachot, quondam Va-	
Mráz Mihály	180	hud Imre	218
Nagy János	182	Vachot Sándor	220
Nagy Ignác	183	Vajda Péter	221
Nagy Károly	184	Vállas Antal	223
Ney Ferencz	185	B. Vesselényi Miklós	225
Balásfalvi Orosz József	188	Vörösmarty Mihály	226
Palagay Imre	190	Hírlapok	228

Ha nem basznál, bizonyára nem is árt, udvarainkon s telkeinken olykor szétnézni, s házunk előtt hébchóban sepergetni. Annyi hiány, annyi gaz, nincs egy-hamar valamely országban, mint nálunk.

A török nem rég ment el; — a zsidóság nem rég, de beköltözött, befészkelte magát hozzánk; s ha a magyar keleti faj kissé tisztulni kezd is: c másik két keleti növény hagyott, és hoz magával elég seperni valót.

Nem szép, de nem is mulatságos munka a sepergetés; de hiszen, nem is a tollschrüt illeti-az, mely a tömérdek gazhalom előtt meghajolna. Kimutatni hol, és merre a szenny? s tenni azt jó szándékkal, ha nem

VI

háladatos műtétei is, minden esetre kellemetlen, de szükséges.

E könyv írói nem sóhajtoztak eldorado után. Tudják, hogy a földi paradicsom nem a mai anyagi világnak való; de tudják azt is, hogy a paradicsom, és meglehetősen rendben s csinnal tartott káposztás és virágos kert között, ha nagy is a különbség, de választani mindig lehet.

Takarékos káposztás- és virágkertet pedig, bizony lehetne ebből a mi szegény hazánkból is teremteni — csak akarnék!

Mi kertészek nem lehetünk. Vének is vagyunk rá, meg tehetségünk sincs a tanulásra; azért elég tennünk a mennyi tőlünk telik: kimutatni hol a gyom?

A ki bírja, szedje, irtsa ki. Több helyütt gereblyét is adunk kezébe, meg vakarót is.

Ezen gyom-féléket egy általános cím alá sorítottuk. **MAGYARKÁK** közé tartozik azok minden faja, mert magyar földön bujáltak fel. — Nézze körül magát mindenki: mellyik esik hozzá, vagy mellyikhez

VII

esik ő legközelebb, s vágjon althoz irtókapájával; mi nem etet illeti, vagy erejét fölülmúlja, annak hagyjon békét.

Lehetnek azok közt csalánok is. Ezt, bár mennyire szeretjük is volna, kikerülnünk nem lehetett.— Egyébíránt csípni, égetni csak ott fognak, hol épen elevenre találnak. Ez nem a mi hibánk; azért tesszük az óvást itt, hogy kénytelenség vitt erre bennünket.

Felette tudnék sajnálni, ha könyvünk az illetők által nem olvastatnék, ámbátor más részről megváltjuk, hogy sok mulatságot abban bizony senki fia sem talál. A jó akarat könyvírásra még nem elég, azt jól tudjuk; de ha már az megvan, nagy érdem; s mi abban nem szűkölködünk.

Ezt azon körülmény is tanúsítja, hogy olly dolgokról írunk, mellyek javítást várnak, s mellyek gyöngye oldalait a hazai sajtó nem bírja kimutatni.

Egynéhány év előtt a *journalistica* kora jött, most a *röpiratok* kora jöjjön. A tudományosság

VIII

későbbre maradhat; hadd készítsék azok az utat —
okosodásunkra!

Legyen áldott azon lipcei sajtó, melly a ma-
gyar röpiratokat megkezdette!

TALÁRIKÁK.

Mi — olly igen sokban szűkölködő keleti faj — csak egy kis mozaik-csarnokocskával sem dicsekedtünk; míg más kisebb téren élő nemzeteknek jelesb főtvenyekben gazdag, nagyműbecsű, pompás Belvederjök van! — Bizony igaz, hogy mindenben hátra vagyunk!—

Ezer nyolczszáz negyvennégynek jutott a szerencse, mellyben fejledezni kezdő átalakulásunk szürkületén a „Mozaik-csarnok“ megkezdett; s a nemzet nagy részvéte mutatja, hogy nem halt ki belőle egészen a szebb, nemesb s izletesebb művek iránt a pártoló érzés. — De a kezdetet folytatni kell, különben ez is, mint több jeles intézeteink: p. o. Ludovicea, váczi bolondház, sál. születése első perceiben elhal!

A mozaik-csarnokot tehát mi ezennel egy újjal gazdagítandók, adjuk jelen színezett kövecskéinket az olvasó közönség kezébe.

“ 4

Nem Tiziano vagy Raphaél ecsetjének, s nem is Canova vagy Thorwaldsen vésőjének re-

meklete művünk; de sem Vclnczének, sem az ennél régiehb Romának egyszerre nem teremtek világot csodára bíró művészei. Itt bizony csak utánozva, csak fontolva haladhatunk, mint Debreczen felé novemberben, vagy esős decemberben. — No de jobb valami, mint semmi; — majd támad nyomunkban más meg más művész, ki szebbnélsebb mozaikot fog öszerakni. — Lám, mennyit vitázunk a vasutak felett? ha e hosszas vita helyett csak a hatvani utat készítettük volna el becsületes mac-adamizált töltéssel, mi sokkal többet érne azon hiábavaló téntamázolásnál a fiumei, jobb s bal-parti vasvonalok felett! Erről azonban elég. Hiszen ez csak kis intermezzo — alias, mint a nagy hazafi mondja — „eszmekapcsolat!“ Scilicet, ha olyan igen kitérő s hosszú nem volna a nemes gróf kapcsolata, helyesebben: hajóhúzó kötele

Tehát visszatérve fő eszménkre, jelen füzetke folytatása a már megkezdett mozaik-csarnoknak. Ebbe minden honfinak szabad beilleszteni színzett fa-vagy kődarabkáit, ha t. i. azokkal a haza oltárán áldozni akar! —

Ha számosán találkozandnak illy áldozok, lesz egyszer már, ha nem is nagy képgyűjteményünk, legalább egy kis mozaikraktárunk. S ez annál kön-

nyebben létesülhet: minél könnyebb azt papíroson csupa betűkből összerakni, s minthogy illy papírmű olcsó is szokott lenni, kelendőségre is tarthat számot, miután a magyar mindent szeretne — csak — csak pénzbe ne kerülne! ... *Ilic labor, hoc opus!* —

Igen megháborodott Pannónia földén — mint hírlék — az első Rend, hogy olly kevés sorral elvégzetté nézeteit a „Mozaik“ szerzője. Mások meg azt mondák: „*Ecclesia praecedit,*“ s mégis olly hátú illesztő őket csarnokába. Több figyelmet érdemlne mindenestre; mert — kivált erszényét tekintve — csak ugyan első Rend Magyarorszáiban, s így őt kellett volna a „Mozaikban“ is legelői rakni mindenestre. —

De ez megbocsátható. A kezdet tökéletlen mindenkor; s azért mi, mint már tiport úton járók, nagyobb csarnokot fogunk állítani e tekintetben is, melly nem annyira egyes alakokban, hanem mindjárt egész csoportozatokban állítsa a néző szeme clibe az első Rendet.

Ugyanis, hogy méltánylatunkat és hódoló tiszteltünket, mellyel a *Vencrabilis Clerus* iránt viseltünk, kétségtelenül bebizonyítsuk, im egy — igen kevés más tárgyú darabkák közbevegyítésével, majd-

nem egészen — neki szentelt „Mozaikéival dicsőítjük őt. — Persze többet s tarkábbat, és nagyobbyszerűt is követelne méltóságuk; de ne feledjék, hogy ez „Mozaik s így mindent, a legcsekélyebb apróságokig belé nem rakhatunk. Különben pedig reméljük hogy tapasztalt szerénységénél fogva megalégli e kis művet; s ha mégis többet kívánna: majdmegkísériendjük ecsetünket.— Addig adieu! A révoir, szíves olvasó!

I.

HAJDAN ÉS MA!

Nem úgy van most, mint volt régen,
Nem az a nap süt az égen.

Népdal.

Nyolczszáz évig hömpölyög: már a szőke Duna hulláma, mióta Sz. István ez országban a papságot első Renddé emelte! — Szép idő, 1000-tól 1844-ig! —

Kegyelmes egek! mennyi változás azóta minden felé polgári szerkezetünk-, társaséletünk-, nyelvünk-, hitünk- és viseletünkben!

De bezzeg, nagy ám a különbség a hajdan és jelenkor egyházának állásában is. — Erős kárpáti tölgy volt egykori hierarchiája Magyarországnak, mellyhez, mint szilárd támaszhoz ragaszkodott Nemzet és Király, párt és párt. Ki eltért e testülettől, gyöngén állott: ingatag nádszálként; ha dőlni kellett a trónnak, főpap segíté azt halomra, ha párt gyámot keresett, püspök-, vagy apátbot után nézett. — Vis-

szálcsek eltörlése, törvények alkotása igazságkiszolgáltatása, mind selyemtalárisú s arany tiárás urak által történt. Sőt ha harcra kelt a nemzet, a fővezéri kard püspöki kézben nem egyszer villogott. így Sajónál, így Mohácsnál, s másutt is többször vezérletük alatt győzött vagy bukott, a hadi változószerencse szerint, a magyar sereg. Lelke tehát és mozgató ereje nemzetnek és trónnak hajdanában a szent sereg volt.

Máskép lőn ez később! — És ma? -----

Kikhez előbb a bizodalom, tisztelet és sokat jelentő családi viszonyok kapcsai által egygyéolvadl a magyar nemzeti nagy test: attól ma elfordult a hon; el nagyrésze azoknak, kik a szabad eszmék ösvényén újjáteremteni szentnek e hont! —

Ne ijedj meg, kedélyes olvasó; mert noha e sorok írója örvend az ellenzők táborában küzdhetni: de itt az igazság homokán, az Írói téren, nyíltan beavatandja a valót, s bár a politicalai mezőn ellenkezni, szót és erőt az egyház ellen kifejtetni, kitűzött rendszerünk tacticája, — itt azonban, csak úgy „ad amicas aures” szólva, kissé bizodalmasb hangon nyilatkozandok. —

Hogy ma a korhadt s odvas főzhöz vagytok hasonlók ti Léviak inkább, csak vak nem veszi észre. — Rajtatok igazán hű tükre látszik az emberi dicsőség mulékonyságának s a földi nagyság romlásának!...

Ki hitte volna Ugolin vitéz, ki, még Páz-

mán után is, a nagy Széchenyiek korában, hogy egy megyei gyűlésen alig egy telkes, sőt néha mivelsem bíró fityfirty magyar Demosthenes bátran kikeljen ellenetek, kiket jogaikban sérteni király sem merészkedett? — Ma megtámadjuk ős jogaitokat, meg javaitokat; s kik egykor magasan hordottátok süvegeket Hunnia népe közt: ma lesütött fővel, félve tekintetek magatok körül, gyerkőczhőseinket is kerülve, s lenézésüktől tartva! Ti, a régi idők arszlánai s légben repkedő sassai, ingerkedési kedélyünk laptái lettetek. Játszunk veletek tetszésünk szerint, míg majd eljő s megérik az idő, mellyben sakmattot adunk nektek... Hasztalan rejtitek el gyöngeségteket; ingadoztok, mint a kiaszott, recsegő törzs, dúló orkán alatt!— Nincs támasz, mellybe kapaszkodjatok. A nemzetnek ugyan nagy, de tehetetlen részében, bíznotok szintúgy nem lehet, mint nem egykét lelkes hazafiban a magokat fentartó s fontolva haladók veletek együtt félénk tömegéből. A kormány ön bajaival vesződik, s úgy tesz előbbutóbb veletek, mint szivacsos: míg lehet facsar, s ha nedvetek kiszáradt, tovavet, mint ve-lőtlen anyagot, mellynek már hasznát nem érzi. —

Hová enyészett magasztos befolyása az egyházi Rendnek, kérdi az eszmélő honfi? — Meggye-gyűléseinken fehér holló gyanánt ritkulnak, s kik eljönnek is, a nagyobb rész jobban tennének, ha otthon ülné-

nek, mint hogy a közönség boszantására ügyetlenkednek. Egy újoncz esküdt, vagy a tanoda mellett tízévig eljárt ifjoncznak szózata ellenében meghajol az egyházi méltóság képviselője; országgyűlésen pedig, hol apáink idejében annak lelke, tollvivője, szóval mindene volt, ma az alsó Táblánál még szavazatjokat sem bírták kivívni! A sajtót, melly kizárólag papi kezektől vagy által jött munkákkal foglalkozott, mar a világ fiainak nagy munkássága foglalja el, szaházaiak, a sok szerzetesek, alig néha, s csak ritka kivételképen, működnek a tudományok terjedelmes mezején!

Mind ez tagadhatatlanul bizonyítja, hogy más volt hajdan, más ma a magyar Hierarchia élete. — De miért volt máskép hajdanában, mint van most? azt egy régi krónikából így olvasom:

„Míg a magyart, letéve keleti istenét, egy hit kötötte össze, míg két szomszéd két templomba külön nem vált, hanem együtt ment leróni azon egy Istennek hálaimája önkénytes adóját az oltár előtt: hatalmas úrként tündöklőit a felkentek tisztos testületé; s habár néhanéha egyik vagy másik párt fürgeteget költött is föl ellenük, az csak ösztönül s alkalmit! szolgált arra, hogy még- crösb törvények-, még kedvezőbb kiváltóságokkal sánczolják körül magokat. Iriglytelenül látta őket a nép a hatalmas magyar trón fénykör-

nyezetében, mert az udvari cselszövények s ármányok ellen bennük védő nemtőket keresett, noha többször épen ők szótték azokat. — Mint a hit papjait, tisztelte őket az együgyű nép, tisztelték a nagyok is, mertharczi erény s tudomány, hazafúsággal párosítva, volt az ország ez első Rendjében. Ok nem ismerték a jelen papság politicáját; szabadon gondolkodott, szolgaságot nem tűrt, s a hon javát szíven hordozva, nem kérdezte: mi tetszik a kormánynak, mi az egyik, vagy másik pártnak, hanem mi üdvös a Hazának, a Nemzetnek, s így fejének, azaz fejedelmének? Nem volt gép mások körme között, sem csúszómászó állat eltűnő földi tekintélyek előtt. Esmélt, gondolkodott és szólott, mint meggyőződve volt, bátran, leplezetlenül, ha törvénytelenégeket kellett megróni. Ha az alkotmány falai megingattak, főpap állott első támogatására, s valamint hű fejedelméhez, olyan volt alkotmányos jogaihoz is, s nyíltan kitűzte a határt, mellyen túl népnek s kormánynak lépni nem szabad.“

Illy viselet és szilárdság mellett, ki csodálja, ha nötlönnött tekintélye azon Rendnek, melly borús és derűit napjaiban e honnak egyiránt osztozott, s a trónnak hű alattvalója, a nemzetnek hű fia volt? —

De bezzeg, nem így van ám ma!

II.

CSÓNAK!

... et sine parabola non loquebatnr eis.
E v a n g é l.

Múlt Júniusban egyik barátommal a Körös partján politicáról beszélgetőnk; s íme, csónak lebeg felénk a folyó sebesvizén, rajta aluszékony legények s bámész-kodó kormányos. —

Mi mesziről látjuk feketedni az égboltozatját, s felebaráti szeretetből kiáltunk, ébresztgetjük az álmos hajósokat, hogy vigyázzanak, mert fürgeteg jó s elmerül csónakjok, ha felzavarja egyszer az orkán a rohanó folyamat, elsodorja azt örvénybe. De ők mosolyogtak aggódásunkon, s közülök az izmosabbik, ki helyéből sem kelt volna sokért föl, azt kiáltja vissza intésünkre: „hm, hm! hát nem olvasták kigyelmelek az evangéliomban, hogy ott fent viraszt helyettünk az, ki a szelek s tengereknek is parancsol? —

Alig monda ki e szavakat, a forgósél fel viharzik, a csónakot parthoz sújtja, merülni kezd, s már tódul beléje a hullám. Ekkor felijednek, kapkodnak, kiábálnak a lapáthősök. Hanem szerencsájukre parthoz értek. Erre megszűnik a zivatar, s az öreg kormányos megdorgálja legényeit: „miért ütöttek olyan nagy lármát; lám, nem lett semmi baj.“ Ők tehát ismét könnyítettek kezeiken, s a jó szerencsére bízván magokat, engedték vitetni víz által nászádjokat. — „Lám, monda barátom, inkább lapáthoz fognának hamar, mert ha ismét veszély jő s körökre ég a dolog, mégis csak hozzá kell fogni; mert most is elmerülhetett volna hajócskájuk. —

Azonban a testes hajósok csak kucsúltak, s folyvást azt kiábálák egymásnak: „lám, nem lett semmi baj; majd megsegít jövőre is az isten, bízunk csak rá, őriz ő bennünket s vigyáz is helyettünk.

„Mi vak elbizottság s veszélyes elmerülés ez a henyességben! szólék fejcsóválva. A csónak csak használatra adatott nekik, hogy benne addig evezhessenek, míg azt újabb hajósok tőlök átveendik, s így jó karban kellene tartaniok.“

„Bizony igazad van, felelt barátom. S tudod mi jut eszembe e látványra előbbi politikai beszédünk következtében? — a magyar egyházi Rend.“

“S mi összefüggéssel? kérdeni őt/

„Csak ne tettesd olly egy ügyűnek magadat! —
Csónak, — Ősz kormányos, — aluszékony hajó-
sok, fõrgeteg, — feljajdulás, — ismét álom és
hanyagság; — hisz chez csak nem kell com-
mentar?“

III.

DUDASZÓ.

Van egy régi magyar nóta, melly úgy kezdődik, a mint végződik. — Ki nem ismeri? „Fáj, fáj, fáj, fáj, fáj a szívem, fáj!“ És megint: „da capo, al segno;“ mint a duda, mellynek első hangja is mekketés, az utolsó is.

E dal ugyan szép, de azért eléggé unalmas, kivált eszes embernek, s műveit füleknek!

A magyar papság épen e nótát dúdolja nehezen emelkedő kebléből. Neki mindig csak fáj, meg fáj; — jaj, meg jaj! — Undorító egyformasággal sopánkodik, panaszkodik vénasszonyok módjára, úgy, hogy valami fonóházban hittem magamat, a mint minapában Rudnora utaztomban E — városában egy asztalnál négy falusi úri embert az ebéd felett panaszkodni, nyöszörögni hallottam.

Nem is állhattam meg szó nélkül.— Mondók tehát:ugyan miért sopánkodnak, tisztos uraimék? hisz semmit sem érnek vele. — Rég elveszett Józué trombitája, s így korántse higyjék bizony, hogy fohászaik Jerikó falait megrongálják, ha viradattól napestig mindig panaszt trombitálnak is jószuszú torkukból...?

„Ah, drága úr! lássa, ez már a mi szokásunk“ — felelének ők. „Föülről lefelé, ez mindennapi fegyverünk; s osztón ez pénzbe sem kerül; pedig bizony úgy szeretnék megtartani a kecskét, hogy a káposzta is megmaradjon!“^k —

Igen-e?... No az már más, uraim! Tehát csak sopánkodjanak, fohászodjanak, míg gégégjök, vagy fűjtató háriyájok meg nem szakad; de osztán magoknak tulajdonítsák ám, ha sem kecske, sem káposzta nem marad! — Hej ha én pápás volnék, tudnám én mit kellésék tenni. — De ha mégis egy pint bort fizetnének, megmondanám.“

„Pinczér! egy pint bort“ — kiáltanak; s egy hosszú „oh“ után mondanak: „halljuk!“

A pint bort fölhajtottam.

„Halljuk!“

„Erő és pénz; — tudomány és erkölcs; — központosítás; — össetartás; — zsinat és egyetértés... Alázatos szolgáljok, tisztos uraiméknak.“

IV.

FIASTYÚK.

Az öreg anyánkról maradt kotlósunk ma szintén úgy folytatja pályáját, mint csirkekorában« Ha kikelnek tojásai, elviszi fiait a szemétdombra, megtanítja csicseregni, szemet kaparni; később kúrálni, kotkodácsolni, s ezzel bevégzi nevelését!

A Daguérreolypan ezt így fordítják diákra: „Seminarium eléri Junioris Hungarici“

A tyúk nem csak jó anya, de jó mester is mert csirkéinek ma sem kell többet tudni, mint hajdanta, s ha tud annyit, mennyit ős eldődei tudtak, az elég.— Ámde a kispapoknak ma már nem elég csak kaparni és kárálni tanulni, tudni; többet, sokkal többet igényel az idő szüksége ő kelméktől. — Nem nézzük mi, uraim, ma egyedül csak a fekete posztói; hanem azt is nézzük: minő embert, s milly tökéletességekkel bíró húst és csontot fed a tisztes ruha?

Ég-hasító-kalap, a tizenkilenczedik században! öltöny darócposztóból; öv szőrből; párosséta, zárt ajtó, a kézbe olvasó, a fejre pipistakaró; — osztán csengetés, meg csengetés — ma nem elég nevelés.

Zsidó ábécze, egy kis theologia — még ma nem nagy tudomány!

Őszinte buzgóság, színletlen ájtatosság, férfias önértet, szolgálai csúszás nélkül; — szerénység tiszta szívvel; emberiségért égő felebaráti szeretet, a hitben meggyőződés, s rendületlen állhatatosság, tudomány minden céljokhoz vezető ágakban; jog, s pedig nemcsak canonicum, hanem magyar is, élő nyelvek, szép literatura, ékesszónoklat pedig nemcsak a szent amboról, de polgári ügyekben is, külső csín és Hiedelem belső erénységgel — ím, ezek a mostani nevelés szükségei;

Fölkelni csengetésre, lefeküdni csengetésre, enni, tanulni csengetésre, mulatni csengetésre!... Mi ez? Iga és járom, s nem a szellemvilág jövő mesterihez illő nevelés. —

Nem csak reverendgyiát és pipist viselni tanítsátok gyöngé csemetéiteket; ne kormányozzátok erőszakkal, mint szoktuk a jármás állatokat, ujjonczeitokat, hanem szabadon s úgy neveljétek, hogy korán megtanuljon saját ösztönéből, magas hivatása felfogásából jónak lenni; érezze korán, miként ő olly egyháznak

leendő szolgája, vezérlője és pásztor, melly szabad akaraton és önkénytes áldozaton alapszik, mellyhez tehát nem gépszerű kül embert gyártó: hanem szabad s a benső embert — a szívet és lelket — nemesítő nevelés illik.

A p — ház igazgatója minapában mutogatta a nevelőházat, s én inkább valami állatmenagériában hittem volna magamat, mint a keresztyén vallás jövő sáfárjai lakában, annyira erőltetett volt ottan minden.

Hej, hej, hollódsi uraimék! ma nem adunk semmit a kül színre! „Non videri, sed esse;“ ez a mai jelszó.

V.

DEBRECZEN.

Ismerik olvasóim ama nagy, igen nagyhírű szabad királyi városfalut, azt a magyar alföldi miveltség fókuszát?... Nohát csak azt értem, hol szárasz időben nincsen sár, esőben pedig nincsen por.... De hiszen, ismerik polgárait is, és ha látnak kurta, kövér nyakú, húsos hátú, nagy hasú, vörös képű, zsíros hajú, szűk nadrágé, fisléder csizmájú, izmos, köpczös urakat, csak eltalálják, hogy ezek nem valami héring-rágó pápisták: hanem pörzczön hízott francia hitet követő magyar-hitű uracsok. —

Nó tehát, e nevezetes város köz helyén megállópodám én egykor, s messziről láték sürgést, forgást, jobbra balra köszöntést. Közeledöm a mozgáshoz; s íme látok bókokat, hajlongásokat, ép olly talpra eseteket, minők „Szökött katonában“ a szabó úrfi tigri-sének hajlongásai. S már sejtéin előre, kik legyenek. Mert a ki járt Sárospatakon, Késmárkon, Szentesen

és Lócsén, mindjárt rajok ismerhetett, hogy biz ezek tiszteletes uraimék.

Kalapot emeltem én is; mert N— tiszteletes uramnak szép barna leánykája van, s egy kis pénzecs-két is szerzett ekkléziájából; ezen felől superintendens ő kegyelmével atyafiságban áll, az én derék tógátus fiam pedig igen szerelne Illyés ekkléziába — majd el is tévesztém... illy érdemes családba házasodni.

„Mi történik? kelmétek sokan összegyűltek? Sútam a mellettem elmenőknek. „Hát csak tiszteletes uram jó.“

Becsületes ember az a debreczeni tiszteletes; mert tiszteletes létére sem szégyenlett, illy köz helyen is barátságosan szólni velem.

„Hát kegyelmed is itt van, Onódy uram? talán hírét hallotta gyűlésünknek? Dehát tudja-e okát összejövetelünknek?... No megsúgom, de tovább ne menjen a szó. Mi bizony követ jöttünk fűjni. Közeledik az idő, hogy fellépjünk már egyszer mi is az ugorkafára. Pápista uraimék régóta szedik az epret. Azt a sok meg sok milliót, ha jószántokból inog nem osztják velünk püspök uraimék, hát majd mi tesszük meg a divisiót.— Nekünk feleségünk, gyermekeink, ő nekik legfeljebb gazdasszonyaik s fogadott fiaik vannak; mi szegények csak sínlődünk, egypár selyem iberron-

gyot is alig vehetünk oldalbordáinknak; e mellett a hívek és nyájunk egészségiért is csak szeretnénk néhánéhá cgypár pohár rajnait ürítgetni. — Aztán üveges hintó, szép négy, vagy hatosfogat, jó lenne superintendensné Asszonyságnak is; hisz ő Asszonyságának rangja megüthetné egy consiliariusné úriasságát, — pedig ezek üveges hintóban sétálnak.... E mellett fő Curátor urainknak is jól esnék hébehóban egyegy ezresbanknótta. s lám, mind ez a pókhasú pápások kezei közt van!..

„Mit hallok? ez már jó, okos és hasznos gyülekezet lesz; de hát nekünk falusi sénioroknak, ugyan jut-e valami?..

„Ej, monda, tiszteletcs uram, kis hulladék csak jutna kegyelmeteknek is‘ —

„E már bizony jeles gyülekezet lesz mindenesetre! De hát majd mit szólnak a tarajos urak?“

Mit szólnak-e? Nem bigyesztjük ám az orrukra szándékunkat; most előbb tanakodunk, megszőjjük a takarót, sérelmeket gyűjtünk, őket leszóljuk, lepiszoljuk, s midőn majd megutálja őket a világ, könnyen bánunk velők.

„Ez már nagyon helyes taktika..

„Csak halja tovább, Onódy uram. Népnevelésre, tanodókra kívánjuk fordíttatni az ő javadalmaikat; s csak egyszer megkezdhessük a szalonnát, a kés

magától beljebb-beljebb csúszik. — Onódy uram le-
gondolhatja, hogy nagyfejű főcurátorunk, s mi is
olly sokan, annyszor hiába csak nem tanácskozunk?
Persze, azt hiszik az emberek, hogy mi egészen más-
ért jövünk össze s azonban szemesnek «A világ» vaknak
az alamizsna—

VI.

ZÁRDA.

Klastrom. magyarul „Zárda“ azaz: zárd-oda; mert a szerzetesek legjobbak — zárva.

Barát; sok barát, rossz barát; kevés barát, jó barát — elkeveredhetik a világon.

Voltak idők, mikor olly édesen néztek az emberek a zárdák fekete, kormos falaira, mint ma a gyönyörű kaméliákra. Ok voltak virágai és gyöngyei koruknak, tölök áradozott szét a tudományok, művészetek, és szelíd erények illatja. — Falaik közt ütöttek sátort a másák, Parnassussá vált Cassino hegye. — Milly szaporán nő a gomba eső után: olly sűrűn emeltettek minden tájon a szerzetesek zárdái. S ki többet ajándékozott, szentebbnek tartatott; sőt egy barátságukla „salvagvardia“ként tekintetett, mellynek Péter kulcsai sem mertek mindig daczolni!

Koronát kámzsával fölcserélni, napi események közé számíttatott. Fort bien á son temps!

Azonban 1845 — egészen más, mint 1100 1200 1300. Mi jónak, hasznosnak és kedvesnek tűnt fel hajdan: az ma szükségtelen, káros és utálatos lehet. Minek az a sok tarka quodlibet? Tarka barát, szürke barát, fekete barát, tejfölös barát, gazdag barát, koldus barát; minek ma ez a sokféle barát? — Talán csak azért, mivel „varietas delectat;“ vagy „ul sînt fruges consumere nati?...^a

Szűnjék meg már valahára a szent koldusság. Hiszen ma nagyobb városokban eltiltatott már; s még is, a religio rovására a szent atyák keldulnak; *hogy* — jól meghízzanak!

Ha én pápista lennék, illy népszopó nqdályokat meir nem szenvednék.

Ha ki szerzetes kíván lenni, s kedve tartja, ám legyen; de a szegény nép zsírján ne hízzék. Van jószáguk? tartsák meg, s éljenek közös vagyomból, közös rend és törvény alatt.

Tündököljenek erény, ájtatosság s tudományosság gyöngyeivel; tanítsanak, szóval: hasznos és cselekvő életet éljenek, e mellett egész éjjel imádkozhatnak.

Hahotára neveltünk minap, midőn a Jezsuiták mellett szónoklott bizonyos nagy méltóság. Mi nem félünk politikájokiól; de nem is szorulunk ő kegyelmekre. Megvoltunk jó régen nálok nélkül, meglehe-

tünk ezután is. — Megszűnt már a nimbus, nincs mitől tartani. — Jöjjenek, ha bejöhetnek; de majd résen állunk mi is Sárospatakon, Losonczon és Lőcsén.

Jobbítások s olvaszsátok e sok tarkabarkát egybe, ha már megvannak, s nélkülözhetleneknek hiszitek; de újjakról ne álmodoztatok.

Mindig hibája volt az pápista uraimék püspökeinc, hogy ha valamelyik szerzetes rendet a gazdagság lomhává s gáláddá tett, újjabb szerzeteseket alapítottak a helyett, hogy a már létezőket javígtatták volna.

Minapában valaki azt hitte, hogy barátok nélkül meg sem állhat a keresztyénség! —

Szegény vakosdi! Ládd, üdvözítőnk zárdákat nem alapított, hanem papokat választott országa s tanítása terjesztésére. — így akar némelyik okosabb lenni Jézusnál. Felállott bizony sok száz esztendőig a keresztyén egyház szerzetesek nélkül is, és fen fog állani, ha magjok kiveszne is.

Akartok fenmaradni? javuljatok, okuljatok, s ne marakodjatok, ne irigykedjete, mert különben meg nem szenvedünk benneteket.

Végre, nemzetiségünkről meg ne felejtkezsetek; mert e szent tiszt felett nemzet örökodik, s jaj nektek, ha még ti is ellene dolgoznátok a nagy igazságnak.

Eltöröltetésteket most nem javulhatom, mert a

társulás szabad minden polgárnak, s így miért nem lehetne társulni szent céllal is? de terhére, vagy épen kárára ne váljatok a hazának, mert ez romlása lenne a statusnak —

Azonban, emlékezzetek sz. Pál szavaira: „qui stat, videat ne cadat.“

VII.

VALLÁS.

„Nincs pénz! nincs pénz!“ ez mindennapi refrainünk; de, hogy nincs vallás, nincs erkölcs, nincs bit közöttünk, az semmit, és senkit sem bánt; miért? mert a vallásnak ma nincs cursusa; pedig e nélkül sem börze, sem pénz, sem más gazdagság nem segít.

Miólta megcsökkent a hit: nőtt a nyomor és bukás. Avagy nem geometrical arányban nőtt-e az erkölcstelenség, s nem származott-e ettől a pénzzavar a vallástalansággal?... De mi nem szólunk erről bővebben; beszéljenek, írjanak azok, a kiket illet.

Itt csak az a kérdés: jogtéren mint állhat meg békességben protestáns és pápista, ez úgynevezett apostoli országban?

Tömérdek szóvita és özönje a pizskoknak ömlik át országgyűlésünkön, s a sok lármának, sok szónak mi a vége? Idővesztegetés.

Kiki lelküseretére hivatkozik. Szent a vallás joga; pedig több, mint ötven illy szónokról. T— barátom azt állítja, hogy h — d — g; mert utoljára is jurista korában hallotta az ekklezsiában énekelni a zsol-tárokat? — És hozzá teve, miképen divat országgyűlésen mást beszélni, mást érezni, s mást cselekedni.

Bizonyos vezérszónokról hallván őt beszélni, azt hittem, hogy Calvin követője; de barátomtól az ellenkezőt tudtam meg; azaz: hogy ő névre pápista — szívre semmi; külszínre protestánsok kengyelfutója — scilicet jó akcidenciákért — első viceispányságért -----

Mondják, a királyi leirat nem jó.— Nem? Ha 1648-ban, s csak még 1791-ben is illy leirat jött volna, mindjárt összeütötték volna bokáikat apáink; mert a világ kerektségén sem található kedvezőbb elveket, illy körülmény s történeti előzmények után. — No, no? majd megbánjuk, hogy elszalajtottuk a kedvező időpontot; mondám én, mikor miatta zaj történt; de november eleje óta már nem mondom.

Egyébíránt, minden nyereségünk az, hogy derekasan lepszokoltuk a papokat. Igaz nem illik törvényhozótestülethez, s nem is válik nagy becsületünkre; de legalább hajószagaikat el nem pörölhettük, boszúnkat töltjük kedvünk szerint e hatalmas státuson.

Azonban még nem lőtt az utolsó francia; félek,

felnyitják szemeiket, s ha amúgy okosan, férfiasán talpra állnak, mint a fő Rendek, s capacitáljak az ingadozó vármegyéket: biz aligha mi nem húzzuk a rövidebbet. Azért jobb ma egy veréb, mint holnap egy hízok!

Most hallgassunk.

VIII.

PAPI JAVAK.

Ki másnak vermet ás, maga esik belé! így tartja a magyar közmondás.

Mesét is mondok hozzá.

Fájlalta nagyon a ragadozó sas a Jupiternek oltárára tett áldozatokat, s jó móddal oda férvén, egy darab húst körme közé szorított, s vitte örömmel a szent prédát fiainak. Azonban a húshoz parázs ragadt, s a fészekkel együtt tollasodó fiai is megégtek.

Szép, tanulságos egy mese! még pedig a történetek tükrében igazolt mese!

Nemes és birtokos vagyok; őseim nem lopták vagyonukat, joggal szerezték, ne bántsa jószágomat senki, mert igaz kereset. Szent legyen és sérthetetlen tulajdonom. Ez fő kelléke társas életünknek, s im egyedül ezen politikai jogpontból nem támadandom én meg soha az egyházi javakat.

Ha lopták, vagy ármánnyal szereztek volna jószágokat, egy perczig sem túrném kezeik közt; de mivel igaz úton (bár ne úgy volna!) jutottak hozzá: már csak azért sem bántanám, hogy az enyim biztos maradjon. —

Ha azt, mit az egyház ajándék s igaz kereset útján kapott, elszedhetni; miért nem vehetnék el Eszterházytól kezdve, a nagyobb nemességig, sőt a pórházig le mindenikét? De nem találni vigasztalást, nem áldást az illy fosztogatások nyomán, még a történetekben sem. Elkoboztatak Franciaországban a papi javak, de ugyanakkor megrendült minden polgári birtok, vér folyt nyaktiló alatt, még pedig nem csupán papvér, hanem nemes és polgárvér. Spanyolországim viszaadja elvett javait az egyháznak, mert szomorú tapasztalás tanította meg, hogy „Pfaffengut thut kein gut.“ — Anglia okosabb: nem sérti dús jövedelmeit pápaságnak.

Beszennyezte Borsódmegye szerencsétlen indítványával a protestáns ügyet. Most már ki nein verhetni a katolikusok fejéből, hogy a „religionis gravamina“ köpenye alatt, jószágokra ásítózunk -----

Első okot illyes követelésekre, igaz, maga a pápista papság nyújtott. — Először, midőn az ország törvényeinek ellenére, a koronának adózni kezdetek. —

Másodszor, ötven éven át keveset adóztak püspök és kanonok uraimék a köz jóra; legalább nem annyit, mennyi it tőlök joggal várni lehetett. — Kivétel van, igaz; de általánosan szólva, a hajdani magyar főpapok dicső tetteikhez képest csekélységet tőnek.

Harmadszor, oka az aránytalanság.

Igazán elmondhatni: „unus esurit, altér ebriui est.“ Önkénytesen vakoskodik a fő clerus. — Aranyos inasok, hatlovas fogatok, gazdag asztal, sok kincs a méltóságos uraknál; — rongyos reverenda, romlott ház, lágyfabútor, híg leves, szükség és nyomor a nap terheit viselő káplán-és plébánosoknál ----- bizony, bizony, égbekiáltó aránytalanság!

En, egyszerű táblabíró, kocsisomnak 75 forintot fizetek, s tartáson túl még ruházom is, tetőtől talpig, s a kujon, nem akar megelégedni; a szomszéd káplánnak pedig hatvan váltó forinton kelletik ruházkodni! Igaz, hogy reverengyiája kopott, foltos és színtelen, kocsisom dolmánya jó, egész és tisztességes. — Tehát kocsis — 75. forint, káplán — 60 forint; kocsis r— tiszta öltöny, káplán a kopott kalap, foltos reverengyia s vörös bornyúbőr csizma. Tovább: püspök 300,000 forint, káplán = 60 forint? És még sem értik el ökelmék az aránytalanságot?

Mínapában hallottam, hogy N— püspök huszárjának több fizetése van, mint a Sz — i plébánosnak.

Héj, héj, püspök uraim! ez az egy, mi megdönt előbb—
utóbb benneteket, ha meg nem előzitek a közelgő
veszélyt.

Adjatok szűkölködő papjaitoknak is, mert ha
nem adtok, igazságtalanságtokat tűrni a nemzet nem
fogja, s pedig ha mi rendezünk, meg nem köszönitek.

Azontúl: köz célok, nemzeti intézményekre
adakozzatok; csak illy finánciális bölcseséggel csilla-
píthatjátok le kedélyeinket.

„Prestat praevenire, quam praeveniri!“

IX.

TUDOMÁNY.

Átkozott deválvátió! hány koldust csinált, mennyi könyözött árasztott e hazában! — Azt hittem, hogy bevégezte már játékát közöttünk; de fájdalom! még jobban űzi hatalmát. S ki hinné — pedig úgy van! — immár az eszmék fellengős régiójába is felhatott.

Mi sokat nyomott, mi sok értéke volt hajdan e mondatnak: „Káptalan a feje.“

Bölcsesség, tudományosság, mind feltételeztetett annál, kiről illy elógiumot mondtak. — De, szent egék! mint devalválódott ez? Ma káptalanfő nem ~ okos és salamonfő. Miért? mert sok tök terem ma a káptalan kertjében....

A tudomány kulcsa kezében volt hajdan a papságnak. A törvény-bölcsesség tana, a hittudomány, sőt még a gyógyásztan is csak általa kezeltett. —

— Királyok titkocokai, követei, mind csak az egyházi rendből személtettek; alig van száz éve, s még a főcancellár is püspök volt nálunk.

Semmi művészet nélkülök nem emelkedtetett. Pénz, kedvezés, tisztelet, méltóság nyitva állott a papok és püspöki hercegek palotáiban; ők lelkesíték a szendergő lángészt, gazdag jutalmakat tűztek a nemesb műveknek. Áldoztak értékkel, ha észszel nem szolgálhattak, a másaknak; kiki tudomány és szorgalma által legszebb remények — kitüntetés-és méltóságra számíthatott nálok. Illy körülményekben épen nem csodálhatni, hogy nem volt a tudományosság tág mezején egyetlen tér, mellyet papi egyén tolla parlagon hagyott volna! Ritkán, csak elvétve, hogy azon egykét világfi fehérhollóként tűnt föl.

De megváltozott az idő! Ma elhanyagolva a tudományosság az egyháziak-és szerzeteseknél, naprólnapra mind inkább szállnak alá tudatlanságukban; a káptalanokban 6 — 12 — 16 — 24 tag, és jó fő.... alig egy kettő; Harczot vívnek ma a főpapok a tudományosság ellen. Jutalmat, előmenetelt, udvari kegyenczek, e lég veszedelmesebb férgek, várhatnak csak, a tudós, kitüntetést hasztalan reméli.

Pénzt gyűjteni szerelnek, de könyvekkel mitsem törődnek. Hol van csak egy nagyszerű mű, vagy elmeszülmény, melly főpapok költségén létrejött? —

Hol kitűnő tudományos férfiak kitüntetése? — Aztán, ki ütközik meg azon, ka tudatlanok a papok, vagy legalább rejtve maradnak többek elnyomott talentu-
maik?...

A magyar Tudós Társaság köréből kizártuk a Hittant, és méltán; de — örök gyalázatjára a vagyono-
s magyar Hierarchiának — tudós hittani társaságot még máiglan sem állítottak. -----

Utálatos a tudatlan pap. És sülyedesteknek itt fekszik egyik fő oka. Nem tanúitok, s tanulásra ösztö-
nt sem adtok; sötétség vonul el testületetek felett: mert a tudományok szövétnekét kiejtettétek kezeitek-
ből, s újra birtokotokba keríteni fősvények, szűkkeb-
lűtek, önzők vagytok!

Csak rajta! sülyedjeteK vastag tudatlanságban el; de osztán ne követeljétek, hogy „de öre vestro quaeramus scientiam.“

X. TAKTIKA.

Napokon lángesze kijátszott új taktikájával minden számítást.

Taktika közéletben = *eszélyesség*; ügyesség. — Rósz, kimondhatlanul rósz taktikája volt a francia háborúban tétovázó ausztriai vezéreknek; de mégis ez a magyar hierarchia taktikájához mérve óriási talcntom szüleményének tekinthető.

Szorul a kapcza megyegyűléseken, s egykét sötét öltönyös, vörös öves úr, lassan, félénken, megkövesült szerénységgel oda búvik a többi áttílas status közé. Nem szónok, nem is tudós, de recsegő torkú allelujázó; s nem is azért jött, hogy mozdítson, hanem mert a sor épen étet érte, és jobb valaki, mint senki. — Néha egypár okos fekete öves is megjelenik; de ezek is, azok is, alig várják az első nap ebédőráját, s haza sietnek, mintha a török hajtaná őket, és el-

mondják otthon nagy hegykén: mint lármáztak, mint viaskodtak, mint csépeltek rendre az áttlás szónokokat; ... pedig csak hallgattak, ültek, vagy ha szóltak szép lassan, csak rontottak; s ha a második napon még a tizenkét óra után is ott maradnak, s a köz ügyekért a kanál levest elfelejtik fél egyig — valóságos nyolczadik csodája a világnak. — Vége van a fürgetegnek?. .. csöndes minden. Jó új gyűlés, ott nincs kanonok, nincs fekete öves szónok, hacsak valaki véletlenül oda nem vetődik.

És ez osztán annyit tesz papi ajkon, mint köz helyeken jogot védeni!

Jó éjszakát szegénység!

Következik a tisztújítás. Gondolkodnak, mit tegyenek? Néhány tisztakezű, jólelkű és mérsékelt elvű tisztviselő csak jól esnék, és szeretnének egyegy catholikus alispánt is ... Dictum factum, a plébánosokat felszólítják, hogy saját költségükön menjenek tisztújításra. — Ez jó, és helyes, mert kötelesség jogával élni. De voks is kellene!

„Bizony ez szükséges“, mondják. Miséznek, imádkoznak, a főispánoknak ajánlóleveleket írnak — persze, mert mind ez pénzbe nem kerül.

Toll, papiros és ténta, szó meg szép szó, nem arany, nem is ezüst.

Olcsó húsnak híg a leve. Bevégeződik a tiszt-

újítás, s rosszul ütött ki a számolás; bezzeg van lárma, meg sopánkodás. — ígérek mindent — jövőre; terveket csinálnak, bőkezűeknek ígérkeznek, de végső esetben, ha kenyértörésre kerül a dolog, vagy nem adnak, vagy annyit adnak, hogy nincs köszönet benne. —

Persze, hogy okoskodni igen jól tudnak, s némi szép burkolatú szavakban mentséget keresnek is, találnak is... hiába! olly sok kibújósdi játékot nem tud senki, mint a magyar catholikus papság; ő szépen kicsúszik mindenünnen, hol baj lehet, vagy volt.

Taktikája van tehát a magyar papságnak, de ollyan, melly bukásra vezet, s millyet csak ellenségnek kívánhatni.

XI

KASZTA.

„Ti vagytok a világ sava.“ így szólt a Megváltó tanítványaihoz, s elküldő őket az emberek közé térítőkül.

Tehát nem kívánta külön kaszta-osztálylá alakíttatni szent ígéje szolgálit?... Nem! És mégis ma, mint valamely szentebb lények, kivonja magát az emberek közüi Lévi tábora! Nem társalkodik, kerüli a tisztos női koszorút, a legártatlanabb nyilvános vigalmakat.... Vajha kerülné sok az aljash multságokat is!...

Ez bánt minket, és méltán. Mert vagy olly időszaknak tartatok minket s tartjátok hölgyeinket is, hogy velünk és velők nyilvánosan társalogni nem meretek, vagy önnön gyávaságtokat áruljátok el, féltvén erényteket.

A magasb, tisztességes női társalgás, nemesíti,

finomítja lelkünket és szívünket, erre pedig szükségtek van nektek is — embereknek! Azt mondjátok: pajkos a mai szellem? Ha így, szerény s illedelmes viseletű megjelenések által adjatok magasb irányt erkölcsainknek; de ne fussatok becsületes férfiak s miveit hölgyek köréből, mert ebből csak azt gyanítjuk majd, hogy ti sötétben, titkon mulattok — ott, hol bűn üli föl sátorát, s hol a gonoszok szokták magukat szemérem nélkül átadni a testi kéjeknek!

Ej, ej! a régi pharizeusi politicát csak nem akarjátok elhagyni?!...

Ti hosszú fekete tálárisban, lesütött szemekkel járkáltok közöttünk, mint hajdan lelógó bojtok s ahitatos arcz által különbözteté meg öltözetjét s képét a zsidó nép egy osztálya a többiekétől. — Bántja jobb ízlésünket ez elkülönözés, mert mindig némi szemfényvesztést képzelünk alatta... Templomba való tisztes fekete ruhátok, mint német s egyéb országokban tesznek társaitok. Vagy talán abban helyeztetitek fő érdemeteket? Bizony most jut eszembe, azért igényűtek e czímet: „Venerabilis Clerus Hungariae.“

Tudjuk ám mi profánus emberek is, hogy azólta romlott meg a papok erkölce, miólta ruhával, s nem példás viselettel kezdték megkülönböztetni magokat a hívektől.

Aranykorát clte négy száz évig a keresztyénség;

dicső, nagy férfiak tündöklőitek, kiknek saruit már nem vagytok érdemesek megoldani, kiket mi, mint az erény ritka példányait, tisztelünk, ti pedig a szentek lajstromába irtatok. Azoknak lám szent volt életük, noha sohasem volt reverengyiájok; később megromlott erkölcsötök; a nép tudatlan lévén, sötétségben járt, s elámiáni külszínnel iparkodtatok, és az együgyű tömeg elhitte: hogy ti jobbak vagytok, mert más ruhát hordoztok!... De ma már nem hiszünk a külszínnek. Tegyétek azt le a köz életben, és ne idegenítsétek el ez által is, mint kasztatábortól, a világot.

Minap egy felvilágosodott kaputos pappal találkoztam. Ő nem a bigótokhoz tartozik. Kérdém, miért ölt illy hosszú kaputot, miért hordoz szűk nadrágot kánikulában? Mit válaszolt? — „Ezt az úgynevezett cléricális modestia kívánja.“

Oh fonákságok fonáksága! Csizmán kívül viselni a nadrágot s rövidebb kaput szerénytelenség?!

A szív tisztaságában, s az ezt kinyomó illedelmes külsőben áll az igaz szerénység. — Lám, isteni mesterünk semmi egyénruhát nem szabott tanítványinak, csak egy ismertető jelet hagyott: „a szeretetet.“ Ezt elvetették, s helyette talárist öltöttek!

Mindenkor legfőbb bűne volt az a hiérarchíanak, hogy bölcsebb akart lenni, mint a keresztyén vallás isteni mestere.

Az egyháziak egyenöltözetét ott veszi, azon korban eredetét, mellyben hatalmaskodása. —

Vetkezzetek le az önzést s büszkeséget, járjatok úgy, mint mi, s ha frakban és pantalonban reá ismérhetünk a szerény, mívelt, tiszta jellemre, a szeretet és vallás érdemes tagjaira — akkor bizton számolhatok tiszteletünkre.

XII.

PAPI JOURNALISMUS

A nagy foliántok kikoptak a divatból; ma mindenki hírlapot olvas csak. — Ki ma a nagy közönségre hatni akar, csak napi sajtó által teheti, másképen hiú törekvése.

Erezni kezdte ezt a pápista hierarchia is, s így újságlapról gondoskodott. — Szép dolog, csak köszönet lenne benne.

Petrezselem legolcsóbb gyökér; Perger Pannának pedig elég, ha kéthárom garasa marad zöldségre. — így tehát, mint legolcsóbb lapot, a „Nemzetit“ választók. —

Van tehát, most már tudjuk, az első magyar statusnak hivatalos orgánuma — a „Nemzeti Ljság!“

Tavai óta nagy phásisokon ment e lap keresztül. Eleinte volt szerkesztője, azután leit marsalja és adjutánsa, most van vezérje és — gefreytrje.

Úgy beszélnek hogy valami kis *öszeveget* gyűjtöttek volna a folyó évre; de nehezen lehet sok, mert a lap, a helyett, hogy izmosult volna, inkább összevaszott — külsőleg; belsőleg nyert egy kis életerőt, néhány philosophicus vezérczikk által. Ara annyi, mint a többinek, de terjedelme négy-öt ezer betűvel kevesebb minden számban, mint a többinek.

Az igaz, a betű még nem adja meg a lelkét, de a sok betűbe több élet fér, mint a kevésbe.

Gazdálkodjatok csak, szegény papok!

Az volt híre, hogy az előbbi adjutánsnak nyugdíjt adnak, az újabb s ügyesb vezért pedig drágábban fizetik. Ez utóbbi meglehet, amarról most más a hír; de a kettő sok is volna egyszerre. Pénz kellene ide is, oda is... Tehát pénz?... úgy, de mindent, csak pénzt ne kérjetek tőlök, illy kérelem valóságos ipecacuána!

Haladni is kellene journáltokban, s hogy ez meglehessen, szerezzetek okos, értelmes írókat. Hiszen Pesten és az országban, jó pénzen mindent lehet venni!...

Rajta tehát: olcsó újság, hegelista-szerkesztő, lassú fizetés, óvatlan dolgozó társak ----- így már díszlenni fog orgánumotok!

XIII.

LATIN NYELV

Ha az Üdvezítő vagy apostolai diákul hirdették volna az evangéliomot, bizony akkor megbocsájthatnók a latinnyelvhez nagy ragaszkodást pápista papjainak; de miután sem ők, sem az első századbeliek latinul nem végeztek isteni tiszteletüket; meg nem foghatni, miért akarnak a papok mindig csak diák nyelven tanulni, írni és beszélni?

Valóságos calamitas a hazára nézve, hogy épen ezen osztály, mellyet törvényeink elsőrendű méltóságra emeltek, s melly dúsán élvezi alkotmányunk s az ország bő áldásait, legkevésb buzgalmat mutat a nemzetiség ügyében?

Van elég gyáva, ki Péter tornyának összeomlását képzeli a római nyelv hanyatlásában, s a magyar nyelv terjesztésében: mintha azon holt nyelvhez volna kötve a keresztyén hit! — Bizony szegény vallás az

a katolikus vallás, ha csak diák imádság és diák beszéd mellett maradhat fön! —

Eltűnt e nemzet nagy férfúinak szelleme; c lelke Pázmánnak s több jeleseknek, kik a nemzetiséget megérezem a nemzet nyelvét emelni, hazafiúi tisztüknek tartották. Többen vannak, kik sokalják a magyarnyelvbeni engedményt, s ha e szolganép bátor-kodnék a kormány intézkedése ellen küzdeni, feltámadna méltányos, sőt igazságos engedélye ellen, melly a Magyarnek nemzeti nyelvét önnön cabinetjébe valahára bebocsátotta.

Magyar érzés, tiszta, buzgó nemzetiség, meg ma is (legtöbb papi megyékben) bűn és gyanús érzet, sőt üldöztetni nemzetiségért (spedig nemcsak túl a Dráván, de még innen is), napirenden lévő dolog!...

Vannak egyébiránt dicső kivételek. A Ilcrczeg-priniás, a Csanádi Püspök, Barkóczy, Scitovszky, s meg egy vagy kettő — de nem is több — melegen pártolják nyelvünket, nemzetiségünket. Oh! az az esztergomi áldornagy, valóságos ifjú tüzet hord het-venes keblében, hogy az ég áldja meg érte *)! Vajha ő, s azon néhány kevesek, kik vele rokonul éreznek,

*) Úgy látszik, a zágrábi püspök is magába száll? Szállja meg őt a magyarok Szent-Lélekje, hogy megtérése igaz, tökéletes és állhatatos legyen!

magyar szellemet tudnának önteni a liorvát, tót, rácز és német papokba.

Akármit mondjanak mások, de csak ugyan van valami abban a panslavismusban, mert nemzetiség el- leni iránya a rácز és liorvát pápista papoknak is, napnál világosb. Szeretik a magyar jogot és alkotmányt, de a magyar nyelv, magyar érzés, magyar nemzetiség, szóval: magyar hazafiság — ismeretlen kötelesség előttük!

XIV.

VÍZÁR.

Kis gyermekek szokása: nyári záporosó után az árokba rohanó patakocskának ellenébe nádszálat tűzni, s ha elsodorja a hullám, ismét felállítani, s jó ízűen nevetni, látván: hogy vízár ellenében nehéz építeni. —

Jó egy játék gyermekeknek. —

A magyarhoni papság ép ez utat látszik választani. Ő az uralkodó szellem rendítő erejének ellenében papiros-csónakon evez, s mégis hajdani dicsősége révében szeretne — *salvus et incolumis* — kikötni! Elvonuló, elszigetelő és elszigetelt állást vett, s még ma is brillírozni akar!-----

Társulás és nyilvánosság, ez a korszellem kívánata, minden ez által tenyészhet csak nagyra és erőse; mi e kettőnek méhében nem fogamszik: virágzó létre hasztalan számol.

És íme! a dús gazdag magyar Hierarchia megveti korunk igényeit, s csodálja, ha a világiak tőle elfordulnak.

Hajdan minden, vagy legalább a legtöbb szép, hasznos és dicső, az egyház kebelében keletkezett társulatok által jött létre. A sivatag és kietlen vidékek művelésére, a szenvedő emberiség ápolására és vigasztalására, még a tengereken túl rabigában sínylődő hősök kiváltására is támadtak keresztyén társulatok az egyház pártfogó s áldást osztogató keze által; ma, minden világi szívből ered — kivált nálunk Magyarországon: dologházak, iparegylet, kisdédóvdák, magyar akadémia s a t, s a t, minden a hatalmas pap-ság nélkül állapított; s ha talán fillérükkel azokhoz járulnak is, de hogy egyházi agy és törekvés szült volna illyest — nem tudjuk. Mi több, még tagot is alig számlálnak ez intézetek pápipsta papok között. Palotákba elvonulni, avagy négy fal közt piszkolni liberális pártunkat — banyákhoz illő gyáva tehetetlenség I... E helyett inkább a cselekvés terére lépjete; legyetek lelke honunk társulati szellemének, s tapasztalandjátok, mint simúland hozzátok a világ. — Ha egyszer felbörzönködik a szelindek, szőrmentiben hamarabb magjuhászodik, mintsem ha bottal ijesztgetjük....

A mi suttomban történik, az ma gyanús; a titkok

leple már nem kedves, sem varázserővel nem bír. — Nyílt nap a kék égen, legszebb; takaréktalan igazság mai világban legtisztéletreméltóbb dolog, s a ki nyerni és győzni akar: lepletlenül szóljon korához.

Az egyház itt is mást mivel. A legnagyobb titokban szeretne mindent tartani, s a világ szemelátára kötelességét sem meri tellyesíteni. Mit tön a ve-gyesházasságban? Ellenkezőjét annak, mit joggal követelhattünk tőle. — A helyett, hogy az egész nemzet szemelátára országos zsinatban nyilvánosan e kérdés meghányatott s vitatott volna, s így a nemzet megértvén előbb az egyház okait, mint közös há-tározatnak talán elfogadására elkészült volna: titkon összesúgtak a püspökök, s levelekben hirdették az áldás megtagadását!... Innét származott, hogy a közép rendű, s főleg az intelligensebb, tudósabb papi egyénékről máig is nehéz hinni, mintha ők is szívből egyetértenének á nagyváradi és esztergami pásztor-levelekben Legalább sokan nem hisznek mást....

Az ős keresztyénségben ha valamely vallási vita támadott, a világiak sem zárattak ki azok tárgyalásá-ból. Azonnal vagy baráti értekezések, vagy megyei s tartományi zsinatok hívtak egybe. Világi bölcsek, a kiknek tetszett, bementek s hallgatták a kérdések megfejtését, sőt önnön magok idézték elő néha a kétségek eloszlását. Illy zsinatokban, bár mindig az

egyház főnökei és papjai határoztak: de a határozás már nem kirekesztőleg az övék, hanem az egész jelenlévő közönségé, s így minden hívőké lett.

Ha illy nyilvánosság- s méltánnyal tárgyaltaik Magyarországon a vegyesházasság ügye: bizonyára a nemzet (legalább nagyobb része) megnyugodott volna intézkedéseiben.

XV. FÖLDRENGÉS

Rémítők a földindulás dúlásai! — Hegyeket mélységbe temet, virágzó városokat romokba dönt, sok számtalan éltet emészt meg! — Ah! de ezen iszonyatos percnyi dúlás mi ahoz képest, melyet a lélek felindulása okoz?... Ez századokon át űzi pusztításait, s kik azt előidézik, poklot költenek földön fel.

Mennyit csengett annak idejében a szegény Németország orvoslás és reformért Roma büszke trónja előtt, s mivel feleltek szegény Huss és Prágai Jeromosnak?... máglyával! —

A Constanczi bölcsek és legvilágosodottabb atyáknak gyülekezete mit kért? Reformot; s mit nyert? — excommunicatiót! Eljött 1517, s mi lőn? a mozgalmak nőttönnöttek, az emberi lélek felindult, megháborodott, és szülte azt a szakadást, mely szerint minket a papások kizárnak a mennyország jogából! —

De hagyján, ha már eldisputáiják a más világi boldogságot; hanem itt e földi életet is ezerszer megszorította az a villongó reform, melyet utolérni békés úton századokon át hasztalan törekedtek a jámbor és istenfélő emberek.

És valljon tanultak e^l valamit ő kegyelmek annyi idő óta! — Semmit! —

Még ma is borzadnak a reformnak csak hangjától is; pedig egyedül ez azon üt, mely titeket velünk egybe olvaszthat. Dogmáitokat hántorgatjátok? mi közünk a titkokkal; ezen könnyen megegyezünk. Előbb szaggassátok le az elválasztó falat, ne különözétek el magatokat még aszталotok által is. Egy házának fiai, s ti kárhoztatjátok húsevő polgártársaitokat; pedig a húst is csak úgy teremtette az Isten, mint a halakat s fekete lábú kácsákat; — s míg törvényeketet minden tanúit gazdag megmosolyogja: azt a szegény népnek rakjátok nyakába. — Ha a böjt nálatok szent, miért tűritek megvetését? Ha nem? fa mint ezt közületek sokan tartják} miért nem törülitek el? Hagyjátok kinekkinek jóakarátja-és lelkiesméretére, hadd sanyargassa testét, mikor ő akarja, és szükségét érzi. — Lám kitűnik egy felvilágosodott főpap jó példával ment elő, s azért a mi vármegyebeli pápistáink nem rosszabbak a többinél.

Furcsa biz ez: egyik helyütt húst enni nem kárhozat, másutt meg szörnyű nagy véték! —

Egy derék, okos pappal utaztam egykor. Ő nem akart sehogy sem húst enni; kérdém miért? „jaj, monda, ha megtudnák azok a somfejű főpapok, talán kiátkoznának!” —

„Hát ökelmök, mondám, böjtölnek?”

„Igen, felelt, még pedig szorosán.“

Úgy? de hát mi más jót tesznek annál, hogy a halászatot gazdagítják? Növekedik-e hasokkal — mert úgy böjtölnek, hogy az el ne fogyjon — a tudomány, a szeretet, az irgalmasság, a tisztaság és példás élet?...

Bizony ő csak azt felelte: hogy a böjthöz nem tartozik egyéb, úgy látszik, szerintök, mint semhogy ökörhússal és disznózsírral negyven napig ne éljenek?

És osztan nem kelletik-e itt reform?

Szüntessétek meg e korlátokat, mellyeket a Megváltó fel nem állított, sem apostolai felállítani nem mertek.

Közeledni akartok? tehát a mi isten törvényé, azt ne tiltsátok. Ti papjaitok nyakába a nótelenség jármát vetitek, s így elkülönzitek őket mindennapi életüktől. Ezt az Isten apostolai nem parancsolták, ti pedig ez elviselhetetlen teher alá kényszerítették szegény papjaitokat. Gúnyoljátok a mi Lutherünket,

hogy Kata kisasszonyt megszerette? pedig ő annál szebbet nem tehetett, mint midőn az emberiség elrablított jogait visszatda Isten szolgáinak! — Ki érez hivatást szűzen élni, ám lássa, és tegye; de erővel illyesmire kényszeríteni senkit sem szabad.

Reform tehát e réssben is akkor két lépéssel, nevezetes két lépéssel, közeledtetek az unióhoz.

Hát még kormányrondszeretekben mennyi reformra volna szükség? — Különös dolog! minden alkotmányos nemzetnél megtartatnak az országgyűlések; csupán a pápista papok nem tartanak zsinatokat, hol a jó és okos reformokat időnként kidolgozhatnák.

Ej, ej! megint zúg már valami forró anyag a szellemvilágban; előre intelek tehát titeket: ébredjétek! s míg idő van, működjétek; mert ha ismét felindul s megháborodik a lélek, szörnyű rengést, talán még borzasztóbbat fog okozni a vittembergi orkánál!

KOSMIKÁK

A fekete talárisú urak dolgával készen volnánk; de vannak még tárgyak, mellyek őket is, másokat is — papokat szinte, mint világiakat — egyképen s közösen illetnek. Ezekből tehát szinte akartunk némellyeket kiszemelni.

Sok közül nehéz volt a választás. Mindent felkarolni — a röpirat karcúsága; egész terjedelmében s kellő logikai motivációkkal adni — a röpirat eszméje és célja nem engednek. Nehány mag elhítése legyen elég ezúttal; míg mások majd több s kifejlődtebb növényekkel szolgálандnak.

Az épen szőnyegen forgó tárgyakat megemlíteni, azok felett nézeteinket elmondani — akartuk; nem többet.

Helyes volt-e választásunk? helyesek voltak-e nézeteink? azt olvasóink bírálják meg. Eszmeébresztés volt célunk, eszmesúrlítás szándékunk.

Nem tagadhatjuk egyébiránt, hogy nálunk elég az eszme, s elég a sűrlődás is; de valamint azok tettek né nem lesznek, úgy ezek á tetté érlelést igen soká, és igen lassan eszközük.

Az cszmesűrlődások története nálunk szomorú tanúságul szolgálhat a természetbúvároknak, mert meghazudtolja teoriájokat — a tisztulásról. Mi sok, sok évi folyvásti sűrlődás után is a legnagyobb zavarban vagyunk.

Oka abban rejthetik, hogy a sűrlődás közt kipatogó szikrák el-eltűnnek; nincs jó cserfataplónk, melly a tüzet jól megtartaná.

De azért ne essünk kétségbe. Mi még nincs meg, meglehet.

A zsidók is várják a Messiást....

I.

VÉDEGYLET.

Felices errore suo.

L u c a n u s.

Roppant fontosságú tárgy, mellyel úgy vágjunk mintáz árnyékkal, melly növe, mindegyre közeledik az enyészethez.

Kossuth kezeiből kisikamlott a „Pesti Hírlap,“ melly konyhájára, az utósó évben, közel 18, mondd: tizennyolcz ezer pengő forintot jövedelmezett — becsületes hazafiúi munka után; s a munkához szokott jó honfi, — a ki mindent csak és egyedül a hazáért! semmit magáért! — megunván tinnyi cselekvénytelen magányát, körüi nézett oltárok után, mellyeken tollával áldozhassák — ismét csak a hazának; és meglett 1844-diki augustus—novemberben az — „országos védegylet,“ Kossuth úr igazgatása alatt. Nem ugyan 18 ezer pengő forinttal, de még is egypár ezerrel évenként, ha csak váltóban is.

Éljen a hazafiság!

A „védegyelet“ eszméje, lényege, sőt tendenciája is, minden káros és hasznos oldalaival, minden óriási és liliputi eredményeivel, az unalomig meg lőn már vitatva mind itthon, mind Augsburgban. Minek tehát a szó ezek iránt?

. Nem is papolok én ezek felett. Mit mondani akarok, kevés.

Legalázatosabb észrevételképpen bátor vagyok megemlíteni, hogy a védegyelet nem „országos.“

Azért, hogy az alsó-tábla tagjainak többsége 1844. d. nov. 7. a „védegyeletet a törvény paizsa alá helyező“, még nem „országos“ az.

1- or) a városi követek, osztán a káptalanok, tudunkra, nem járultak ezen határozathoz.

2- or) a megyei követeknek nem volt küldőiktől a védegyeletre nézve utasításuk, tehát-ha a régi fictió szerint megengednék is, hogy ők az egész országot képviselik — illy utasítás nélküli határozatuk érvénytelen.

3- or) országos határozatot csak a két tábla hozhat; a védegyeletre nézve pedig a főrendek nem határozottak.

4- er) országos csak az, miben minden polgár, vagy azok többsége részesül, vagy különben — belösztön nélkül — köteleztik. A védegyeletről ezt mondani nem lehet.

Ezekből világos, hogy e cím s még inkább az országos czimer is, ha a védegyeletre alkalmaztatok, meg nem engedhető bitorlás.

A név „védegyelet“ pedig valóságos non-sens.

Védni csak megtámadok, ellenségek ellen lehet és kell magunkat, vagy akármit. Ki támadott meg bennünket külföldről?... A morváit, sziléziai, cseh, vagy rajnamelléki gyáros? Illy megtámadásról nem tudunk semmit. Ha az, hogy azon jámbor szláv, német, vagy francia kelméit ide küldi, hogy megvegyük, megtámadásnak mondható: akkor van ellenség; ha nem kényszerít pisztollyal kezében készítménye megvásárlására, nincs ellenség; s ellenség nem létező, minek a paizs?

A szó „védegyelet“ tágos értelemben véve, nem csoda, ha a Lajtán túl aggodalmat gerjesztett. — A szó „repeal“, Pozsonyban — champagnei gőzben, az igaz, de még is — ki lett mondva, s így a nagy zajjal kezdett védegyelet szemet szúrhatott, kivált mikor ellenség nem közelget a házára.

„Iparvédő egyelet?“ Ezt már érteném. Inkább kifejezné azt, mit az egyelet által elérni akarunk. De még inkább kifejezné ez: „ipar-ápoló-egylet;“ vagy ha a bugátféle anatómiai műtételeket szeretjük, legyen: „Ipar ápoló egyelet.“ Legyen tehát egyesületünk ez, és semmi több. Ápolni az ipart, a hazát egyik

szent érdekét, nem csak szabad, de mulaszthatlan kötelessége minden igaz magyarnak. Védni magát, az akaratumk daczára ártani nem képes ellenség ellen, nem lovagiasság; okot adni a gyanúra fenn, hol úgy sem igen hisznek a magyarnak, fonák politica.

Mindig nagy hibája 5 olt a magyarnak a zajütés, így tettek a „védegylet“ teremtoöl is. Csak ezen körülménynek tulajdonítható, hogy fent zúgolódtak, az országban pedig sokaknál ellenszenv támadt a más-képpen legszentebb tárgy iránt.

Egy párt ügyévé tették azt, mi minden magyart, ha különben e nevet nem bitorolja, kötelez. Innen újabb szakadás nálunk a political téren. Sokan — óh, mert vajmi csökönyös természet az a magyaré! — csak azért sem alkalmaztatják magokat az iparápólásra, mert azt az úgynevezett opposilió saját ügyévé tette; ezek meg csak azért sem túrik magyar polgártársaikat, mert nem tagjai a védegyletnek!

Bizony éppen nem volt szükségünk, higyjétek, új szakadásra!

Ha a belső érzet, a morális erő nem ösztönz benünket a jót, a hazának üdvöst elfogadni és követni: a külkényszerítés — minek pedig feles példái vannak már a hazában a védegylet részéről — nem szülandi meg soha az óhajtott sükert. Türelmellenségtek azzá

fogja tenni az egyeletet, mivé a diák teszi,, lucus! a hicendo“ — egyenetlenség forrásává.

Ha torkig eladósult magas aristocratiánknak még egy csepp esze van: használja e lázas mámort, s viszavonulva a luxus öldöklő karjaiból, megmentheti magát a torkára forrt késtől. Kezdtétek és folytattátok volna a dolgot szebb oldaláról egyedül, s aligha inkább nem boldogultok.

Felcsigáztátok igen magasra a húrt; közel hirdettétek a vállalat által megjönni kellő eldorádót,— így a csalódások nem maradhatnak el. A csalódásokkal elalszik a tűz, mejlyet olly nagy széellel gerjesztettek az ösméretes magyar szalmából, s a szép hazafiúi eszme testetlenül fog meghalni.

De miért adjak én tanácsot? Talán késő is, és azoknak, "kik tévedésükben olly baldogok, mint ti, hasztalan beszélek.

Századoktól fogva tanítgat bennünket a sors, és mi nem okulunk? s egy ösméretlen szónak hatást várjak-e én?

Fog menni a magyar, a mint már szokása — szíve után, s az eszét fogásra akasztja!

II.

MAGYAR NŐK.

Emeld fel bájaidnak zászlaját;
Utánad kelnek a hon jobbjai.
Vörösmarty.

Asszony ölte meg lelkünket, asszonytól jött annak üdvössége is. — Ez, rövid szóban, az emberiség szellemi története.

Hol lelkesedést kelle gerjeszteni nagy és nehéz tettekre, az asszonyok nem hiányozhattak. A teremő Iaz ő keblükbe rakta le a szívet melegítő tűznek szikráját. Ha ez fel nem gyűl, a férfiak ridegebb anyagból gyúrt melle honnan nyerjen hevületet?

A hazát is minden nép, melly e szót megérti, nőalakban képzeli. Innen a számtalan példák arra, hogy mikor a haza bajban volt, a lovagias férfisereg enyhítésére sietett.

Mit nem tehet egy epedő pillanat, egy köny, egy varázsmosoly, egy esdeklő szózat, melly szép női

szemektől s ajkából jön!. . . Birodalmakat építettek, birodalmakat romboltak le a nők könyei, mosolyai.

Az asszonyok letéteményesei par excellence azon éltető erőnek, mely a mindenséget összetartja — a szerelemnek. Tőlök függ elyzion és pokol, földön és a túlvilágban.

S e nagy hatalommal mint élnek a magyar nők?

Szomorúan!

Belőtök kiirtaték az eredeti szent szikra, mely magyar vala: és ültetettek helyébe korcs parázs, mely a férő mell tüzet elfojtsa! Tudták, kik ezt tevék, mit tesznek. Midőn asszonyainkat idegenekké tevék e hon iránt, leghatalmasabb emeltyűjét vették el a Magyar haza nagysága és boldogságának.

Csirájában fojtották el szent eszméjét a nemzetiségnek, s mi idegen istenek oltárán áldozánk. Pirúltunk megváltani, hogy magyar vagyunk, mert az igéző női ajkak, idegen szavakban mondtak imát Moloch zsámolyánál.

Mi sokat, majd mindent veszítettünk ez által!

És ugyan mit nyertek asszonyaink?

Nem sokat. A bohó külföldi, és a korcs magyar, bókoltak nekik; az okos külföldi szánakozott a hazátlan seregen, s a lelkes magyar bújában, méltó haragjában megvetéssel fordul el tőlök.

S ez így maradt mind napjainkig!

A magyar nő, l»a főrangú, nőveltnék, nemes ízlésűnek tartja, ha minden nyelvet tud, csaknem a magyart; ha középrangú, aifectálja a műveltséget az által, ha szép anya-nyelve helyett a francziát vagy németet darabolja; a tehetetlen alsóbbosztályú nő szereti nyelvét — kénytelenségből, mert nem volt alkalma hallani orgonczát (werklit), melly után mást dadoghatna, s mivel már nyelvén túl nem adhat, túl ad viséletén, erkölcsén, hogy legalább ezáltal:

„Ignotos fallat, et nois sit derisui.”

Így vagyunk magyar asszonyainkkal! — A kivétel még mindig kevés; — s osztán várjuk a haza felvirágzását!

Egyes jelenetek, mellyek a főntebbi szabálytól a kivételeket képezik, örvendeztetek ugyan — aber halt schvvach! Még az valami kitűnő érdemnek tekintetik, a mi legszorosabb, legszentebb kötelesség: adig ne igen örüljünk az illy kivételeknek.

Ha lánykáink tiszta magyar nevelést nem kapnak, belőlük sem lesznek magyar nők; pedig magyar nevelőt lányok számára még nem találunk. Egy lánynevelő-képződe egyik legsürgetősb feladata az országnak; de a Színház, Musaeum, Ludoviceum, védegyelet, országház, bolondház, s at a honatyáknak előbb eszükbejutott.

Sok függne az apáktól is. Ezek a fölsőbb kö-

lökben csak most kezdik tanulgatni a nemzeti nyelvet, mikor látják, hogy bizony szorul a kapcza. Kénytelenségből teszik azt; s azért, és mivel fáradságba is kerül, még inkább gyűlölik, mint az előtt. Illy apáktól nem várhatunk lelkesebb csömötéket, mint a törzsök, mellyből fakadnak. — A közép nemesség felkacsingatva botor hiúságában a magasbra, örül, ha lánya külföldi nyelvet gagyog, s gouvernanteot fogad, ki a vékony és sovány külföldi nyelv mellett, gyökerestől kiirt minden nemes magyar magot. — A polgári osztály, pénz-aristocratiává fajulva, mindenben utánozza a főrangú nemességet, s ha párádé miatt fölveti is feleségével a magyar kontyot, s elszajkoltat néhány magyar szót gyermekével, büszke, ha a konty csipkéi brüszeliek, s ha lánya a külföldi hangokat tisztán ejti ki. — Az alsóbb, tehetlenebb osztályokban volna akarat, de nincs erő! Hiszen ezeket kinevetik a túlmivelt magasbak! Ok örülnek, ha otthonn békeségben beszélhetik apjaik nyelvét, nemhogy azzal párádéra kelnének.

Míg ez így tart, nem lesz szegény nyelvünkől, megvetett nemzetiségünkől semmi. A madár, mely saját fészket piszkolja be, soha sem lesz nemes altat, sem fiai a sással nem repülnek versenyt-----

A baj orvoslása azonban megtörténhetik. Csak bűnkben el ne csüggedjünk, csak haragunkban el ne

kapassunk. A gonosz seb régi, orvoslása hosszasb időt, szelid bánást, ügyes karokat kíván.

A gyümölcsöző fa már veszve van; ápoljuk a fris hajtást szeretettel. Gondoskodjunk kellő tápról számára, hogy ereiben tiszta, életerős nedv keringjen.

Neveljünk és tanítsunk.

E két szóban fekszik kulcsa nőink megmagyarításának. A kiktől függ, vegyék kezükbe e kulcsot, s nyissák meg vele a Magyar föld szebb jövőjének templomajtáját.

Ha hölgyeink viszik a nemzetiség lobogóját, meglássátok milly nagy, milly szilárd lesz á férfi tábor, melly azt követendi.

III.

MEGYEI ADMINISTRÁTOROK

— Gerade diese unverzeihliche Aufregung nöthigt mich bei meinem Vorschläge zu beharren, damit die irischen Katholiken einsehen, dass, wenn die Regierung einmal zur Ueberzeugung gekommen, dass ein Schritt recht und billig sey, sie sich durch keine Volksbewegung irre machen lasse —

Peel.

Tu, quid ego et populus mecum desideret, audi.
H o r a t z,

Tétova semmiben sem jó, legkevésbé országos ügyek intézésében. A törvény adta hatalmat erő gyámolítsa, erély jellemezze azok kezében, kikre a végrehajtás bízva van; a köz ügyek csak így, s nem másként folyhatnak rendes mederben, hasznára az állodalom összegének és egyes polgárinak.

Magyar-Országban évek óta panaszkodik minden ember, kinek a köz dolgok menetével csak némi fo-

galma van, azok iránt némi érdekléssel viseltetik, s egyszersmind a rendnek, a személy-és vagyon-bátorságnak barátja, hogy a kormányon loyális ugyan, de határozatlan, bátortalan, erőtlén férfiak ülnek, kik elégelve azt, ha a dolgok — dies diem trudendo — mennek szép csöndes békességben, nem aggódnak arról, mi lesz holnap után:... s az „après nous le déluge“ franczia közmondással lenyugosznak napi munkájuk után.

Evek óta látták és kívánták a legtisztább szándékú hazafiak, hogy illy rudatlan a kormány ne maradjon; hogy *a.* hon széltiben mutatkozó kicsapon gások, törvénytelenlégek, jogtalanságok, anarchia, elnyomassanak; a törvényes szabadság országa valahára már jöjjön el; a megyei és városi kis zsarnokok kényuraságának vég vettessék; az igazság ne legyen satyra a bírók előtt; a szegény nép, kivéve a földes úr hatalmaskodásai alól, ne nyúzattassék a megyei hivatalosok által; szóval a mindenfelé mutatkozó visszaélések és fejtelenségeknek elhárítására, orvoslására, s a mennyire lehet megszüntetésére a kormány erélyesen lépjen föl.

Mind ezt sokan érezték, sokan óhajtva várták.

A magyar kormány férfiak maradtak azok, kik 1844-i november közepéig voltak; de e hónap végével közjök egy melegebb vérű, ténysovár keblű férfi

sorozatott. — Az országlati gép kerekei vidorabban kezdtek mozogni.

Hol annyi a teendő, mint nálunk, ott igen bajos a választás: min kezdeni a javítást, a hiánypótlást? De egyszerre mindent megkezdeni nem lehetvén, választani csak ugyan kellett.

Alkotmányos életünk a megyei hatóságok, mint sark körül forog. A megye-rendszer — mint egy derék magyar lörténetbuvár*) igen helyesen jegyzé meg: „Az isten maga volt az, ki őseinknek a várak és megyék alkotását sugallotta,“ — az, mellyen alkotmányfánk gyökerei erőteljesen szétágaznak. — E sarkak, e gyökértartó tér körüli intézkedés lön tehát a mozgékonyabb kormány első feladata.

Nem hihető, hogy volna magyar, ki, ha a megyei életben 20 — 23 év óta kifejlett zavarokat, mondhatni fejtelenséget ösméri, e választást helyesnek ne találja, s a mozgó kormány jövő lépéseinek ezen választásnál fogva is kedvező horoskópot állítani kész ne legyen.

A végrehajtó hatalom befolyása a megyékben — rendes, törvényes úton — már 0-ra szállott. — Főispánok és Helytartók, egyetlenek, kik megyékben a

1) Kollár: „Hist. Jurisq. publ. R. Hung. Amaenitates“
Vol. II. pag. 24.

kormányt képviselik, távol megyéiktől, mellyeket csak órákra, sokszor és sokan azokra sem, látogattak meg minden harmad, negyed évben, befolyásukból tökéletesen kieslek. Mi, illy körülmények közölt, másképen nem is lehetett. Nem ösmérték embereiket, s így minden eljárásukban azon néhányakra szorultak, kikkel ünnepies megjelentekkor találkoztak. Követválasztás és tisztépitő-szék úgy történt, mint azon egy pár ember intézte. Ok candidáltak, a főispán átvette tőlök a névjegyzéket, a főjegyző kikiáltotta azokat, s a tömeg megválasztotta. Ha a candidatiót tevő főfő tábla—bírák véletlenül megegyezni nem tudtak, a tömeg összeverekedett, csatázott, öldökölt.

A többi köz ügyek intézésébe, igazság kezelésébe a főispán nem avatkozott. Azokat az alispán vitte; ki, ha szerette hivatalát, a régi slendriánon nem örömet zavargatott. — A darázsfszekbe nyúlni kedve nem lehetett; s a darázsok csípték, szúrták egymást, dongtak és röpködtek, költöztek és megszálltak, hol és mikor nekik tetszett.

Illy helyzetében a dolognak be kellett következni annak, a mi be is következett — a megyei rendtelenségek, igazságtalanságok, zsarolások, elnyomások, vérengzések és több illy visszaéléseknek, mellyek már annyira mentek, hogy a megyei élet boldognak és boldogtalannak, szegénynek kivált, de gazdag-

nak is, túrhetetlenné, elviselhetlenné, a jobb érzésűnek s rendszeretőnek valóságos nyüggé. átokká lett.

A kormány orvoslásról gondolkodván, azt hitte, hogy sok bajt megszüntethet, vagy legalább enyhíthet az által, ha képviselői a megyékben nem pusztán ünneplés jelenetek, hanem azok lesznek, miknek eredeti fogalmuk s rendeltetésüknél fogva lenniük illik és kell — legfőbb tisztviselő.

Tehát valóságos tisztviselőket akart adni az eddigi ünnepbábok helyett, kik tehetségük szerint, de kötelességüknél fogva iparkodván eljárni fontos hivatalukban, a köz ügyek kezelésébe közvetlenül és hatályosan befolyjanak, a korona jogait, tekintélyét védjék, törvényes intézkedéseit végrehajtsák, a köz bátorság s boldogságot tárgyazó parancsait süketítsék, az igazság kiszolgáltatására vezető alkalmas eszközöket mozgásba tegyék; szóval: a megyei életet a lehetőségig regenerálják.

Mikép és mennyire fog mind ez sükerülni? a jövő mutatja meg; de, hogy az akarat fent ez, hogy a szándék jó, azt hinnünk kell; mert a rendszer, melyet a kormány e tekintetben választott, törvényes; s kormányról, mely törvényes ütön teszi intézkedéseit, rosszat feltenni — előre — nem kell, nem szabad. Loyalis ember legalább rosszat másról, míg azt nem látja, nem tesz föl.

Lesz-e, és minő utasításuk az új rendszer mellett kormányzandó megyei főispánoknak és helytartóknak? azt nem tudom; de annyit tudok, hogy Pest megyében már e hamvaiból fölélesztett törvényes rendszert, mingyárt szülemlése első óráiban, hevesen megtámadták, s a megtámadási kürtöt Pest után Fejérben, s talán másutt is, megfűtták.

Így tesznek ezen urak, mint — az ismeretes anekdota szerint — az egykori tanács tett, melly t. i. a vizpuskákat s oltószereket a tűz előtt három nappal készen tartatni rendelte. — Auch gut!

A pesti fő orátor „Kreis-hauptmann* féle systemát szaglál ez intézkedésben.

Talán szemei gyöngék, vagy esze akart kurta lenni? — Nézeti volna az avas obscuritásoknak általa máskor — mikor t. i. malmára szólnak — idézett tömkelegébe, s meggyőződheti volna, hogy, ha az mit törvényeink rendelnek, „Kreis-hauptmann" féle rendszer, arról apáink tehettek volna, de a mai kormány nem tehet.

És voltak jó madarak, kik az idétlen károgeból — mivel épen a főispáni kinevezésekben némi szünet történt — azt következtették, hogy a kormány megijedve, felhagyott rendszerével!

Hogy nem így áll a dolog, mutatják a további kinevezések. — Hogy így ne legyen, ajánlom a ma-

gyar kormányfiaknak Peel szavait, mellyeket ezen cikkem fölé tűztem, figyelembevétel végett. Nyomósak azok, s kivált napjainkban a mi ügyeinkre is alkalmazhatók.

Elég volt az ingadozás, a halasztgatás, tapasztgatás, mától-holnapra kormányzás Erő, szilárd erő és állhatatos kitartás legyen a jelszó fönn; s ha támadnak is ellene szózatok alatt, meg fognak azok szünni, — míg minden törvényes úton fog maradni.

Mik legyenek az új rendszer nyomán kormányzandó megyei főispánok és helytartók teendői? azt a törvény határozza meg, mellyet mind a kinevezésekben, mind a részökre adandó utasításokban megtartani nemcsak kötelesség, de ildomos is leend.

Nem volna fölösleges az e¹ tárgyra vonatkozó törvényeket összegyűjteni, egy kis commentárral kísérsni, s a szagláló uraknak átadni, hogy lássák, mit tesznek, midőn magát a rendszert támadják meg; hanem ez egész kötetté válhatnék, s azért talán máskor külön tárgyalandjuk azt.

IV.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Quod verum atque decens curo
et rogo —

Hóra t.

A magyar szereti a fényűzést. Ez régi és ősmért dolog; csak azért mondom meg itt, hogy valami-kép el ne felejtjük.

Magyarország hiányai végtelenek, szükségei számtalanok, de azért az elsők egyike — a nemzeti színház. — Másutt a színházak valóságos luxus-articulusok; de mi magyarok jobban tudjuk a dolgot derekán fogni.

Azonban már megvan, s csak hogy van! Jobb, hogy így van, mintha semmikép sem volna; t. i. ha a nemzet sem színházra, sem semmi másra nem adózott volna az 1840-d. országgyűlésen. Ne is arról szóljunk tehát: miért van színház, és miért nincsenek például becsületes iskoláink, nevelőházaink, sat; hanem arról: miképp áll nemzeti színházunk?

Első felelet e kérdésre az volna: homokosán, sárosán. De azt gróf Széchenyi nálunknál jobban tudná, miért van így, és nem másként?

Másodszor: nyomorúan van biz az!

Bartay, az első nemzeti színház-igazgató, megbukott. — Utána az országos főfelügyelői kezelés jött gróf Ráday alatt, s ezen igazgatás — sántikál. A gróf — magyar gróf maradt -----, sétál, vadász, kucsíroz, udvarol, s a t.

E sántikálás okát pedig sokan még a Bartay-bukás általi okozmányokban szeretik találni. — Bizony kár ollv messze kutatni.

A ház belügyeit egy színészi comité viszi — mint mondják. — Ez igen valószínű és hihető; mert minden meglátszik: a jáiékrenden, játékon, személyzetten, szerepfelosztáson, fizetéseken, s at. s at, hogy kik urak a háznál? — A külügyekre van-e külön ministerium? nem tudjuk. Fáncsy úr egyébiránt a kis Guizot, ki a külfölddel úgy szeretne alkudozni, hogy itthon észre ne vegyék.... odaszítását.

Hogy a n. színháznak a magyarosodásra — legalább a pestire — némi kis hatása volt, azt tagadni nem lehet. Voltak idegen ajkúak, kik elmentek a ke-repesi-útra, hogy hallják Schodelnét, lássák Dob-iért, Elslert, Vilmerst, sat. s így a magyar pénzből német zsebek is hordtak sok forintot a n. szín-

házi pénztárba. — Nyelv dolgában, s még inkább érzésében, volt-e olly jó síikére ez intézetnek? azt állítani nem merjük.

A drámai literatúrára szinte volt befolyással, de korántsem annyira, mint lehetett s kellet volna lennie. — Ezt, ki a dolgokat látja, nem tagadhatja.

Az újabban kitűzött drámái jutalmak igen szép, igen üdvös dolog; de az írók serkentésére még nem elegendők. — E pontban, ha a felügyelő gróf meg is tette a magáét, a színházi személyzet annál kevésbbé teszi meg azt, mit tenni köteles volna.

Már többször említettett a hazai lapokban, hogy sok magyar eredeti drámái szerzemény hónapok óta vár előadásra. S vájjon miért van ez? Talán azért, hogy az írók serkentessenek a munkára?

Majd minden eredeti darab első adása úgy történik, hogy azt csak a gondviselés menti meg a bukástól. S vájjon miért van ez? Talán azért, hogy a drámái mező mivélésére a serdülő írónak inger nyujtassck?

Nómelly írókra nézve lehelten nem tapasztalni az ellenszenvet, melly nevük s műveik iránt a színháznál mutatkozik; míg másoknál benjamini előszeretet tapasztaltatik. Talán azért, hogy az irodalom s művészet általános érdeke annál inkább emeltessék?

Azt hittük, hogy Bartay visszavonulásával a

színi nyeglészkedés, a külföldieskedés, az ellen-és rokonszenvek megszűnnek?... Csalódtunk! Azt hittük, ha a színház tagjainak közvetlen, s így hatályosb befolyása lesz az ügyek intézésére, a hazafiúi buzgalom erőt vesz a nyegléségen, sympathiák-és antipatinákon?... Csalódtunk! Azt hittük a felügyelő gróf módot fog találni, hogy erélyes föllépése által a visszaéléseket megszüntesse?... Csalódtunk! igen, igen csalódtunk!!

Bartay tett a művészetért, tett az irodalomért annyit, mennyit pénzérdeke megkívánt. Közönséget akart csalni a színházba, hogy a pénztár jól álljon — nem többet. Ezt láthatta, tudhatta, minden ember. O speculans volt, semmi más. Tőle magasb czélok elérését a ki várta, kába volt.

Most szinte kell a pénztárra ügyelni, mert csak úgy lehet az intézetet föntartani. A természet első törvénye is ez: „conserva te ipsum.“ Ennek a nemzeti fő czélt sem lehet egészen alárendelni, mert czélt eszköz nélkül elérni akarni, ostobaság! úgy intézni a dolgot, hogy eszközöknek a czél föl ne áldoztassék; hogy eszközöket gyűjtsünk a fő czél elérhetésére, ez a föladat a n. színház kormányánál.

Ezt kellene szem előtt tartani folyvást.

S így van-e? — Nincsen!

Százszor megmondattott, hogy nemzeti érzések

gerjesztésére, tisztítására, inonómitásara, szilárdítására semmi sem vezet inkább, mint ha a színpadon saját élete jeleneteit látja visszatükröztetni. Ezt máskép nem tehetni, mint magyar szerzemények által; ezt más nem teheti, mint magyar író.

A magyar dráma-költészetet kellene tehát különösen pártolni a n. színháznak. S teszi-e ezt? — Nem! sőt inkább-----

Azon gonosz előítélet fészkelte be magát a nemzeti színház kormánytagjaiba, hogy magyar mű nem áll meg színpadon; hogy azon silányságok, miket magyar toll ír, nem érnek egy vörös garast, hogy magyar író nem tud írni valamire való darabot....

Ezen utálatos előítélet a közönségről ment át a színházi tagok véleményébe.

Sajnos, hogy azok, kiktől leginkább várni lehetne és kellene az illy előítéletek megszüntetését, magok is telvék azokkal; s a helyett, hogy irtanák, magok gyarapítják azokat. — Avagy nem ezt mutatja-e naponkénti eljárástok? nem ezt-e az elfogadott darabok hevertetése? az első előadásoknál kedvetlenség, tunyaság? a megálló daraboknak húzottvont ismétlése? az íróknak kiszámítással vitt elkeserítése? megelőzése, elidegenítése?

Mindezekről egy kivétel van — Szigligeti! Ő tagja az intézetnek, mellyben dicsérendő volna a jó

egyetértés, sőt még neme a nepotizáló fraternisátiónak is, csak ne történnék az az általános drámái irodalom rovására! — Szigligeti tehát kivétel a szabálytól, így őt ne hozzátok föl ellenünk. Ő feji az országos tehenet, míg lehet; jól teszi!.. hiszen ti vele együtt fejitek azt.

Egykét ember jólelkűsége, tiszta szándoka, szinte csak kivétel nálatok. Szentpétery e tekintetben dicsérendő jellem; csak az kár, hogy épen ő nem lép föl érélyesben.

Osmérjétek meg valahára a n. színház magas hivatását, s iparkodjatok annak voltaképpen megfelelni. Legyetek magyarok és művészek, vagy inkább legyetek magyar-művészek, ne fondorkodó, csel-szövő komédiások! Mutassátok meg, hogy áthatva a haza s nemzetiség szeretetétől, a fő érdeket nem áldozzátok lel kicsinyes ellen —, vagy fraternisáló rokonszenveknek. Ne bálványozzátok mást, mint a közös nemzeti érdeket, s örüljétek, ha csak középszerű képességeket láttok is feltűnni a drámái irodalom sovány mezején. Ne dúljátok fel magatok a mutatkozó virágcsákat, hanem ápoljátok azokat szeretettel, mint magyar magyartól, a művészet saját fölkenntjeitől várni azt jogosítva van.

Tenni fogjátok ezt, ha a nektek még silányoknak mutatkozó eredeti dolgozatokat is szorgalommal,

lelkesedéssel vizitek színpadra. A színésztől sok függ a színpadon; kezében a műdarab élete, halála. Ő adja meg a költő gondolatának az életet, s ha ő hanyag, halálra viszi a legremekebb művet is. — Ha nem teszten személyválogatást író és író között; ha nem várakoztatjátok hónapokon át az elfogadott, vagy már adott darabok előadását; ha az első adatáskor mindent elkövettek, hogy a művet fentartsátok.

Kevés köztetek a gondolkozó fő, kevés a művész, az igaz; de tanulni meg — kevés kivétellel — épen nem szerettek.

A kritikát gyűlölitek... mit mondok? megvettitek! —

Sokan közületek alig szagoltak be Thalia szent templomába, s már azt hiszik, hogy ők minden kritikán felül állnak; pedig valóban megfordítva áll e tétel: ők minden kritikán alul vannak. Többen a vándorbot után urakká lettek; kényelemmel nyugosznak borostyánaikon — szép havi fizetésük mellett; szerepeik tudását a sűgóra bízzák, becsületesen állni sem tudnak, s azt képzelik, hogy művészek!...

Oh, míg ez így lesz, míg ezek így lesznek, ne várjunk szilárd állást n. színházunknak. Míg a hódjak pazaroltatni fognak sok haszontalan, ösméretlen személyekre, s a kardalnokok havi húszasait csak azért húzzuk el, hogy holmi Tóthnének, Szigli-

getinének, Egrcssynének, Molnár Leopoldinának adhassunk; míg a kényelmes urakat föllépéseikben kíméljük, hogy a szorgalmast művészeket minden hiába való szerepekben fölléptetve elkoptassuk: addig a ház bel ügyei virágozni nem fognak — Míg a magyar írókat és művészeket a külföldiek előtt kiválóképpen nem pártfogolják, addig a ház külügyei szilárdulni nem fognak.

Nem tagadjuk, hogy sok magyar író van, ki ha egy dissertatiót írt az ugorkáról, magát már valami nagynak képzeli; de azt sem tagadhatni ám, hogy illy nevetséges elbizakodottság a nemzeti színház tagjai közt is feleskelnél tapasztalható. — Ezen hiú pöffeszkedés, ezen öntúlbecslés, legnagyobb mótelye a művészetnek, gyilkosa a haladásnak.

Ezt vetkezzetek le, ha művészek lenni akartok. Tanuljátok meg, hogy a jó pap is holtig tanú; hogy a művészei lére végtelen, kincsei kimeríthetlenség, s hogy a temploma küszöbéhez vezető útra csak akkor

*) Itt különösen meg akarjuk említői a derék Szent peteryt, az egyetlen magyar színművészt a szó legvalódibb értelmében, kit sokszor öt-hat estve egymásután, sokszor a leghálátlanabb, legaljasb szerepekben is látunk a színpadon. Szép tőle, hogy ezt tenni kész, szép a színházi kormánytól is, hogy a közönséget fölléptetésével megörvendezteti; de ildomtalanság egy-szersmind, hogy illy jeles tagjával kellőképpen nem gazdálkodik.

léptetek, mikor látni, érezni kezdtetek, milly hosszú a pálya, melly köztetek s oltára közt elnyúlik!

Érdekes lesz ezúttal átnézni a n. színház szemé-
lyzetét, csak röviden, mert sokat úgy sem igen lehetne
róluk mondani.

Szentpétery Zsigmond, elől, legfölül áll
a magyar színművészek összesége közt. Becsületére
válnék Európa bármelnyik színpadjának. Gondolkozik,
szorgalmas, s azért Hínár „házmesterében,“ vagy
a „tudtán kívül kémben“ egyképpen jeles, s a sem-
miből is tud magának szerepet teremteni. A természet
leghűbb utánzója, azért nagy művész.

Lendvay Márton. Vannak szerepei, mel-
lyekben jeles; vannak mások, mellyek nem neki valók.
Azokat szorgalommal és gondolkozva tamilja, ezekben
hanyag; azért a művész nevet nem érdemli meg föltét-
lenül. A sűgóra ilyenben sokszor van szüksége, mi
nem szép, nem jó.

Egressy Gábor. Ezt sokan Lendvayal teszik
párhuzamba. Helytelenül. A hasonló köztök csak
az, hogy mindenik színész. — Egressy legtöbbet ol-
vasott és tanult szaktudományából, azért a legjobb
theoreticus magyar színész; de a praxis, a praxis! A
természet túlzásában, eltorzításában helyzi ő a művé-
szetet, azért nem művész — praxisban.

László Józef. Nemében, Szentpétery után,

első. Vannak szerepek, melyeket csak ő tud adni. Ha kissé nagyobb stúdiomot fordítna szakjára, a művész nevet senki sem vitázhatna el tőle.

Fáncsy Lajos. Cselszövő színpadon — s mondják azon kívül is. Játéka sohasem emelkedik fölül a középszerűn; azért többször ront, mint épít. Szereptanulással nem igen fárosztha magát.

Réthy Mihály. Igen haszonvehető ember, bár művelné magát. Alárendelt szerepekben tündökleni szint úgy lehet, mint nagyokban kontárkodni.

Udvarhelyi Miklós. Úgy van, mint a vén cigány: ez mindennap egy nótát, Ő mindennap egy szerepet felejt.

Szigeti József. Nem régi tag a n. színház-nál; de ha szabad jósolni eddigi pályájáról, nem sokat várhatunk belőle. — Hogy kezével ott is, hol nem illik, jól tud hadonázni, azt érezte Remelay.

E kettőről (U. és Sz.) az „Életképek“ egykor jó witzet közlöttek. — A sugólyuk egyik része a witznek. Bár Sz-re későn ne jönné az újmutatás, mint U-nál már késő!

Bartha János. Kár, hogy neki a természet gyönyörű férfi hangjához több értelmet s hajlamot is nem adott a művészethez; belőle jeles színész válhatott volna, most csak ordítani tud.

A nőszemélyzet közül:

Lendvayné és Laborfalvi Róza nyújtanak élvezetést a művészetben; egy idő óta azonban igen kényelmessé lett mind a kettő. Talán mert meggyógyulván, az imádók serege ismét szaporodik?... Beh nagy kár, istenem! hogy ezek a mi színházi asszonyaink nem akarnak inkább szín-, mint szem-és kéjművésznők lenni!!

Kovács né — mindig csak kofa és boszorkány, neki más szerepet a világ bármi dramaköltője sem tud írni. Szava, testmozgása, mind, mind csak a „peleskei notáriusⁱⁱ” kérlelhetlen üldözőjére emlékeztet — még a „két Barcsayban“ is.

Szathmárynéből lehetne valami, ha későn nem lép a művészet pályájára. E két szó: színész nő és művésznő nem egyet jelent.

Balogh Josefától sokat váltunk, de annál kevesebet kapunk.

Priell Kornélia bátran visszavonulhat; a művészet semmit sem foa· vesztene, ha ő nem áldoz oltárán.

Az operát talán elhagyhatnék?

Schodelnét ösmérjük. Ő éltető ereje, lelke a nemzeti színházi operáknak. Ezzel mindent meg mondtunk.

Szigligetiné, fizetéses — de nem működő — tagja. Talán azért, hogy a névkönyv gyarapodjék? oderwas?...

Paksynében, szörnyen csalódtunk!

Hesz Róza szép reményekre jogosít, csak ő
is el ne bizza magát!

Joobnak, nincs hangja, nincs művészte.

B e n z a, igen használható egyén.

Füredy az lehetne, ha Ronconival nem talál-
kozik, s azt hallván, nem képzeli magáról, hogy már
ős is dalművész, mivel Sobri szerepében megtapsol-
tatok! Kár, kár hogy kibütt búriból, s szép hangját
reszkettetve elrontja.

P e c z, jobban ért a rakétákhoz, mint az éneklés-
hez; s azt is tanácsoljuk neki, hogy mielőtt színpadra
lép, a torkán akadt gombóczokal nyelje el.

K ő s z eghy nem ront, de nem is épít.

Egressy Béni — nagy compositeur!

Lásd, érdemes olvasó! így áll a nemzeti színház
drámában és operában. Nem sokára tán így sem fog
állani, ha erőyes kezek nem nyúlnak hóna alá az in-
tézetnek, mit a grófi kezek, mint latjuk, nem igen
tudnak, nem igen akarnak.

V.

NEMZETI KÖR.

— Tigris agit ribida cum tigride pácéin
Perpetuam, saevis inter se convenit Ursis.
Juvenalis.

Az irodalom egypár kolomposának „e primarus“ őszökebe jutott néhány év előtt: casínót alakítani, melyben a tudósok és művészek össze-összejövén, sörözés, borozás és szivarozás közt olykor felolvasások is tartathassanak.

A dolog, több tanácskozás után a „Tigrisben, ^{iq} ment — a,, Csigához és lelt belőle a szent keresztység után „KÖR,“ a mi hosszas vándorlás után a hatvani kaputól az országútra, még napjainkban is megvan, úgy, a — mint van.

Eredeti eszméje hajótörést szenvedett. A tudósok átlátták, hogy az ő „kör“ ük igen sovány; megspékelték tehát „körüket · nem-tudós, de pénzes görögökkel, zsidókkal, mindenek felett pedig legulejusokkal, és lett belőle a mai „Nemzeti (!?) kör.“

A „Nemzeti kör“ pedig nem egyéb, mint korteskedéssel választott két úgy nevezeti elnök alatt önmagát igazgatni akaró anarchicus társulat, mely a játék és eszemiszom örök és változatlan „körében“ forog.

Ha e definitióban talán ellenmondás volna, annak oka nem bennünk, de a definiált tárgyban keresendő.

A „Kör“ nemzeti nagy czélokot tüze ki p. o. a rendek egybeolvasztását; de már kisebbekkel is, mint Rózsavölgyi nótái, és Petőfi versei kiadásával, báladással, s at. megelégszik.

Föladatai legfárasztóbbika: címet találni, melylyre enni-inni lehet. — Illy festípus alkalomra van oszián saját éneklő-kanonokja, és külön áldomás-ivója.

A társulat annyira megnemzetisedett, hogy apróságokon órákig vitatkozik, s a „holnap végezőnk“ elvet, sajátjának fogadta.

A „kör“ aláírási íveknek örökké mozgékony gyára; még a tisztújítást sem véve ki. — Ezt lehetne angomániának nevezni; de biz az csak magyar pártmánia.

Itt most legszebb alkalmam lenne keblemet az idő s pénz használatáról kitárni. — De minek? a „Körben“ úgy is eleget veszekszenek. Véleményszünet csak az ebédeknél van, hol a pohárharc kezdődik.

Vándor, ha Pestre jössz, menj a „Körbe,“ s azután-halj meg. „Vedere Napolí, e poi morir!... Látni

a „Kört,“ s meg nem halni, gyávaság! Milly boldogságot várhatsz még? A „Körben“ mindennap, heverd-el napja van.

Ha látsz is fellegeket tornyosulni; ha hallasz dörgögni, ha orrod füstgomolyok bosszontják — kiálts fel: „Itt az aláírási ív egy öt huszasos ebédre!“ s látni fogod, milly „mira concordia fratrum“ uralkodik ott, s mikép sükerült a „Körnek“ a vélemények központosítása a — hastölfés közös ügyében.

Oh gyönyörűség ez a „Kör!“ Valóságos országgyűlés ez — en miniatúré! — Néhány hónap még, s a „Kör“ mintázza a hazát.

Ha honunk szívében nem lagnánk, a fejhez szólnék; de mivel a fejjel okosan kell szólni, — mit, köztünk legyen mondva, én nem is igen tudok — úgy csak a szívhez szólok, s nem mondom el mondókámat a „Körnek,“ hogy a fej leereszkedjék a szívhez, s a szív a fejtől kérjen tanácsot.

Ma ugyan nem divat a fejet magával hordani, kipótolja ezt az erszény. Tüzilármát zongorán nem lehet ütni, a lármaharangot kell meghúzni, ez pedig a „Kört“ országos álmából felserkentené, s az emésztés műtételét megszakasztaná: azért tehát, mivel hazánk pillanatai úgy is olly drágák, inkább játszani s enni-inni engedem, l-gy sem kötelessége neki a hazára figyelni, — az ő célja csak „a művészeteket s tudó-

mányt előmozdítani;“ a szakácsság pedig és a játécalculus divatozik; — tehát célját tellyesíti.

Ha minden ember dolgozik, mért ne pihenhessen épen az, kinek sok dolga volna?

Találhatni még több „nemzeti“ intézetet is hazánkban, mint p. o. a nemzeti csónakdat, nemzeti uszodát, nemzeti vívódat, nemzeti táneóczodát, sat, sat, mi csak azt mutatja, hogy Magyarországbán sok a „nemzeti;“ de ezek megősmértetést másokra bizzuk.

VI.

IRÁNY.

Cervae luporum praeda rapacium
Sectaninr ultro, quos opimus
Faliere et effugere est triumphus.
H órá tz.

„Haladunk?“

„Igen“....

„Hová?i

„Hát a köz boldogság palotája felé.“

„És az merre van, tülled-e, vagy hozzád?4

Majd a szomszéd uram megmondja“...

„Hát csak menjünk“

„Ha úgy tetszik.“-----

E párbeszéd magyarok közt, és magyarul folyván, *alig* kell hozzá commentár de mindazonáltal sokan lévén, kik nem értenek magyarul, jó lesz megmagyarázni értelmét.

Az ember célja kétségen kívül az, hogy boldoggá legyen. — A boldogság fogalma pedig külön-

böző. A bűn fertőibe sülyedők is azon bitben vannak, hogy boldogok csak úgy lehetnek, ha az ösvényen maradnak, melyre rossz daemonjok őket csábította. A kéjvadász, testi örömben akar úszni csömöriéiig; a játékos, gazdagulni óhajt naplopással; a részeges, vagy búját akarja felejtetni, vagy torka öblítéseit tartja a legnagyobb boldogságnak — s iszik!

Valamint a fogalom: úgy különbözök az eszközök is, mellyeket a boldogság elérhetésére választunk — magán életünkben. Sok szerelem által boldog, más pénz és vagyon által, míg a harmadik a tudomány, a negyedik agarak, s at. ápolásával éri el földi boldogságát.

Mit egyeseknél tapasztalunk, tapasztaljuk azt egész népeknél is. Ezek is boldogságot keresnek, de szinte igen különböző útakon.

Mit egyeseknél a vérmérséklet határoz el, azt népeknél a köz szellem teszi; mire az időnek épen úgy van befolyása, mit egyedeknél.

Majd minden kornak megvannak saját uralkodó eszméi, s majd minden népnek megvannak saját fogalmai a boldogságról. — A mostani század uralkodó boldogsági eszméje: a kényelem; s minthogy ez szorítékokat nem tűr, a népek vágya a test és lélek szabadsága, s ez által a nyűg minden nemének eltávolítása. Az útak és eszközök, mellyek a boldogság

ezen nemére vezetnek, valamint egyeseknél, úgy egész népeknél is szinte különbözők.

A francia két kamarájában; az olasz összeesküvésben; a helvéták a jézsuiták kiűzésében; az augsburgi német sörös kancsóban, a bécsi sógor rántott csirkében helyezi a boldogulás eszközeit; s at.

S mi magyarok?...

A sok szóbeszédben.

Mi szinte, mint más népek, boldogok akarunk lenni. — Boldogságunk vég célja: — hogy a magyar földön minden ember ne csak jól lakhassék debreczeni kenyérrel, de hintóbán is járhasson. Az eszközöket erre már ki is választottuk: szólásszabadság, vasutak, házi adó, és védegyelet; — mind ezekhez pedig népképviselet.

A vég célát tekintve, az eszközöket, mellyek által, és az irány t, mellyben annak elérésére indultunk, csak helyeselni lehet.

A szólásszabadsággal lerontunk legelőbb is minden tekintélyt; mi tagadhatatlanul első lépcső arra, hogy minden emberben tiszteljük az embert.

Azután lerontunk minden rendet és törvényt, hogy kik később jönnek, szabadon gázolhassanak át azokon, kik a fehér kenyeret és hintót már megszerezték.

Végre szétbontunk minden társasági kapcsolatokat, hogy

a gázolás minden akadály és összeütközés nélkül megtörténhessék.

A vasutak szükségesek arra, hogy a zsírban fúladozó bánátnak búzáját az éhenhaló Árvába és Szepesbe szállíthassuk — oder was?

A házi adó múlhatlan kelléke annak, hogy attól, kinek van, elvegyük, s annak adjuk, kinek nincs. Különösen, hogy a papok eredeti rendeltetésűknek, mellyet felejtani látszanak, s mellyhez képest az éhezöket táplálni, a szomjasokat itatni és a mezítleneket ruházni „pár excellence“ tartoznak, végre valahára megfeleljenek.

A védegyelet pedig szinte igen szükséges és nélkülözhetetlen eszköz a köz boldogságra, hogy a sok bevándorlóit lengyel zsidó és német mesterember rossz munkájából annál könnyebben meggazdagodhassék, s így ő is hétköznap debreczeni fehér kenyeret ehessék és ünnepeken meg vásárnapokon hintóbán járhasson.

Végezetre a népképvisélet múlhatatlan kellék a magyar boldogulási haladásban, mert utoljára is csak ez adja meg a tempót. Mit ér az egészre nézve, ha minden ember fehér cipót eszik is, és hintóbán jár, ha amaszt más süti, ebbe pedig más fogja be a lovakat? ----- Magyarország kiváltságoltalan néposztálya is megért már arra, hogy megválassza: mellyik buzá-

hói lesz a legjobb kenyér, s mellyik ló legyen a nyerges, mellyik a rudas?

Ekképpen kitűzve lévén a köz boldogság, és megválasztva az eszközök is, már könnyű a haladás.

S bízhatunk is a magyarok istenébe, hogy nem sokára mindnyájan boldogok leszünk.

A kalauzok szinte megválasztattak már. Egypár éhes farkas, és a jámbor őzek és szarvasok derekasan csörtetnek utánuk a sűrűben. Hogy kalauzaink magunkat is felfalhatnak? arra, úgy látszik, még nem igen gondoltunk; de kár is volna addig arra gondolni, míg fogaikat szügyünkbe nem vágják.

Az irány, mellyben a köz boldogság felé haladunk, e szerint nem a legbiztosabb ugyan, de igen szép! Jó volna talán feleszmélnünk, míg idő van; jó, kivált azoknak, kiknek van, mit veszteni. Kiknek őseik nem kapartak, magok pedig nem szereztek, azok bizvást zsebbe dughatják kezeiket; ők legföljebb is csak azt riszkérozják, hogy nekik is jut egy darab fehér cipó, s egy rozszant fiáker-hintó — a legrosszabb esetben.

Még most csak szóbeszéd nagyobb részt az eszköz; de az irányt látva, tartani lehet a tettektől.

Mondom, jó lesz föleszmélnünk!

PEPEDEUMENIKÁK

Multa fero, nt pincém genus irritabile valum,
Cum scribo

Horatius.

Egy valaki a „Croquis“ban megkísértette már a magyar tudósok jellemrajzát adni. Tréfa volt az egész, egy pár bókot kivéve; s így célját tévesztette.

Az sem lehetetlen, hogy munkája azért nem hatott, mert németül lévén írva, a magyar tudósok nem értették, vagy nem akarták érteni. Mi magyarul rajzoljuk őket; majd meglássuk, lesz-e nagyobb sikere csarnokunknak?

Nehezen!

Nem is várunk sokat. Azt a magyar indolentiát, melly valamint másokba, úgy kivált diplomaticus tudósainkba is beette magát, erő legyen, melly ki tudja verni bőrükből.

Mind a mellett is ez nem rettent el bennünket szándékunktól.

Ha mást nem nyertünk, nyertük azt, hogy a közönség látni fogja, hányadán van azon férfiakkal, kik a magyar világ szellemi dolgait viszik, intézik.

Sokat azonban ne várjon; mert bizony csalatkozni fog. Ha nem is egészen elfogulatlan, mindenképen részrehajlatlan ösmértetés az egész, mit a következő lapokon kezeibe vészén. Sok nem lesz már új, sok olvasó előtt; de a mondottakat és hallottakat is fölvetjük, hogy a kép egész legyen.

Van elég süket fül nálunk, mellybe tízszer is be kell kiáltani a szót, míg egyszer megérti azt.

Némellyekről kevesbet mondtunk talán, mint lehetett, vagy kellett volna? az meglehet; de tessék csak, és méltóztassanak figyelembe venni, hogy mindent mi sem tudhatunk; s aztán Horácz főntebb idézett szavai is hatottak ránk némileg. Mert hátha valamilyen megtudnák azok az urak, hogy kik vagyunk? bezzeg meggyúlne bajunk velők. Pedig isten ments meg a magyar tudósok haragjától l -----

Oh a közönség nem ösméri még voltaképpen ezen szörnyű darázsfészket! Hanem ezen csarnokból okulhat — ha akar.

A „Csarnok“ teljes a lehetőségig. Azon író-társainkat, a kik talán benne nem csüggenének, ezennel barátságosan megkérjük, szíveskedjenek képeiket hozzánk — bérmentesen — beküldeni, hogy a második kiadásban helyökre aggathassuk.

ANTAL MIHÁLY.

M. akadémiai I. tag; a nemzeti Casino könyv, és számtalan egyletek ideiglenes, vagy valóságos pénztárnoka; s a t.

Sok ember nem tudja—kivált Magyarorszáiban — mikép lett tudóssá?

Ezek közé tartozik Antal úr is; kinek egyébiránt ifjú-agg, de mindenesetre tisztes tekintetű külseje, megadja a tudósság maiasztosságát.

Átnéztük a magyar könyvrajstromokat, 1800-tól egész 1845-ig, a melly epochába t. i. A. úr életkora esik, de munkára tőle nem akadtunk. Megemlítetik neve az akadémiai zsebszótár előszavában, hogy a „szavakat összeszedni segítette^: hanem a rossz világ egészen mást állít; azt t. i. hogy más dolgozott, s ő csak — honoráltatott volna! De ^{erről} majd az egykori akadémiai corrector többet fog mondhatni.

Ez nem is tartozik a dologra; elég az: Antal

Mihály úr tudós és mi szeretnénk tudni: ki venné le róla ezen eltörölhetlen bélyeget?

Egyébíránt ő jó legény, buzgó hazafi, s nagy szónok, még pedig tüzes! —

Bizony, bizony! sokan vannak választva, kevesen hivatva.

BAJZA JOSEF.

*Hit. ügyvéd a magyar Akadémia rendes, és a
Kisfaludy-társaság tagja.*

Bajzának nagy dicsőségére válik, őt az Akadémia tagjául megválasztotta; de nem az Akadémiának is; melly, ha valamennyi tagjai ő hozzá hasonlítani: ott állana, hol állott, mi előtt létezett.

Nem tartozunk azok közé, kik hiszik: ha Bajza „Kritikai lapjai“ meg nem jelennek, úgy nem keletkezik azon literatúrai harcz, mellyet a múlt évtizedben ő serkentett fel. — Literaturánk beteg volt, beteg most is; de, hogy fölépüljön óvakodva kell sebei körüljárni.

Bajza érdemei iránt tisztában van a közönség; felőle csak egy — s pedig osztatlan — vélemény uralkodik; és ez az: hogy hivatásának, mint akadémiai tag, épen nem felel meg.

Tudjuk mi, hogy akadémiai tag sem képes az önszeretet kötelékeit lerázni, önhasznát a világrend

törvényeihez tartozónak nem hinni; tudjuk, hogy akadémiai tag sem emelkedhetik túl a Collegeken, de saját elvei csallhatlanságát vakmerőn védni, s azért, mert velünk nem érzenek mások egyenlően, azokat agyon-sujtogatni, nem lovagiasság. Szép, saját véleményét komolyan megv itatni; mert ez tanúságul szolgál, hogy benső meggyőződésből fakadnak, de az is, a ki saját véleményének rabja, rútláncokat visel.

Bajza, mint költő, tisztelve a technika szabályait, a tiszta síyl példányait adá, minőkhez hasonlókat igen, de jobbakat nem bírunk. Költeményeiben a szívnek melegedése nem villan föl, es azért feszesek; sok helyett az érzet föláldoztatik a csinos kiejtésnek. Schedel a magyar lyra alapítójának tartja őt; hát Berzsenyi ubi es?... Mint kritikus a darabosságig éles, a dorongosságig kíméletlen, a sárosságig tisztátalan, de jó logikájú. Minden egyéb munkái compilaliók és fordítások. Benne csallatkozott a nemzet, s emlékezetéből eltűnendik, ha csak sírjából nem virúland egy zöld ág, melly az ő historiograprusságát hirdesse. Talán, mint meglehetősen száraz tollúnak, a philológiában nagyobb hatású köre lelt volna?

Almási

BALOGH PÁL.

*Orvos dr.; magyar akadémiai tag, táblabíró, s at.
s a t.*

Az élet megöli a philosophiát, ha az anyagi kérdés kezd a szellemi fölött uralkodni. Legjobb, legbuzgóbb szándékkal, de megkötött kéz-és lábbal nem lehet pályát futni. Balogh akadémikusaink között azok közé tartozik, kik sokat tudnak, sokat olvasnak, és a mennyiben literatúránk területe csak egy puskalövetre terjed, mind azt, mit hasznosnak és jónak talál külföldön, a prototypon kocsosítása nélkül honosítani szeretné. E¹ miatt sok vitát kell vala neki némelly ismeretes akadémikusokkal kiállania.

Balogh az akadémiai reformot hathatósan sürgette, s mikép történendhetéséről véleményt adott be, melly természetesen, mivel pártfőtől nem eredt, módosítások és töredékekben fogadtaiék el.

A boldog emlékezetű „Tudománytár“ élete utolsó éveiben Luczenbachherrel ő ápolta. Részt nem bírt számára kivívni azért, mert a magyar részt venni szeret mindenben: de részvételt semmi iránt nem viseltetik: vagy azért mert kezeit, eszét fölsőbb hatalmak kormányozák? Azt a magyarok privát istene tudja!

Mint orvos, Balogh, Hahnemann tanítványa, s honunkban e tan alapítói közé tartozik. Sokszor bebizonyítja, hogy tudománya nem üres phantom.

Ő hintette el első magvát az „iparegyletnek“, s legközelebb „állatkínzás elleni“ társulatot alakított; remélhető ennek következtében, rövid idő múlva emberkínzás elleni egylet is keletkezendik. De én félek, hogy későn kerül erre a sor, mert az állatokkal, a jó isten tudja, még sok, igen sok bajunk van!

Debreczeni

BARÁNY ÁGOSTOD.

*Torontál vármegyei táblabíró, levéltárnak, s ni.
akad. l. tag.*

E bárányról a tudományok terménytárába nem sok gyapjút lehetett nyírni, annál többet nyírt ő más bárányokról a tudományok javára.

Hol jót kellett tenni, ott B á r á n y t nem kellett szólitani; buzgósága felülmúlta erejét, s minden vállalat tiszta lelkű bizományosra talált benne.

Torontáliéi megérdemli a tiszteletet: sok szép honi virággal, melly különben ösméretlenül hervad el, ösmértette meg e vidéket, és buzdító szelleme örökké jótékonyhatású volt.

Lelki tehetségeit többnyire fordításokban kísérte meg. — Et voluisse sat est. Több illy tagot az Akadémiának, és ügyei másképp állnak.

BRASSAI SÁMUEL.

(t. cs.)

Makacs konservatív az ortográfiában. Ez oldalról leghíresebb. Sokat tud, de nem tudja eladni; a mit azonban a vasárnapi újságon kívül elad, azt jól adja el, s hasznot árasztólag.

Brassai úr nem áll elő a színnel, de csak a vak nem látná, hogy republicanus. Külsője igénytelen, egészen franklini; semmi önbizottság, semmi önhittség nincs benne, pedig adhatna ismereteket egy akadémiának; de ő minden handabandának ellensége, s ha a testvérhaza reformját reá bízják: furcsán fogna a műtéthez, s kitűnnék rajta azon esetlenség, melly csak külsejében látszik.

Brassai gyémánt, mellyet semmikép sem lehet kicsiszolni, s melly kicsiszolás által veszteni fogna.

BUGÁT PÁL.

*Orvot dr. egyetemi professor, magyar akad. rendet
tag, sat.*

A Királynak leghívebb jobbágya, ki szerencsés,
hogy jobbágygyá született.

Orvosló kezei alatt eddig csak megbénnított,
megcsonkított, összebonczolt szavak haltak meg, és
így sírkövére teljes joggal írhatni: „A legártatlanabb
orvos nyugszik itt.“

Irataiban nem lehet az eredetiséget szemére vetni;
e baj ellen biztosítva van; de annál eredetibb osztán
beszédeiben. Az isten legyen irgalmas — hallgatóinak!

CSÁSZÁR FERENCZ.

A kir. Fel-Váltótörvényszék bírója; magyar akadémiai lev. tag, s a t.

Munkálni s hatni szerető szellemeknek a függetlenség ápoló dajkája. Hol a kedély röptét a hivatal mindennapiságba vonja: ott a testnek szinte, mint a léleknek a változatos benyomások által lankadni kell; még is nincs magyar író (a híres Nagy Ignácon kívül), ki annyit és olly rövid idő alatt dolgozott volna, mint Császár. De az egyik a déli, másik az éjszaki sark literatúránkban. Amannak munkáiban csak mások növényházában termett virágokat; kezeiben saját fáradtsága gyümölcseit találjuk.

Császár költészete holdátsugárolta tavaszi vidék, mellynek völgyeiben virágok lengenek, halmain fülmilék csattognak.

Császár a haladni szerető ifjúság sarkantyúja, s egyszersmind minden csecsemő irodalmi intézetnek édes örömmel segédkezet nyújt; még a hírlapok tisztességes matrónáját a „Nemzeti Újságot“ is segítette — egy himnusával, s a hol Császár tenni valót lát, talpon van. Munkái nem hézag-hanem szükség-pótlók.

Szende vonalmai, kedélyes társalgása nem gyantitná, hogy a Satyra scorpíóival olly könnyen tud bánni, mint olasz lágyságú verseivel.

Mikora „Világ“ bomlani indult, Császár volt a csósz, ki megmentette a szertegázolástól, s ezen állásában á hon és nemzetiség volt a paizs, mellyel a fondor nyelvek fulánkjait feltartóztatta; mindazállal vannak emberek, kik szeretik nyelvüket rajta köszö-rülni; de szerencsére, van annyi esze, hogy a szunyogdongásokon nem boszankodik. Ha boszankodnék, aranytolla és ezüst koszorúja, mikkel az, „Aradi Vészlapok“ kiadásáért megtiszteltetett, elolvadtak volna.

Császár az Akadémiának még mindig csak levezető tagja, noha már eddig egy maga több irodalmi gyümölcsöt hozott, mint minden fizetéses tudósok két-harmadrésze együtt véve. A múlt évben megpu-deálták magokat némelly urak, s a Kisfaludy társaság tagjának választották; de Császár, úgy látszik,

azok közé tartozik, kik inkább szeretik, ha azt kérdi a közönség: miért nincs valaki a tudósok között, mint ha azt kell kérdeni: miért van köztök?...

Császár az Athenaeumnak sok évekig dolgozó társa volt, s részvétének meghálálását turpisság lenne említeni.

CZUCZOR GERGELY.

Benedekrendbeli áldozó magyar akadémiai és a Kisfaludy-társaság tagja; sat.

Nem csuklyába termett ember. Szárnyainak egyikét leszelték, s azért csattog csak egyikével. A bezárt madár hangjaiban nincs a szabad természet diadali zenéje. Jelenleg a legjobb, legtermékenyebb népdal-költő.

Az „Augsburgi ütközet“ epicusnak mutatta; kár volt letennie e kobzot.

Irt „Hunyady János“ ról; fordította „Cornelius Nepost;“ de az egész ember ki van emelve sodrából. Ha Czuczort a viszonyok bilincsei le nem kötik: a literatori főnökök között áll; most csak töredék, melyből a felizgatott kedély csal meghallgatható hangokat.

A bajszos papi akadémiai levéltárnokot a kancsal szemek elüldözték Pestről, s elfojtották a szellemet, melly forr, forr, s csak néha pufog, mint a pezsgő, ha lelkére ünnep öröm derüi; azonban az akadémiai nagy szótár őt megint Pestre hozta.

DEGRÉ ADAJOS.

Hites ügyvéd, s talán magyar akadémiai rügyecske.

Degré lír — tenger bőszülése miniatúrban. Ha hatalma olyan volna, mint heve: a félvilág porba tiporva heverne. Most leczkékét vesz — a sorsnál; s ha e nagy mester jól megcsépele, úgy még a márványból szobor is lehet.

Nyelve többnyire jobban vair felhúzva, mint esze, s azért jár ennél hamarább; szive mégis jobb eszénél.

Híres ember lett, mert a censura egy vigjátékát egy ideig eltiltotta. Hja! nem tudja az ember, hol rejlik halhatatlanságának magva. Bátor embert akadályok buzdítanak — Degrét kicsinyhitűvé teszik, s inkább keres lelki enyhületet La-Hire képcsarnokánál, mint a tudomány vigasztalásainál.

Degré élete jelenleg hajó, mellynek nincs iránya, nincs mágnese. Ha komolyan tudna akarni és tenni, lenne belőle valami.

GB. DESSEWFFY EMIL

*Magyar akadémiai lev. tag, a Buda-pesti Híradó
védére; s a t.*

A boldogult Aurélnak szende lelkét és erős akaratát, de szellemét nem örökölte. Ő egy pártnak, melyet ministerialisnak neveznek, és a mellyel rosszízűnek tartanak, teherhordója, s e feláldozásért a legnagyobb köszönetét és méltánylást érdemli. Enyhít sorsán, hogy meggyőződése sugallatait követi, s pedig hazája őszinte szeretetéből.

Dessewffy Emil mind a classikai, mind az új literatúrában alaposan jártas, mint a derék Dessewffy József minden gyermekei.

Aurél fölfogásával igen, de előadásával nem bír; stylje nem olly élénk, mint volt testvééré, nem is olly megragadó: talán azért, mert amannál többet szcmlelkedik.

Állása jelenleg nem a legkellemetesebb, mert gyakran saját kasztabeliei is nyilaznak ellene; szeren-

cséje, hogy mosolyogni tud és felejteni, pedig e kettő az ég legszebb adománya.

Dessewffy nem követi ellenei példáját; mindig nyíltan lép fel, s az ember tudhatja: hányadán van vele? Ő zsákban soha sem árul macskát.

Én sok Dessewffyt kívánnék a hazának, mert akkor sokan igazán szeretnék azt. —

DÖBRENTAI GÁROR.

Kir. tanácsos, budakerületi fő Biztos, magyar akadémiai rend, tag, és sok-sok megye táblabírája sat. sat. sat.

Mint czimzetes királyi tanácsos pihen literalori babérjain, mellyeknek legdérccipettebb ága — Berzsenyi munkáihoz készített kalauzlata. A ki ennek olvasásához készül, úgy készüljön, mintha messze útra akarna menni, mert egy izromban el nem olvashatja s mindenek felett fegyverkezzék föl keresztény türelemmel, mert a döcögős líton szüksége lesz reá. Ha valamit nem talál fölfogni, ne folyamodjék az íróhoz, félünk, maga sem érti, a mit írt.

Döbrentei egy azok közül kik a literátúrában gyöngyöt találtak. Régibb érdemei többet nyomnak a méltánylás szelenczében mint a legújabbak, itt csak becses személye bír súlylyal.

Az „Erdélyi Múzeum“ ért itt a haza előtt meg-

dicsérjük; de a „Vétek súlya“ fordítási bűn marad s „Macbet“ ladyjétől mindig borzad az olvasó.

Ő volt a magyar akadémiának első titoknoka; most a „Magyar emlékek“ et szerkeszti, s hogy az akadémiának — melly különben is csak néhány herét fizethet — annál több pénzébe kerüljenek, a régi iratokhoz külön betűmintákat metszet, mintha néhány helyesen rézbevésett sor nem nyújtana elegendő fogalmat, és nem kerülne olcsóbbra! De híjába! nagy uraknak mindig különös vágyaik vannak. — Egyébként nála több az akarat, mint a tehetség. Egyik legszebb tulajdona, hogy igen szeret maga körül nimbust árasztani, ezért készített azon méregdrága betűmintákat is.

ERDÉLYI JÁNOS.

A magyar Akadémia lev. és a Kisfaludy-társaság tagja.

Akadémiai tag. Egy kötet verset irt, melyeket ha megrostálnánk, azokban, dicséretére legyen mondva, több gyöngyöt, mint szemetet találunk.

Rövid idő múlva utazásait várhatjuk, s pedig reméljük, hogy Szemére Bertalanéi mellé fogjuk tehetni? — Stylje elég feszes, hogy egy sorba álljon azokkal.

BÁRTFAY LÁSZLÓ.

*Hites ügyvéd gr. Károlyi György ügyésze, ns,
Szatmár és Csongrád Vármegyék táblabírája,
d m. t. t. tagja és pénztári ellenőre, s a Kisfa-
ludy társaság tagja.*

A nagy világ sokat regél terebélyes tudományosságáról, gyönyörű nyelvezetéről. Csak már láttuk volna termékeit. De hiszen a tudóst, kivált a magyart, nem munkáról kell és lehet ismerni, mert tudjuk: hogy „lucus a non lucendo“ Azután pogány kis kívánság is az tőlünk, hogy valaki rövid tizennégy év alatt, mióta t. i. — mint Bártfay ür — tudósnak kereszteltetett, tudósságának világos jeleit adja?

Valószínűleg Horácz „nonum praematur“ ját megkettőzteti, s akkor jó világra a — pándi csoda!

Várjunk tehát; még hátra pár esztendő.

BEZERÉDY ISTVÁN

Nem magyar akadémiai tag; ns. Tolna megye országgyűlési követe és táblabíró.

A magyarhírlapi érzelgős vészharang, melly akkor kondúl meg, mikor kísérleteket lát.

Csupa, pusztá philantropismusból, szívébe merül az esze. Tetteit a meggyőződés szüli, de mikor szüli, sem jobbra, sem balra nem tekint, és többnyire hamar is elszüli.

A tárgyaknak, mellyeket fölfogott, többnyire fényoldalát szokta csak tekinteni, soha a fonákat.

Ő volt az első, ki a „szabadföld“ jelszóra kaskadi jobbágyait — mint mondják, méregdrága váltásdíj mellett — fölszabadította. Ő volt az első, ki önkényt adózott. E szép hazafiúi tényekre csak azt súgjuk a francziákkal: „Lederne Hosen dauern lang.“

Bezerédynek tüzével úgy kellene bánni, mint szénégetők szoktak fenyűtörzseikkel: nem kellene engedni lángra lobbanni.

B. EÖTVÖS JÓSEF.

Magyar akadémiai tiszt. tag.

Ki a „Carthausit” és „Falu jegyzőjét” olvassa, nem hiszi, hogy egy toliból folytak. A genius medret mos mindenütt magának, s a zsidókat is túl vezető a vörös tengeren. Háladatlan nép! sem billikommal, sem karddal, sem fáklyás zenével nem tisztelkedett még neki! -----

Mint politicus, inkább szívvel, mint ésszel száll haragra. Feje van, de előadása egyhangú, s a sok virág között mind szónoklatában, mind írásaiban, nehéz megtalálni a gyümölcsöt. Regényességéből hihetőleg lesúrol az idő némellyeket, és akkor talán az ész jut uraságra.

Most hatalmasan centrálisál; jobban szeretnék, ha még drammatizálna addig, míg a poézis angyala mosolyg neki. A. P. Hírlapnak hatalmas támasza, s

ha a gyakorlat megérleli, az élet meghiggasztja, gyöngye is lehet.

Azon mágnások közé tartozik, kik a czim által nem érzik magokat attól fölmentetve, hogy haza Javáért tanuljanak és — dolgozzanak.

FÁBIÁN GÁBOR.

Hit. ügyvéd, táblabíró és magyar akadémiai rendes tag.

Persia rózsakerteiből, „Hafizt,“ — Kaledonia ormairól az éjsötétében lantoló komoly „Ossiánt,“ s Amerikából „Toquevillet“ szállította a magyar földre.

Míg a költészet régióiban barangolt, politikai hitvallását nem ösmérhettük; most tudjuk, hogy a nemzeti „herbárium vivum“-ban a democraták közé tartozik.

A zsidókkali vegyesházasságoknak nagy barátja, s ha a keresztyének olly jól tudnák az egyszeregyet, mint azok, nem is lenne trefadolog?... De nekünk keresztyéneknek még sokat kell tanulni a nálunknál következetesebb zsidóktól! a

FÁY ANDRÁS.

Magyar akadémiai tiszt. tag; táblabíró; sat.

Költő és politikus.

Az első pályán nem egészen ment mások utánzásától: az utóbbin „aranyborjú,” ki egyedül magát kívánja a hívektől imádatni.

Mint költő, hatott a nemzetre gúnyja által, s meséi minden egyéb munkáit túl fogják élni. Miut politikusnak, a takarékpénztárakkal fenmarad honunkban emléke.

Kár, hogy a köz érdeknek nem tudta önszeretetét feláldozni. Hogy „indítványa az indítványok” felett megbukott: annyira elvesztette lélekéberségét, hogy Pest gyűléseit is látogatja; ez olly gyengeség, melly minden más embernek megbocsátható lenne, csak Fáynak nem; olly gyöngeség-, melly pártja embereinek fáj. Fáy András a haladóknak, de nem a vágatóknak, egyik feltűnőbb cselekvő ereje; s hig-

gadfsága sokat javított ott, hol mások heve rontott volna. Szónoklata nem megragadó, de megfontolt; nem virágos de alapos.

Mint akadémikusnak az ösméretes háromsággal vitái valának; de nem bírt elég erővel férfiasan kilépni a síkra, hanem hátrálót futott, s meghódolva, ellenei szarvát nevelte, kik puhasága felett kaczagtak — s míg pogácsáit eszik s borát isszák: az aranyokat másnak osztogatják.

Andris úr! maga nem ismeri az embereket? — -----

FEJÉR GYÖRGY.

Nagyvárad kanonok s prépost, és kir. tanácsos;
sat.

Eleven könyvtár, melly sírba nem száll. — Fia-
tal kanonok, elvénült munkás. Alig van a tudomá-
nyoknak ága, mellyben F e j é r nem dolgozott. Philo-
sophia, Theologia, História, Diplomatica, s gazdaszat,
félszázad óta, többnyire honi nyelven, sokat köszönhet
neki. Törekvése hiánypótlás volt.

A munka természetévé vált. Ha azon sinecuris-
ták, kik nálánál előbb nyertek keverésért jutalmat,
csak negyedét dolgozták volna annak, mit Fejér: lite-
raturánk virágzóbb lábón állana.

„Codex diplomaticusa,“ csorbái mellett is, kincse
marad historiánknak, és olly forrás, mellyből ovattal
meríteni lehet.

Fejér minden esetre többet győz szorgalommal,
mint talentommal.

Némely akadémikusok elég szűkkeblűek voltak Fejért a szentély kebléből kiszorítani, rajtok a szégyen és hálátlanság bélyege. Vannak az Akadémia camera obscurájában, számos homályképek. Lerajzolásra kötetek kellenének. — Fejér keblében, minden elmellőzések daczára is, a hazaszeretet mindig fiatal.

FÉNYES ELEK

*Magyar akadémiai lev. tag s a m. gazd egyesület
tollnoka sat.*

Gyöngé testben erős munkás szellem, forró haza szeretettel. A volt P. Hírlap embere.

Mint akadémikus helyén áll, s egyike azoknak, kik a hármasság nyakára nőttek, és játékát elrontották. *Egy* ideig úgy látszott, hogy a „Kört” magasb cél felé vezetendi, de biz az csak most is kávéháznál nem egyéb, sőt újabb időkben clubbá vált -----

— Kár hogy nem sikerült az osztályokat jobban egybeforrasztani.

Az ipar-és gazdasági egyesületnek lankadhatlan embere. Nagy geographiája stylre s adatokra nézve alantabb áll statistikájánál; ez olly jó, minőt magyarországban írni lehet. — Wildnert röviden és jól lefőzte.

FERENCZY ISTVÁN.

Akadémiai szobrász a m. t. t. lev. tagja, ns. Nógrád vármegye táblabírája.

Egyre tízet mernék tenni, sohasem álmodta, hogy valaha még tudós lesz belőle. Hiába! a* vak tyúk is talál néha gyöngyszemet. Egyébíránt igen helyén van az Akadémiában; volna t. i. elég vésni valója, míg a sok tudósból a tudományt kimintázná, kifaragná.

Gróf Fáyval keletkezett polémiajában stylje mutatványait bámultuk; de akkor olly erővel dolgozott, hogy a Szobrászt elfeledtük, és kővágót láttunk. Félni lehet, hogy ezen érdemes tudósi „Corvin Mátyás“ szobra körüli a rendkívüli megerőtetés megöli. Ajánlanék a néhány évi kipihenést az eleven phantasiának, mellynek, ha fellengezni kezd, ártalmas befolyásai vannak az egészségre.

FRANKENBURH ADOLF.

Kir. kincstári hivatalnok „Életrépek“ szerkesztőkiadója társulat.

A hírlapírók dandyje: mind ő, mind lapja toilette csínna lép a világ elébe. — Ő a méh, mely a literatura virágkertét beröpködi, s fulánkjait mindenütt a virágok kelyhében hagyja; ki ezeket közelebb viszi orrához, megszúrja magát. Dolgozatai nem látszik, milly nehezen jönnek a világra.

Frankenburgot a sorsnak nem porlepte levéltárba, hanem az élet országújára kell vala allitnia; most félő, hogy idővel a moly szeszélyének himporát lesöpri a mindennapiság szárnyaival, és éberségének vidám zománca megvakul az acták gőzétől.

A kímélés nem leggyöngébb oldala, de kártyáit — olykor — ügyesen tudja keverni. Sokan őt „magyar Saphirnak“ nevezik. Ha meg engedjük is, hogy fejében Saphir kisírt: szíve és keze a saphiri mételtyől

ment maradt, és egész saphirsága csak abban áll, hogy a fölolvadásokat ő hozta nálunk divatba.

Frankenburg, mint journalista, volubilis ember, s barátját, kit ma megcsókolt, holnap dévajkodása berlini kékjével megöli.

Az életről világos fogalma van, és mindig kellemes oldalát tudja fölfogni. Kedélye derűit, s az ábrány nála csak néha zendíti meg a bánat aeolhárfa hangjait. — Hoffman Callottal, Jean-Paullal némi szellem-rokonsága tagadhatatlan „Estikéinek“ nevét rosszul választá; e czim álczergés magzata. Nincs bennük semmi, mi az estre emlékeztetne még ott is, hol a fájdalom szól, a nap égető sugarai hevítnek.

Frankenburggal kedves a társalgás; de akár barátja, akár ellene legyen valakinek, ő egyiránt veszedelmes: fölfegyverzett szeme fölfedi a hibát s mikor legközyösebbnek látszik, akkor kovácsolja a nyilat.

OLÁH JÓZSEF.

*Kir. helytartósági hivatalnok, magyar akad. lev.
tag: s at.*

A toásztok kitárták előtte az Akadémia sorompóit. Azok mindig igen elmések. csakhogy végin az elménezség megbicsaklik.

„Peleskei nótáriusa“ nem birta „Vén sasát“ felhajtani; igen vén volt már. Boldog nemzet! mellynek annyi tudomány elég, mennyit a „Peleskei nótárius“ és a „Vén Sas“ kifejtett! Ezt már nem nyomhatja el a „szerelem champagneija!“

GARAY JÁNOS.

A magy. Akadémia lev., és a Kisfaludy-társaság tagja.

Lyrája tiszta csengésű, de mióta az Akadémia megaranyozta, azóta írt költeményei vízzel vegyítvék.

Schedel és Bajza akadémiai tagsággal némitották el.

Némelly drámái nyomtatásban, de színpadon nem jelentek meg; s ideje volna, hogy a verseléstől, melynek bányájából már kiszedte az aranyat, a drámához, hol még lehet szerencsével ásni, forduljon. A komolyabb tudományok nem háborgatják álmait. Nyelve sima és szép, s azért, mert bír vele, néha igen is pongyola.

GYARMATHY JÁNOS.

*Centrális Seminarii eléri jun. Pestiensis Stud.
Praefectus, legújabban plébános... sat.*

Sión romjai fölött kesereg, és szava olly szomorú, lelkét emészti a bú; — de azért ő tántoríthatlan Izraelben. Beszél, de szeleknek; nincs megyei gyűlés, hol sebet nem ejtene az általa védelmezett ügynek. Ha én rendelkezhetném a világ dolgai felett, úgy gróf Széchenyivel tartanék: Jánoskának megszerezném a cochinchinai missionariusságot, ott legalább találkoznának, kik hallgatnák buzgadalmának áradatát; ott biztosabban meglelhetné a kanonokságot is, a nélkül, hogy Rómába kellene zárándokoskodnia.

Ő az oppositiónak leghívebb támasza; ha veszni kell az ügynek, úgy védelmét csak Jánoskára kell bízni, „sicque cum glória et cum satyra“ veszve lesz a csata. Ha ó nem volna a megyeteremben nem is nevetnének.

Ha a fél egyháznak olly vashomloka van, mint Jánoskának: úgy teljesül az írás szava, hogy a pokol kapui sem gőzik le.

GYURMÁN ADOLF.

(*t. cz.*)

Lángész — a hazárt okoskodásban. Ön vallo-
mása szerint, született oppositionalisia; azonban arra
hajlik, hol ércz-csöngést hall.

Kár, hogy kocsis nélkül jár, azért lovai gyakran
elszaggatják a hámot, különben meglehetős literatori
huszár válnék belőle, ki ha tűzbe jő, elől, hátul vág-
dalkozik. A ki bramarbáskodó rodomontátjaitól meg
nem ijed, és ki áll elébe, az előtt meghunyászkodik.
Beszédeiből lehet sejteni, hogy ő dicsőséges emlékü
Báró de Manxxal szellemi rokonságban van.

A „Világ“ hajnalán szörnyen vezérczikkeske-
dett; a „Közlemények“ és „P. Hírlap“ mellett segé-
deskedett; eddig azonban csak „Hunyady Lászlóját“
ismeri a magyar közönség; egyébiránt a munkának
csak akkor barátja, mikor körmére ég.

HAZUCHA FERENCZ

(*t. cz.*)

Aesthetikailag tisztultabb embereinknek egyike, kitől sokat és jót várhatunk. Bírálatai, mellyekkel majd egy, majd más lapot megajándékozott, szint olly szabatosak, mit alaposak.

Mind az emberben, mind styljében van valami elhatározott dacz és kereríség; tud merni a nélkül, hogy elbízott lenne, s győznie kell. Erő lakik keblében, és szorgalma nem hiányzik, de heves ingerültségével könnyen elidegenítheti barátait; s ha azt hiszi, hogy ez az öntudatos önérzet jelleme, csalatkozik.

Az embernek csak maga maga iránt szabad morgván-szigorúnak lenni; ha a szót az életben akarjuk alkalmazni, érdességgé fajul.

HELMECZY MIHÁLY

A „Jelenkor” szerkesztője s akadémiai pénztárnok.

Én is Árkádiában ben születtem, sok szónak fejét,
vagy lábát metszettem, s a journalistika eprét leszed-
tem —

A magyar journalisiák Croesusa, nem saját, de
segédjei fáradsága által, kik a túlságos díjazástól uruk
és mesterük sorsára nem jutandnak.

Az ármányos rege hírlapi szabadalomhoz! jutásá-
ról furcsákat emleget, s örök hálául minden évben egy
vakintézeti növendéknek jutalomul szánt arannyal va-
kítja a világot.

Hajdanában morgadalmas költér volt, ki Tasso
„Megszabadított Jerusálemének“ egy énekét meg va-
rázsrózsázta, és Schiller „Resignatióját“ és „Ideáljait“
elschillerítlenítette. Most a toll súlya nem igen nyomja

kacsócskáit; egyedül rendkívüli ünnepélyek, vagy nagy tűzvések képesek ó t föllekesíteni.

Az Akadémia pénztárnokának választá, pedig irólársául is beillenék. Találkozának olly irigyönczök, kik rágalmas nyelvnnyiladalmakkal merték rosszaim, hogy keveréséért az Akadémiának olly szállásában lakong, melly legalább 3 — 400 pengő ftot behozna.

HENLSMAN IMRE.

A magyar Akadémia lev., s a Kisfaludy-társaság tagja.

Híres dramatikus, ki nálunk Winkelmann szerepét játssa; s mivel látja, hogy az archaeológia és szép művészet nálunk testvéreileg szunnyadoznak: politizál. — „Vierteljahrs-schriftje“ Lipszétől Pestig száradásba esvén, útközben kiadá lelkét.

Az eredetiségnek nagy barátja, ha azt külsejében kell mutatni. Még nincs túl a forrás korán; meglehet, az éanyag igen sok benne, s ha a víz nem túlnyomó, lehet belőle valami.

Orvosi tudománya ellen még beteget nem hallottam kifogást tenni; pedig semminek sincs annyi bírálója mint az orvosnak.

Kell-e ennél nagyobb dicséret?

HORVÁTH ISTVÁN.

*A A, LL. § Philos. dr: Kir. egyetemi professor, és
a nemzeti múzeum könyvtárőre; sat. sat.*

Gyűjt, mindennap gyűjt, és mindent összegyűjt,
s csak ha már egyszer Elysiumban lesz, tudhatjuk
meg: mit gyűjtött? s akkor ismét kifáradhat egy má-
sodik országos historikus, míg gyűjteményét elrendezi;
a harmadik míg a munkához kezd, s így egy század
múlva, lesz nyoma, hogy historikusaink sok szép pénzt
kaptak! -----

Hogy Horváth a hivatalokat nem szeretné, azt
állítani rágalom volna. Nagy közlékenységéről vádolni
lehetetlen; hétfejű hydra jobban nem őrzi nálánál a
múzeum kincseit; s megjárta az, ki tőle felvilágosítást
kíván, bár annyira tudós, hogy még tudós társasági tag
sem akart lenni.

Van ebben némi nevetséges, de van az Akadé-
miára nézve sajnálatos is, lealázó is. Különben az

Akadémiába jutni csak egy kis korteskedés, egy kis fondorlás kívántatik, a többbit, ha valaki nem dolgozik, s a jutalmat, megadják az Akadémia vagyonából osztozó atyafiak. Furcsa lenne, ha valakinek eszébe jutna, az Akadémiát szeleie rostába vetni, hány szem maradna meg, ha az üresek és henyéket a szél elkapná?

De térjünk Horváthra.

Érdemeit a magyar diplomatika körüi el nem ösmérni, gyáva lelket árulna el, s azért rosszszalók a híres Aurora-perben Bajza hangját, melylyel II. I. irányában élt; de hiába! ex trunco non fit Mercurius. Bajzában meg van az a kevélység, melly Horváthban, a tudományt pedig megadta a tudós Társaság.

Horváth igen szereti nemzetét, igen szereti nyelvét, mellyben távol sem nyegleségből, de meggyőződésből, némi sajátságokat követ. Kimerítőbb nagyobb munkára bírni nem lehet, de szorgalmatosan összehordja az épület kellékeit. Bárcsak munkája örökösébe átszállíthatná szellemét, akaratát, iránya lelkét, nem mondom én a magyar ősnépiségrőli álmodozásaival, de buzgalmával.

Ha megjelent munkáit mérlegezzük, úgy csak hír után, de nem testté vált ígével, érdemelte meg az ország historikusának nevét, és mi több díját. Meglehet azonban, a díjt rendelők jóserővel valónak megáldva, s tudják, mi rejlik ritka könyvtárában.

Horváth M. O. tódósai közül, Döbrentei után, az egyetlen, kik Cicerók valának önházukért, s a tudomány aranyerét, az első, mint dilettáns, az utóbbi tekintélyével saját erszényükbe tudták lecsapolni — s részünkről minden tudósnaK illy szerencsét kívánunk.

PÉCZELY JÓZSEF.

Akadémiai r. t. debreczeni professor és táblabíró.

Ha nyelvezete füzével egy nyomon járna, históriája olvasottabb lenne. De mielőtt nyelvet tanút, lőn íróvá, s innét a darabosság, néha terjedelmesség.

Gondolatai simábbak, mint pályája elődje Buday éi, s nem is rí ki azokból annyira a felekezeteség daemona, melly a magyarokat folyvást fojtogatja.

Mint oskolakönyv munkája megjárja; de a historicus kritika-horgonyt benne nem vethetne: mert vagy zátonyra, vagy örvénybe jutna.

Péczely, mint szerkesztő, mint erkölcsidomító, s szögletetesség-faragó a debreczeni collégiumban helyén van; az ifjúság szilajsága szavainak enged, s átlátni kezdi, hogy a szellemi fensőség több, mint a daliás „ad arma.“

JAKAB ISTVÁN.

A kir. helytartó - tanács titoknoka. magyar akadémiai lev. tag, és táblabíró: sat.

Góg és önhittség, s még jó szándék is elég. Hivatala elfojtja literatori munkásságát; egyébként, ha elméjének minden szüleménnyel a „Csel” szerint ütnének ki: úgy Bartaynak zenét sem kellene készíteni megbukásához.

Jó, hogy a Helytartó-tanácsnál van, legalább a köz kézre kerülő munkák szabályosabb nyelvezetére ügyelhet föl. Mind e! mellett híre mindenesetre nagyobb, mint tettei. Szerencsés csillagzat alatt kell az embernek születni, hogy nagynak tartassék. Herkules bölcsőjében öldöste a kígyót, és vannak emberek, kik sírjokig sem láttak ily szörnyet vitézségök kimutatására, s mégis nagy bajnokoknak tartatnak. így vagyunk Jakab István úrral is.

Mikor tudósnak választatnék, nagyon divatban volt a verbuválás, és hogy el ne áruljuk meztelenségünket, minden kitűnőséget egyegy folttal eleitarkattunk, azért lőn Akadémiánk olly tarka.

JERNEY JÁNOS.

Magyar akadémiai rendes tag-, táblabíró sat.

Hogy Jerney az oklevéltálban mind elméletileg, mind gyakorlatilag sokat, igen sokat fáradozott légyen, azt tudom én, tudja a világ; hogy a magyarok eredete föl kutatása kedvéért teendő út elintézésére alapos tanulmányokat tőn, az nem titok; hogy buzgalma, mellyet e kérdés megfejtésére szentel dicsőséges, azt senkiscm fogja tagadni; — de hozand-e e fáradságos vállalat nemzeti boldogságunk konyhájára csak egy falatot is, ez kérdés, s nagy kérdés? mert az európai nemzetek bölcsőjét sok nemzetrétegek borítják, s aligha sejdítéseknel egyebet lehet kifürkészni, s tapogatás a homályban csak lélek-meghasonlást szül.

Korunk a cselekvés, nem problémavadászat kora; s ha megtudnék is, hogy Jérikóban, és nem az óriás Kaukáz tövében rengették bölcsőnket, egy szemernyi-vel sem gyarapodnék bölcsességünk, vagy tényerőnk:

ellenben, ha tudományos intézeteink az elköltendő pénzben táperőt nyernek, izmosodtunk volna. Nálunk minden kivitt fillér visszasír eredeti forrásához. Erről sohasem kell megfélekedezni.

Isten adjon mind e mellett sok sükert, vidám napokat és sok szerencsét a derék utazónak.

Horváth Istvánna! Jerneynek csiklandós öszecsattanása volt. A tárgyat a nagy bűvár félig sem deríté föl....?

ILLUC Z-OLÁH JÁNOS.

(*t. cz.*)

A „Nemzeti Újság“ szerkesztője. — Principálisának legalázatosabb szolgája. Leghíresebb munkája „Mikép lettem magyarrá“ sajtó alatt van. „Mikép kell a széllel fordítani a köpenyt, vagy is a vallásosságnak gyümölcse, politikai értekezés a hegy aljai szőlőmivélésről, magyarból fordítva angolra,“ kiadóra vár.

A szerkesztőséggel praedicatumot is kapott.

BÁRÓ JÓSIKA MIKLÓS.

(*t. cz.*)

Boldogtalan politikai író és casinoi szónok, de annál szerencsésebb regény-költő. „Irány“ czimú munkáját megsózta a kritika, miután az élet kinevette; regényeit mohón olvassák a magyar szépek.

Mint író valóságos „ne-bántsika.“ A kritikát csak úgy szereti, ha magasztal. Kár így — hiúskodnia! Az olvasó közönség a legjobb bíró, s munkái k é t kiadást érven, ezzel Jósika beérhetné.

IRINYI JÓZSEF.

(*t. cz.*)

Jól s tüzesen kártyáz. A centralisták adjutánsa. Pesttől Berlinig, sőt Párisig. kanállal ette a tudományt. Utazásaiban lerakta oeconomico-politico-historico-critico-aesthetikai tapasztalatait. Már régen sajtó alatt nyögnek, s a nemzet megfeszített lélekkel várja e ritka szüleményt, melyet a P. Hírlap szorított értekezéseiben annyiszor emleget. Ha e munka, mely Magyarországon — mint beszélük — eddig hallatlan honoráriummal díjaztatott, megjelenedik: bizvást minden egyéb könyvek olvasásáról lemondhatunk; főleg, ha annyi benne a realitás (mit eddig nem igen tapasztaltunk), mint szerzőjében a mindent lenéző arrogáns praefidentia.

A centralisatio Irinyinek minden, miből az sem marad ki, a mi bele nem fér. Úgy látszik azonban, ő azt a nótát fújja, melyet elébe tesznek.

KÁLLAY FERENCZ.

A magyar Akadémia rend. tagja: nyugalmazott ct. kir. kapitány, s at.

Historico-philosophico-politicalai encyclopedia, melynek lapjai csak egy oldalon nyomtatvák, a másik oldal a nyomtatást várja.

Tudománya szavakban széles. Mint historicus nem nagy, s mint philosoph bizonyára nem alakít új rendszert.

Egykor a „Világ“ nak, most a „Nemzeti Újság“-nak zsoldosa, s ezen utóbbinak egyszersmind consiliáriusa „ad honores.“ Többet ir, mint a lapsajtó nyomtatni bír. Agyában szakokként osztályozzák a tudományok, és a ki mit, és a mint parancsol, a szerint szolgál; különben ha útbaigazító kézikönyvnek venné őt valaki, hamar meggyőződhetnék, hogy Kál-
la y ú r álmában szokott idézgetni.

KARACS TERÉZ.

(t. cz. kisasszonyt)

Nem Génliss, nem Staël asszonyság, nem Brun Friderika, vagy Hahn-Hahn grófné főzteivel, de velős, ízletes magyar eledellel szolgál; s hitünk szerint, az akadémiai széket sokkal méltányosaid) joggal megérdemlené, mint többen, kik rajta ülnek. Beszéleyei mindenütt tendentiát árulnak el; a mi nagy érdem nálunk, hol semmi tendentia nincs. Legalább Karacs Teréznek nem lehet bizonyos hölgyek hölgy ellenségét szemére vetni. Csín, szerénység és Hiedelem kitüntetik munkáiban a szeplőtlennek lenni kellő női tollat, s ha összes beszéleyei kiadására rászánná magát, vétkeznék azon hölgy, ki iratait meg nem szerezné.

KARÁCSON MIHÁLY.

*A Törv. · dra. m. t. t. lev. tag. hites ügyvéd, könyv-
vizsgálói ülnök. Fosson és Posega megyék tábla-
bírája.*

Összes munkái szedésében egy szedő sem fáradt ki, nyoroatásuk láthatatlan gépen történt. Legdicséretesb tulajdona, hogy a fölvilágosulásnak nem nagy barátja, különben a körmei közöl kimenekült munkákban egypár száz jó gondolattal mindig többet találnánk.

Lakik Budán a várban. A kit egy merész gondolat megszálni bátorodik, vigye hozzá, s bizonyosan megöli vérontás nélkül.

De azért ó magyar akadémiai tudós marad.

KAZINCZY GÁBOR.

Táblábíró; sat. sat.

E fiatal literatornak legnagyobb kárára válik, hogy Kazinczy Ferencznek rokona. Azt hiszi, nevével jár a tudomány, s a mint a tisztos ős a philológiában: úgy ő az általános literatúrában autoritás.

Quondam Kossuth fegyvereseinek egyike, ki Magyarországot gyurmává olvasztaná, hogy újra eszméje szerint alkossa azt.

A ki Kazinczy úr szilajkodó genialitását felfogni akarja, jól felkösse az esztét; mind stíljében, mind eszméiben a szélsőségek a legkaczerább ölelkezést űzik. Többnyire francia fellegeken jár, s magamagától el van ragadtatva, s így legalább becses énjében van valaki, a ki lángeszét csodálja.

KOLLÁR JÁNOS.

Pesti tót-evangélikus hitszónok.

János úr az incarnatus hostis Hungarorum. Romába volt a tótok dicsőségéért, de a pápát nem látta. Epén mikor a vaticánium felé útban volt, eszébe jutott, hogy a württembergi augustinus szerzetes apprehendálni találna, ha pan Iván Kollár megfélekedznék magáról.

Ha pan Jane, a szláv-propagandának egyik rudas lova, valami bűvészet által a magyarokat lombikba szoríthatná, egy hajszáluk sem maradna ki, s Pannóniát Zvatopulk utódjaival ellepetné.

Minden nem-magyar folyóiratnak ernyedetlen munkatársa, s hogy eddig a Jósefvárosban Pesten nincsen szláv-theatrum, egyedül a szlávok hazafiúságának köszönhetni.

Híveivel erősen elhiteti (különben nem volnának hívei), hogy „jönni fog, hogy jönni kell“ egy időnek,

mikor a nagy Marahán-birodalom hamvaiból föl támadand, s aj mi vezetci poszlovenszky powedálunk.“

Legmulattatóbb Jane pan ugrándozásainál — hogy ó valóságos magyar ember; de ezt ő nem tudja.... Bezzeg, ha ezt megálmodnál — Az irodalomban legnagyobb barátja Horváth István. Örömmek könnyei folynák végig az arczomat, ha e két tudóst a béke szent olajágával összeölekezni látnám. Az egyiknek paradicsoma magyar, a másiké tót volt. Mit mondanak ehez Mózes és a Próféták?...

KOSSUTH LAJOS.

(*t. cz.*)

Politikai nap-mikroskopunk. Üvegen át minden óriási nagyságban mutatkozik, természeti alakban kicsinyre törpéd. Socialis viszonyaink Mózese, a mint maga magáról mondja. Miután a P. Hírlapot pusztá pénz feletti vita miatt elhagyá, átlátja, hogy nincs journalistának hivatva, s bebizonyítja, hogy nem a haza, de erszénye java a summum bonum.

Íme, milly sok értelme van a tételnek: „mindent a hazáért!”

Kossuth mindenesetre föltűnő egyéniség. Ő szeret lovat hajtani a nélkül, hogy a kocsismesterséget megtanulta volna. Kossuth egészen szív; az ész nála csak csak üllepedék.

Most védegyleti király. Tennék csak más királylyá, despotává válnék. Mint szónokot, szeretem halani: csengő szava felriasztja az érzelmeket, s a ki

beszédeit hallja, azonnal fegyvert fogna, hanyathomlok rohanna, a nélkül, hogy kérdené: hová s miért? és ezt aligha a tüzelő maga is meg tudná mondani.

Az igénytelenséget annyira affectálja, hogy a bálványozást kivívja. Ha Kossuth nem volna, sok újabb eszme nem születik, de nyugodtabbak is volnánk. Tudjuk, gyermekek nagy lármát szoktak ütni, hátha még halva nem születtek volna gyermekei, milly zsi-bongás volna! Mikor Kossuth ír, tollát a szenvedélyekbe mártja, s akármellyik francia republicanussal a szónokszékre állhatna.

Ha tőle kitelnék, sok főt egybeolvasztana, s ha nem lehetne azokat kénye szerint mintáznia, egy csapással leszelné. — Satyrája keserű, s öröme csípős; mindenütt s mindenben érdekes.

KOVÁCS PÁL.

Orvos dr. magyar akadémiai tag: sat.

Kovács Pál beszélyei valamennyi csinos falusi szobalyálynak, középrendű kis-és nagyasszonynak kedvencz olvasmányai közé tartozának, és csak a freskó-képek szállították azokat a konyhakönyvtárokban egy fokkal alább. Legnagyobb érdeme elbeszéléseiben, hogy nemzeti pályatéren mozgott. Drammai művei sem színészeinknek tüdejét, sem a nézők tenyereit ki nem fárasztották. Legutolsó drammáját minden restauratio előtt kívánnék adatni, nem azért, mintha el lehetne felele nyugott lélekkel mondani, omne tūlit punctum — hanem hiányai mellet is sok gyengeségtől megtartóztatná a gyöngéket.

A németes Győrben Kovács Pál hatályos és üdvös eredményű mozgalmakat tesz a nemzetiség honosítására — Ne kaczagj édes olvasóm e kitétel felett, mert bizony mi tagadás benne, életünkben megvan, hogy nekünk magyaroknak magyarosodni kell.

KOVACSÓCZY MIHÁLY.

Ex-divat- és nyugalmazott hírlapszerkesztő sat.

A magyar literatori mallieur Georgel. Szerencsétlen irodalmi financier, ha azonban financiája jobban állana, szorgalma gyümölcsei is emelkednének becsben.

Hibái közé tartozik, hogy a magyar írói nolabilásoknak nem tud hizelgeni. Az egész ember —virágtalan varázsrózsa, mellynek csak tövisei maradtak föl. Rajta csodálatosan bebizonyúlt, hogy nem mind az oltárról él, a ki az oltárnak szolgál, és nem az eszik ebédet, a ki asztalt terít. A, Nemzeti Újság“ (mellynek mi tagadás benne, ő adott alapot és lelket) parnassussáróli lekapanyeleztetésének története érdekes lenne, ha remény nem táplálna, hogy, a ki megszorította, még meg is vigasztalja.“ De hiába! sic vos non vobis, — s így Kulcsárné szedi az epret! Én azt tanácsolnám neki, hogy kötve higyen a komának, s

ha munkásságában nem jutalmazták, ne várjon pangásában falatot.

Ha correctnességre ügyelni méltónak tartaná, csípesei néha eltalálnák az elevent, és fölébreszthetné talán, a kik nyugalomra szállították. A drasticus szelek néha üdvös rázkódtatásokat szülnek a testben.

Bibliographiai ismeretei haszonvehetők volnának; mondják, ha neki melegszik, előadása fölmelegít. Ha az egyházi pörzsölyöket megszorítani tudná, méghasznát vehetnék, és ámbár nem jár, mint egykori zászló-tartója, minden vasárnap officium Rakoczianummal 12 órai misére: a psycholog beszédeiből mégis kiveheti, hogy az egri seminarium elveiből ragadt rája valami, mi gyökeret vert benne.

Ha munkaköre olyan volna, mint jó szándéka, jó literatúrai hézagpótló volna. De három dolog kormányozza az embert és a világot: t. i. 1-ör) a pénz; 2-or) a pénz; és 3-szor) is a pénz. Annyi bizonyos, hogy az austriai háznak sohasem ad financiális tervet. Mihály bácsi csak Iftrsaságban olvad föl, különben mogorva. Barátja átkozottan kevés van. A redactori amotio ügyében inkább szeretném az ő állását, mint a bériökéét. Ha asthmája elszenderíti, jó lesz irataira vigyázni, mert azok között talán a fekete sereg „Camera obscurájába“ majd be lehet pillantani?...

KÖRMÖCZY IMRE

*Kalocsai érsekmegyei áldozó, a sz. theol. doctora,
s kir. egyetemi professor; táblabíró; sat.*

A kis Lonovics. E sima ajkú papbau én püspököt szaglállok, de csak hamar, mert proximus ardet Ucalegon. Körmöczy, Jekelfalusy és Lonovics, még a roskadó épületet lakhatóvá tehetnék. Ha sokáig hagyjuk egyedül őrállásán, félek, megúnjaa puskahordást, mert succursusa sehonnan sincs, bár négy egyházi megye keríti Pestet. A dolce far niente édesebb, mint mellét az ellenpárt nyilainak kitűzni, s a breviarium nem olly nehéz, mint az egyház állását védeni.

Körmöczyt széles jókedvükben, mint lelenczel, kitették, hadd művelje az úr szőlejét.

Tehetségeire nézve ez legnagyobb bók; ellenben titkos vallástét, hogy az urnák aklában kevés az alkalmas pásztor! Hogy várjanak tehát a hívek kíméletet ott, hol a részesekek is egyedül hagyatnak, mint Zrínyi Szigetvárában? ... Körmöczy legnagyobb szerencséje, hogy tüzet tartalékol féken tartja.

KUTHY LAJOS.

A magyar Akadémia lev. és a Kisfaludy-társaság tagja.

Eleven phantasia-és czifra nyelvből áll egész tudományos készültsége.

„Polgári szózatába“ belevesztett, mint Bertók a csíkba. A szózat benne elég, de kevés az elv, s az elv igen regényes..... Novellái francia bűznek; a feszesség, melly benne uralkodik, mindig mázolt pófáju sálon piperkőczre emlékeztet. Nyelve spanyolgrand paraszt házban, kin kitűnik, hogy szorítja a magyar öltözet.

Az életnek nagy ellensége; hősnéit a kérlelhetlen areopagita különös öngyilkosságokra kárhoztatja; — drammai közül legjobb azon humoristikus fresco-kép, mellyet a múlt évi „Honderű“ közlött, s mégis, ha horoscopot állíthatnék, színi költőségre utasítám.

Most a „szépek könyve“ című zsebkönyvet esztergályozza. A zsebkönyvek azonban kijönnek már

a divatból, tanú erre a „Nemzeti Almanach,“ melly a számos részvények daczára is, alig élte túl a keresztvizet; nem tudjuk azért-e, mert nemzeti, vagy azért mert zsebkönyv volt? Fél annyi affectatio és kétszer annyi természetesség, s örömebb olvasná kiki szépe előtt munkáját. Azonban a hölgyek Kuthyt édes írónak tartják, s így ő mindenképen — jeles író.

KISFALUDI LIPTHAY NÁNDOR.

H. ügyvéd, táblabíró, és a „Nemzeti Újság“ vezetője.

Vak vezet világtalant. —

„Ha őseink a súlyerők tényezőinek gravitacionális stabilitása magasabb politikájánál fogva az aristocratia be nem húzódott volna; úgy a lepontosított eszmék im mondott felkarolásának destructiójáról nem beszélődött volna annyi a nemzeti kiképződésnek diszöülési pontján; de miután itten a sokáig készülő pliosophiai munkák beszívódott elveinek szükséges kiszivárogni, hogy a zavaroknak dübörgés ócéánján valamiképp, egy, a sűrűségnek homályosságából kivergődött virulatos gondolatszigetnek megtapodhatására juthassunk; annálfogva Maglód Pesthez három óra járás: tehát a mi sok évek által olvasódott, be kellett szállítódnia; hogy itt a hazának javára, s az aristo-

cratiának dicsőségére elrendszerítessék, és corrigálódják.“

Ha már e nyelvben nincsen erő; úgy a magyar clerus, melly a tudós szerkesztővezért felkarolta, bukni fog; ha e nyelvben nincs felvilágosító okoskodás; úgy a magyar clerus a mitől legjobban retteg, adózni fog; és még azt is elérjük, hogy pusztá leend Jerusálem— és elénekelődhetik: „öumodo sédét sola civitas plena populo!“

A „Nemzeti Újság" ajánlatosb tulajdonai közé tartozik, mióta vezetői kézre szőrüit, az üresség; — s még elég politikai talányt lehet belészöni, s ha ígéretének felét megtartja, úgy sötét lesz az erdő, de bonyolódott, ha a hó elolvad.

Lipthay ő nagysága a jövő medárdi vásárkor a megye teremében is szélnek bocsátja politikai styljének dagadozó vitorláját, legalább így köttetődött (hallomás szerint) az alku a hierarchiai comitével; és akkor a mostani fáradságosan épülő propylaeumokból a szemvakító csarnokba lépendünk. És leszen meglepetés és csodálkozás sohasem kallódott internationalis lepontosítások fölött!...

A „Nemzeti Újság“ legnagyobb szerencséje, hogy vezetőjének tetszik — különben kétségbe kellene esnie....

LUKÁCS MÓRICZ.

A Kisfaludy-Társaság és a magyar Akadémia lev. tagja és helyettes segéd-titoknoka.

Szorgalmas Studium, s nem látszani, de valóban lenni, L. jelszava; mi literatori pályájára a becs és érdem typusát üti. — Föladatául az,, augsburgi allgemeine^{Ci} rengetegében! vadászatot tiizé k!, azon bakok kiirtására szolgálándót, mellyeket a Magyar föld elleni ellenséges indulat ereget oda.

Lukács férfiasán komoly, a nélkül, hogy fanyar lenne; elméletileg alapos a nélkül, hogy a praxist elhanyagolná. Egy ideig honi lapjainkban is szeretett föllépni; most hallgat; azért-e, mert elvirokonokra nem talál, vagy mert a külföldön több a gyógyítandó hályog? Ő tudja legjobban.

Míg Schedel országgyűlési censorságot vitt, az alatt Lukács helyettes akadémiai titoknok volt, s a helyettesítési, nem lehetett egyébben észrevenni, mint hogy gyorsabban és kevesebb szövevényel foly-

ták az ügyek. Ha Schedelt egykor a könyvtárnoki gondok el találják nyomni, mi mindenesetre Lukácsra adjuk szavunkat*).

Lukács b. Eötvössel írt compangniában a „fogház javításról“ munkát. Mi a compagniebeli francia modornak általában nem vagyunk baráti. E munka azonban maga idejében el nem tévesztette a hatást.

Mi tellyes joggal hisszük, hogy a haza Lukács fáradozásai gyümölcseit szívörvendezettő kielégítéssel olvashatandja egykor.

*) Ez időközben megtörtént, de szavunkra nem lett szükség.
Az Akadémia azt jobban tudja

A Kiadó.

LUCZENBACHER JÁNOS.

Hites ügyvéd, magyar akadémiai rendes tag; sat.

Mit érnek szép tervek, mit a legjobb akarat, mit a türelmes munka, ha nincs a ki elősegítse?...

Luczenbacher egyike azon akadémiai tagoknak, kik nézik: mikép teszik el mások a pénzt azért, a min nem dolgoznak? Talán azon oknál fogva, mert sem tudományuk, sem hivatásuk; vagy talán azért, mert azt gondolják: minek dolgozzunk mi, ha mások elvégezik szakmányunkat?

Egy ideig a boldogult „Tudománytár“ szerkesztőségének egyik része volt; de mi magyarok annyira bele bolondultunk a tudományosságba, hogy a mi nem fölületes, az nem tetszik. Majd bizony! még gondolkodni is fogunk a felett, mit olvasunk; elég, ha az utóbbit megtettük.

Furcsa raj vagyunk mi magyarok; folyvást hazánk viszonyait akarjuk javítani, s hazánkat sem ös-

mérjük; innét származik osztán, hogy ember testére lófejet illesztgeiünk.

Luczenbacher irt a „Szerb pénzekről,^(c) és bebizonyította numismatikai jártasságát, azért tették, a mint mondják, őréül az akadémiai régiségeknek, mellyekről szinte, mint a bibliothecáról, létezésükön kívül senki sem tud semmit.

A GRÓF MAJLÁTH JÁNOS.

(t. cz.)

Repertórium históriam, ki a lehetetlenséget lehetségessé tette: — magyar grammatikát írt, a nélkül, hogy a nyelvet tudná!

A világot egy „ Mnemonikával “ gazdagította. A magyar clerus hatalmas kis támasza, ki magában többet bízik, mint a mennyit elbír.

Mint magnétiseur csodákat tesz; műtétéinek ereje szellemi munkájin is áthat, mert olvasói rendszeren elszunnyadnak olvasásuk mellett, és tarkabarka álomképeket látnak. Költői ere száradásban sinlődik; pongyola nyelve folyvást hirdeti: a hol nincs, ott ne keress!

A „Nemzeti Újság“ zászlóját kiragadták commendánsai a kezéből, s neki azon sovány dicsőséggel, hogy az országgyűlése alatt zászlótartóskodott, meg kellett elégedni. Az egyház védelmeért, elfordult tőle

az egyház, s Mailáth grófból lőn lakatlan egy ház, mellyben a boszorkodás szele dúl, fül-----

Históriai munkáinak philosophiájától meg nem csömörük a kormányfi, s a „Vallás mozgalmi“ part-ra vetették, honnét bátran nézheti a világ álnokságát, s azzal vigasztalhatja magát, hogy őszinte áldozatokat hozott.

Nagysága gyengeségében rejlik, s ha százszor eldörghi is: „flectere si superos nequeo, acheronta movebo“: mégis a pécsi püspök fejét sem vakarja politikáján politikája felett.

A múlt martiusi gyűlésen Mailáth más téren kezdette magát basírozni, s úgy látszik, meggyőződött, bogy az egyház nyúge nem „svave onus“; főkép ha azok, kik keresztes lánczait viselik, csak addig tartják alkalmasnak az embert, míg hasznát vehetik, s azután mint kopott játékszert odább dobják.

„Ha nem akarjátok, hogy veletek, tehát ellentek, és nélkületek.“ E jelszót tűzi most Mailáth gróf zászlójára.

Helyesen!

MÁTRAY GÁBOR.

(t. cz.)

Gróf Széchenyi Istvánnak aegise alatt lett tudóssá, mert á nyilvános orgánomot t. i. a „Regélőt“ kezelte — s igen helyesen jött toliamba e kifejezés „kezelte,“ mert esztét a lap szerkesztésében nem igen törte.

Gróf Széchenyi elvüi állitá föl, hogy a szerkesztöket az Akadémia körébe kell vonni, nehogy azok a tudós testületnek sok meztelenségeit kimutogassák. Mátray nem öszíti értekezései bírallatása által a munkás tudósokat, inkább egypár nótát ránt le a hangászegyesület számára, mellynek igazgatójává lőn.

Lehetne ezen intézetről is ép itt az igazgató úr bemutatásánál némclly torzalakokat bemutatni; de félek, olly hamis hangokat csalnék elő, minöket csalt

az egyik tanító nyirettyűjével, mikor a helyett, hogy a húrok felett játszanék, azt tanítványok feje s háta felett mozogtatta!... Hiába! a művészethez kedvet kell gerjeszteni az ifjúságban! — s a világon a hol csak lehet, minél több aranyfüstöt kell alkalmazni.

Elég a szín, minek volna még a valóság is?

MRÁZ MIHÁLY

Esztergami érsek megyei áldozó, pesti plébános a sz. Rókusnál; sat.

A „Nemzeti Újság“ consiliarius. Pest megyében a segédlelkészek nemessége iránt hatalmasan szónokolt, eloszlatta a homályt, melly becses személyét környezte, s bebizonyítja, hogy a szerencse kedvez a merőknek. Én Sz. Péter ilyen katonáit nem bilincselném le a kórház négy fala közé; ott eltespednek, holott életre valók. Ezzel azonban a clerus nem igen gondol; talán érzi az írás szavainak igazságát: „perditio tua ex te Izrael!“ E tárgyat ő egy külön munkában örökítette.

Mráz szereti magáról hinni, hogy nagy talentum. Mint lapvizsgáló, bunkóval és karddal bírált, a hol nem sújthatott, vagdalt. A kórház úgy látszik erélyére hat, s az újra felfogott lapkritika gyérebbe is, fűszerlenebb is. Irataiban kitűnő a logica, s talán ez ösztönzé kötelődzködésre?...

Szeret bámultatni. Erősen hiszi magáról, hogy kevés hozzáfogható pap van. Különben állását szilárdul és szigorúan védi, s ha álmái a mitráról és pedumról teljesülnek: azon megye, mellyet kormányozand, rendben leend. Különben „vestis non facit monachum“...

NAGY JÁNOS.

*Szombathelyi megyei áldozó, professor és m. akad.
r. tag; sat.*

A komolyabb tanulmányok osztályának egyik akadémiai repraesentánsa.

Én meg nem foghatom, mikép érhet valaki rá e regényes korban tudománnyal foglalkozni, mikor a világ megszokta a felszínességgel beérni. Nagy János építendő érdemei csarnokának küszöbén áll, s várunk kell, s várakozásunk nem fog kijátszatni.

Mint akadémiai areopagita elég önhatározottsággal bír, hogy pártzászló nélkül képes legyen fellépni. Eddig kevésbé mozdítható elő a jobb ügyet, de gátlá a rossznak gyökeresedését, és ez nagy érdem. —

Nagy emberekről nem mindig lehet sokat, de kevésben sok jót lehet mondani.

NAGY JÁNOS

Kir. hivatalnok; m. akad. lev. és a Kisfaludy-Társaság tagja; sat.

„Animál bipes, implnme, subterraneum — vulgo talpa... — alias „vakarni,“ ki rendkívül meg fog haragudni, ha meg mondom, hogy nevénél, s orránál nincs egyéb rajta nagy; mert ezeken kívül ő még nagy írónak is szeretné magát tartatni!....

A dicséretés nagy gyöngéje, s ha más nem teszi, e műtételnél kedves személye körüi maga szülészkdik.

Pünkösöd napján az eredetiséget nem kapta a Szent-Lélektől ajándékban; elménczségének fegyvertára: valamennyi külföldi humoristicus író, egyedül „Torzképeinek“ mintája volt — saját becses személye. „Magyar titkai“ nem kerülnek kalács alá — a provinciában; s a „Tisztújítás“ (hol b. Eötvös és

Scribe valának komái) kétszeres zenével halhatatlanníttaték. —

Egyébiránt Nagy Ignác úr a legjobb ember a világon, ki sohasem nézi mit ír, hanem hogy mennyit kap érte — „Bonus odor lueri e qualibet re....“

Tagja az Akadémiának és tagja a Kisfaludy-társaságnak is. Mikép jutott e megtiszteltetéshez? maga sem tudja; baráti legjobban sajnálják, hogy azzá tették.

Novellái még legolvashatóbbak, de ezek sem állják ki a tizenhatos próbát, mint azt meghitt társalgásunk hosszás évei alatt bizodalmasan, ön maga szíveskedett megváltani.

„Tisztújítása“ utat nyitott neki a nemzeti színházi drámabíráló küldöttségbe, s az ingyenpáholyba, mellyből — háttal a színpad felé — bírálja a színészek játékát. Mint drámabíráról egypár fiatal drámaíró sok galádságot tudna mondani....

Náczyka a „marseillaise“ híres embere. A censoroknak hajdan legnagyobb ellensége, jelenleg a censorságra vágyik; jól értesültek makacsul állítják, hogy ezen épületes conversiójának némely titkos indokai vannak.... jól ismeri az írókat... érzéseiket... fogásaikat.... s kész szolgálni a kormánynak —

Mióta censor in spe, orra nagyobb árnyékot vet, melly szép oldalait elborítja, úgy, hogy Herschel telescopján át sem lehetne benne az őszinteség csillám—parányáit az irigy epéskedés sárga foltjai között felfedezni.

Jó éjszakát, Náczikám! holnap meglátjuk egymást.

NAGY KÁROLY

(t. cz.)

A „Daguerreotyp“ híres szerzője, és a siklósi birodalomban a híres exequens között annyi a különbség, mint a káka s a spanyolnád között. Minden elménczségo a mogyoró-pálczába költözött, és demonstratiói „a posteriori“ kigúnyoliák a philanthropicus cosmopoliát, kit a kényértörésnél elhagytak szép teoriái, s praxisát tigrissé tették. Átala bebizonyult, hogy a nap alatt semmi új sincs, s a szebeklébi gyászos eset itt újra a jajpadra hozatott. —

Nagy Károly irataiban az elménczscg minden fegyvereit használja; de sokszor nem veszi észre, hogy azokat maga ellen is fordíthatja; s így történik, hogy mikor a bor árát kérik, mást beszél Bodóné -----
Olyan pap ő, ki a reverendánál mindig leveti a papot, s mást tanít, mást teszen; irgalmat hirdet, s keresztényentelenséget gyakorol, mi által nála a mathemaiikai igazságok ingatag hypothesissekké fajulnak.

NEY FERENCZ.

A pesti kisdedóvda igazgatója.

Tüzes legény; írt drámákat és népszínművet. Ez utóbbi az elsőbbiek után futott; mind a felpeszduilt költői vér szüleménnyel.

Novellái az eredetiség vadászatának tanúi, s versei néhol fáradtan szélesek.

Ney gondolkozó s tanulni szerető fő; gyűlöli a boinbasztot; műbírálati talpra esettek, s némely hazai állapotunkat taglaló értekezései nem hibázhatnak el a hatást, ha több olly szív volna, melly képes a mondottakat fölfogni.

Őszinteség, kíméletlenség nélkül, Ney iratainak egyik kitünőbb színezete.

Legközelebb a kisded-óvókat képző intézet igazgatója lón, s nem leend az ő bűne, ha a haza nem kap jól nevelt kisded-óvókat. Ney akarata hajthatlanul szilárd, s o az ügynek, mellynek vezetésére állítatott, áldozni is kész. De attól tartok, a sok szakács elsőzza a levest; — sokan akarják az igazgatót igazgatni....

BALÁSFADVI OROSZ JÓSKF.

Táblabíró s a haldokló „Hírnök“ szerkesztője sat.

Egykor hatalmas torkú kortes, ki addig zajlott, míg hallgatását megvásárolták. — Nagyobb kényelemmel nem lehet sem alapítani, sem szerkeszteni lapot, mint azt Balásfalvi OroszJósef tévé és teszi.

Ő nagy akadémikusoktól tanulta a pénzt beszédni, s mások által dolgoztatni.

Lapja jellemét nehéz lenne meghatározni. Néha aetnai föllobbanások, mászor tisztai vízkiömlések. Minden pártnak szeretne eleget tenni, s azért egyet sem bír lebilincselni; mind a mellett, míg az országgyűlése Pestre nem jó, szüretelhet*), hogy pedig ez vágtató hamarsággal történjék, attól nem kell tartania, mert még papiroson sincs megépítve a tanácsterem.

*) Már nem!

A Kiadó.

Ungarns gesetzgebender Körper“ — „Terra incognita“ s két füzet „Századunk,“ dicsősége mausoleumának sarkkövei. — Ezek faragásában kifáradva, lesimitá vállairól a terhet, s öcsének magasra termett derekára rakta, s ő Csaténak, ki a „Hírnök“ re aranykort idéze, megígért monumentumáról gondolkodik. Bár inkább Csató munkáit gyűjtené egybe s adná ki.

PALUGYAY IMRE

Kir. helytartótanácsi fogalm. gyakornok; s at.

Stylje olly rögs, mint a kárpáti bérezek, de azért szorgalmatos és rettentetlen compiler.

Vállalataiban szilárd, és keblét a közérdek melegíti. Sokat beszél, s mind titok leplével fátyolozottan!

Ha csak némi tekintetben fogadná Horác tanácsát: munkáiban több haszonvehetőt találna az olvasó; most könnyen megláthatni rajtuk, hogy a kritikai rostálással nem sokat bíbelődik.

PETŐFY SÁNDOR.

Ex-baka, nyugalomba lépett színész; ex-divatlap-gééd-sxerkesztő- és vándor-költő; sat. sat.

Szilaj csikó a honi poésis mezején, sem féket, sem kantárt, sem zablát sem nyeret nem tud túrni. Verset sokat ír; akár szabályosat, akár nem, az mindig neki. Kár a talentumnak annyira elvadulni!

Utóbbi időkbén a híres Vahot Imrének a „Pesti Divatlap“ szerkesztőjének volt fegyverhordója.

P e t ő f y még fiatal fiú, s míg a must ki nem forr, mindig jó bort lehet belőle remélni. Várjunk tehát — hiszen magyarok vagyunk, és megtanulhattuk a vá-rast!.. ..

Addig is útravalóul halja tőlünk, hogy versfara-gás nem költészet; szabálytalanság nem genialitás; vastagosság, nem művészeti ízlés; — és nem egyedül

bor-, prófont, bakancs-és bakakabátban, de nem is a fáklyafüstben rejlik a költészt illető aetlier.

Vigasztalja azonban magát, mert, merész a fiatal sas röpte, de nem vakmerő; de a dicsőítő orkán, mely a „Divatlapból“ fúj rá, elsodorhatja őt — a semmiségbe.

Széplaki

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

A "Honderű" Igazgatója; a m. Akadémia lev. tagja; sat.

Benne van, benne a régen óhajtott eldoradoban! Boldog Lázi! ő akadémikus lett, s ezzel valószínűleg fulánkjai kiszedvék. Minő különös a világ, milly csekélységekkel boldogíthatja az emberiséget, s milly fukaron szorongatja markában kincseit!...

Lázi írt egy eredeti regényt, írt drámát, az „Almokat:” fordította Byront, s mind ezt ki is adta; de ki olvassa? arról hallgat a krónika.

A kis Lázi olly sajátságos szélességgel stylizál, hogy a „Honderű” nyájas olvasóját többnyire, mi előtt a kifejtő pontig elérne, angyali álmok ringatják. Beszéljen azonban bármit a rász világ, annyi igaz, hogy a nagy világba Lázi csempészte be a magyar belletriai journalistikát, s hálátlanság lenne tőle e tekintet-

ben az elősmérést megtagadni. Hol a magyar érdekek, emelését, előmozdít ázat illeti a kérdés, Lázi mindenütt dandárvezető. Elslert meglánczoltatja, Erkelnek karnagy-pálczát készített; „Ilunyady Lászlót“ Parisba szállítja*), virtuózokat csal Pestre; az egész világnak bókol, nyelve perpetuum mobile, s agya ephemer-történeti raktár; mindenütt azonban ott legjobb, hol legrövidebb.

*) Ha igaz!?

A Kiadó-

PONGRÁCZ NINA

Gyám nélküli nagy korú kisasszony.

Magyar George S a n d, a francziának szelleme nélkül. Ferdeségeit bírja, s ezekkel nem ki-, de föl-tűnni szeretne.

Hogy nővé született, néki nem tetszett. Az abroncsszoknya helyett, a liberté zászlóját lobogtatná, ha -----Naiv fesztelensége még a naivságon is túl megy. Soknak, ha Ninácskát látják, eszébe jut:

„Gyűlölöm én a férfiasszonyt“....

A kiadók nem annyira forgolódnak körül, mint ő a kiadók körül. Egy híres Novellájával, melly az „Élet képekben“ vetett lobbót, egész nemének tört döfött szívébe.

Különben költészi üstökös, mellynek csak magvát látjuk. Összes munkái szekrénye homályában ed-

zödnek. a föltámadás hajnalára várva. Hihető ez érdeméért az Akadémia, melly többnyire ismeretlen munkákért választja a tagokat, őt is annak nevezendi.

Székfoglaló beszéde a matematikából szemel-
tendik ki, s azon fontos igazságról szól: „kettő jobb
mint egy“ -----

PULSZKY FERENCZ

A magyar Akad. tiszt. tagja, táblabíró; sat.

Saját korát túl haladta tudományra, de ő azt hiszi bölcsességre is. Mások az elsőt becsülve elősmérik, az utóbbit szerényen kételkedve tagadják.

Testestől-lelkestől Kossuth zászlójához esküdött, s az augsburgi közönséges lap által elterjesztett véleményeket, mellyben sok bakokat lőnek, férfiasán megczáfolgatja.

Az 1840-diki Országgyűlésen feltűnőbb capacitásaink sorába emelte magát. Hogy Sárosmegyének praescribálni akart, és így maradt ki az 184^{3/4} országgyűlési követségből, tudva van.

Pulszky jártas a nyelvekben, Históriában, Archeológiában és Státustanban, — s ha az ifjúság tüze megszűnik benne lobogni, legény lesz a gáton.

Felső-cőri

PYRKER LÁSZLÓ.

(t. cz.)

Német író, magyar pap. Bár mindenik, ki vele egy fokon áll, példáját követné, úgy hamar lennének jó ütaink, hamar lenne a nemzeti jégveremben, — akarám mondani, múzeumunkban — képcsarnokunk. Ha mindjárt a mélységbe, hová Pollák a tudós s munkás múzeumi tisztviselők lakát építette, tennék is — csak volna már! —

A ki Py rker munkáinak egyes föltűnőbb helyeit megtanulja, s előtte elszavalja, az általa épített templomot, összeszedett képgyűjteményét magasztalja, barátjává tette őt; ellenben, testi szenvedéseitől leveletve, hideg, ki inkább tesz, mint beszél.

Ő buzgó pap, de kemény aristocrata. Pyrker, Scytovszky, Lonovics, és elsoroltuk Magyarországon tevékeny főpapjait, kiknek nem kell sarkantyú; a többi, sarkantyú nélkül, legfőljebb az asztalig megy.

Mindannyi tanúsága, hogy nem jó az emberre nézve, ha nagyon jól megy dolga.

Ezek az urak a roppant kényelem mellett, melyet élveznek, elhitetik magokkal, hogy sok dolguk van.

Az utolsó országgyűlési mozgalmak megszeppentették őket; — de nincs bátorságuk a nyilvános föllépésre, s csak köpeny alatt verbuválnak.

REMELLAY GUSZTÁV.

Vég nélküli Schwadronneur, a híres báró Ny argalóczi utódja, a magyar literatúra faszúja, ki magát ott is befúrja, hol nem is sejtenék.

A literatúrai s egyéb kofáskodások eleven tárháza; majd történész, majd novellaíró; a tűz azonban meg nem emészténé, a víz meg nem rontaná műveit. Jelszava: ma itt, holnap ott. Dicsőülése, szive egyetlen óhajtása — az akadémiai tagság; ennek elérhetésére fordítandó minden eszköz szentesül; és épen azért álarczban, és a nélkül, mindig álarczos. Színről színre minden ember barátja, mögötte ostora, s valaki bőcsületét fogyasztani, mindig nagyobb élv nekie mint növelni.

Mióta Szigethy (nemzeti) színeszszel köz helyen összepofozkodott, Pestről eltűnt.

Ez legokosabb tette eddigi életében.

SÁROSY GYULA.

*Az aradi váltó-törvényszék jegyzője, táblabíró,
sat.*

Kár, hogy ritkán pengeti kobzát, melyet szívesen hallanánk, de Sárosy annyira igénytelen, hogy magamagáról megfeledkezik, s annyira elütött a tudósok mostani fajától, hogy inkább kerestetni kíván, hogy sem ő keressen.

Aradon a magyarság élesztője. Ő csöndes patak, melly csörgedezik és éleszt, medre biztosan van kijelelve, s a hol jót és szépet tenni lehet, nem kell őt üstökével ösztönözni.

A nyelvet bírja, phantasiája elég színekkel bír, s azért képei élénken főtvék. Kívánatos volna, ha drámai pályán kísérténé meg erejét.

SCHEDER FERENCZ

Orv. dr. a kir. egyetemi könyvtár őre, a m. Akadémia titoknoka, s a Kisfaludy-Társaság igazgatója, s at. s at.

Legjobb magyar prosaistáink egyike; a literatura ügye iránt buzgósággal viseltetik, egyébiránt az angolnafajhoz tartozik: ott csúszik ki, a hol nem is sejténé az ember, s ugyanazért ott is csúszik be, a hol nem is gondolná.

Ajka mézes, de a mézet fulánkos állat készíti számára....

Literatúrai s nyelvismerete terjedelmes. Az Akadémiát igen megréfná, ha lelépne a titoknokságról, de esze elég van arra, hogy azt ne tegye. Az Akadémia minden esetre zavarba jönne, ha más egyént kellene választania *).

*) Hát Lukács?.... Domine Spectabilis!

A Kiadó.

Schedelnek sokat köszönhet a magyar litera-
iura, ámbar ő nem productiv fő, de mivel az egész euró-
pai literaturában jártas, mindenütt hasznát veszik.

Az „Athenaeinnak” hatalmas támasza volt. Nyil-
vánosan és lepletenül nem szokása síkra lépni, ő delej-
tővel igazgatja bábjait, és többnyire célját éri, s midőn
a játék részvevői meglepetve állnak körülte, csöndes
kárörömmel titkon mosolyog.

Némelly emberek irányában szereti a *protectori*
szerepet játszani.

Midőn Döbrenteit a titoknoki nyeregből kie-
melte, remekelt.

Ha az Akadémia pénztára engedi, ma belletriai
társulattá alakult volna. Mi lesz még belőle? a jó Isten
tudja? Annyi bizonyos, hogy az athenaeisták pártja
hanyatlik; annyi bizonyos, hogy a munka nincs arány-
lagosan fölsoztva; valódi franciscanus zárda, hol a
fráterek húzzák az anyagi terheket, és a páterek teszik
el az anyagi hasznokat. A levelező tag izzad, hogy a
fizetéses és rendes tag pihenjen. — Egyébiránt, ha lo-
gikai definitióját kivanja valaki az Akedemiának, azt is
ide tesszük, s pedig latium nyelvén, hogy a tudomá-
nyosság szent illatát gőzölögje. „Est collegium refor-
matorum, quo lutherani e gratia, catholici e misericor-
dia recipiuntur.“

Hogy Schedel egyetemi könyvtárnok lett, annak méltán örvendhetni; felette szükséges volt az élet e roskatag intézetbe, mellyre, ha a csigahaladást tekintjük, igen ráillik a nemzeti czímer, mert a tudós pangás, részvétlenség és szegénység súlyosan nyomták. Schedel fürgesége talán leskarpíroztatja ezeket?

SZALAY LÁSZLÓ.

*Hites ügyvéd m. akad. rendes tag és segédjegyzője
a P. Hírlap egyik vezére; s at.*

A költészből elméleti ismeretekkel túl tömött politikus, a centrálisalok látható vezére; tudománya több, mint nyelve, melly eszméinek kifejezésére szűknek látszik. Ha a világot csupán elméletileg lehetne kormányozni: úgy már Szalay rég más bőrbé bujtatta volna.

A múlt országgyűlésen Korpona városa követe lőn, és férfias föllépése, alopas előadása, méltánylásra talált; jobban is illenék a követi, mint a journalistai asztalhoz. Itt némi szórakozottságot árul el, mert gondolatai fonala gyakran megszakasztatván, nem képes egy egészset önteni.

A szigorúan tudományos pályán szerencsésebb, mint a szép irodalmin; de közönségünk még nem érett eléggé komoly foglalkozásra. Részvéte a fenyítő cödex kidolgozásában a haza tekintélyesb férfiúinak figyelmét magára vonta.

Munkában lankadatlan; mint akadémiai tag a pártoskodást ki tudja kerülni.

GR. SZÉCHENYI ISTVÁN.

*A m. Akadémia al-elnöke, több jeles (külföldi)
Rendek vitéze; sat. sat.*

Mikor az 1825 országgyűlésen az Akadémia alapját 60.000 pengő forinttal a tüzés kapitány megvetette, legott számiúgató financierré lőn, kitől meste-rei, az angolok, tanulhatnának.

Nincs nemzeti érdek, mellyhez a gróf, mióta íróvá lett, hosszadalmas, néhol vérig edző elmés modorával, hozzá ne szólott volna.

Ő a nemzeti reform első embere, ki keble mélyében érzette, hogy Magyarországnak rigy maradni, a mint áll, nem lehet, nem szabad. Kíméletlenül neki rohant tehát a fonáságok-és ferdeségcknek, és a gyűlölet embere, tárgyalón. Ő várt, érteni kezdeték, akaratját a jobbak fölfogták, és tudtokon kívül elősegítették. Széchenyi mosolygott és izgatott, s izgatás közben cselekedett, s cselekvése alatt azt

akarta, hogy mind utánna induljanak, és a kik utánna nem indultak, azokra elménczsége darázsraját bocsátotta. Függetlennek kívánczozott mutatkozni, de a ki közelebből nézte játékát, könnyen kivehette, hogy a nemzeti szín mellett, ön érdeke sincs felejtve.

Tanulni többször utazott Angliába, s azért ragadt szónoki előadására annyi angolság.

A gyűlésekben sajátlagos eredetiséget lehel beszéde, melly mindig nyugtalanságot árúí el, mintha eszme-ezredek ostromolnák lelkét, irányát, célzatait; csak mikor az ostor csattan, lehet észrevenni, hogy messze kitérései, nem hogy a tárgyhoz vonnák a hallgató ügyeimét, de eltávolítják. Mások beszédet sokat jelentő mimikával kiseri; impromptui gyakran zúzerővel bírnak, s legott a társalgás magasb és közép régióiban ösméretesek lesznek.

Most szorgalmatosán segíti nemzeti tehetségünk és gyávaságunk élő momentumát — az álló hidat építeni.

Kossuth, az egyetlen, pár excellence szívéhez nőtt, és sok epét okoz neki.

Újabb időben Széchenyi nagy metamorphosison ment keresztül. Stylje megrövidült és világosabb lón. Mióta az „Üdvleldét“ írta, némi sentimentalismus lepte meg, s napjai rövidségét emlegeti.

Széchenyi minden esetre epochát kezdett; e bókért mivel valóság, elengedjük a köszönetét.

A tett mezején örömeztőbb látjuk őt, mint az írásén; írásait kevés sorba lehet foglalni a nélkül, hogy vesztenének, tetteit nem. Mint akadémiai al-elnök, szlávok melletti beszéde különös véleményeket gerjesztett. Volt idő, mikor Bajzát és társait czirógatta, s volt is rá szüksége, hogy meg ne karmolják, főleg Schedel, ki akkor szokta körmeit kiereszteni, mikor nem várjuk.

SZENVEY JÓSEF.

A „Budapesti-Híradó“ szerkesztője, a Magyar Akadémia lev. és a Kisfaludy-Társaság tagja; sat.

Ha Schiller föltámadna, nem mulasztaná el Szenednél bókját megtenni jelesb műveinek olly szép, mint jó fordításáért. Tanúi ezek a magyar részvétlenségnek. Több évek elolt a zsebkönyveket díszítették, azóta sem a költemények össze nem gyűjtettek, sem a színi darabok meg nem jelenhettek.

Szenveynek eredeti költeményeire is átszivárgóit Schiller lelke.

Epigrammaiban sújtva talál; tárgyai, többnyire a nemzet-életben föltűnő fonákságok.

Mint lapszerkesztő inkább az anyagok össze állításával, mint tárgyak kidolgozásával foglalkozik.

S z e n v e y azon emberek közé tartozik, kik meleg kedély mellett, nem szeretik ugyan az embert, de nem is bántják. A jó ügy mindig támaszt talál benne; kikitörő nyersége inkább bomlott egézségének, mint szívének kiáradása.

SZEMERE PÁL.

Hites ügyvédtáblabíró, magyar t. t., rend, tag; sat.

Sokat-sokat dolgozik, — de magának; pedig
aesthetikai ösméretiből adhatna már a hazának is.

Hat Sonett, néhány megmagyarított „Utánad
folynak könnyeim“ még nem az egész világ, s az ér
mellett, csak buzogna, mi is elülnénk, lesni az ihletés
ezüst csergedezését.

Literaturánk „ne-nyúlj-hozzánkja,“ szinte, mint
Bezeredy István az országgyűlés „mimosa-pudi-
cája;“ mind a kettő legkisebb érintésre lekonyul.

Kilencz esztendeig táplált keblében menydörgős
haragot az ösméretes triumvirátus ellen; minden évben
ki akarta az országglásból őket emelni; de Palika jó
ember, végre baráti kezét nyújtja neki, s elhitették
vele: többet használ a köz ügynek, ha hallgat; s azóta
úgy megtanult hallgatni, hogy szólni is elfelejtett.

Helyesen, Palikám! Amor incipit ab ego. Nem önzésből — hanem, mivel minden idegreszkettetés ártalmas. Csak vigyázzon még arra, hogy azon amor fel ne hevítse.

Ki veszi elő most már három ellen a fegyvert, mellyet Palika megköszörült, de hüvelyéből kivenni nem mert?...

SZÉKÁCS JÓSEF.

Pesti Evangelicus lelkész, a ni. Akadémia lev. és a Kisfaludy- Társaság tagja.

A „Szerb-dalokon“ kívül, egypár epigrammba szorítá biaszi bölcsességét.

Nyelve jó, de nem tesz vele csodákat; a hiúság rojtjai lógnak rajta mindenütt.

Pásztori beszédeit a Fanatismus veres fonala futja végig; düháradásaira legalkalmasbak a temetések, s nem pirul holtakat szennyel elborítani!

Tudunk esetet, hogy egy érdemes, nőtelen tisztviselőt rossz embernek jellemzett, mivel mint ő, nem vett feleséget...

Mikor illy elragadtatásaiban megszállja a Múza, — akarám mondani a Fúria, kész volna máglyákat lobbantam, s félországot mosolyogva sütni meg mellettök.

Ha az evangélikus egyház gályáján Kollár és Székács pan bratokhoz több hasonló buzgalmú hajtaná az evezőt, hamar zátonyra jutna a hajó.

STETTNER GYÖRGY.

*Pápai jogtanító a reform, kollégiumban, táblabíró,
magyar akad, rendes tag; s a t.*

A „Magyar Poesis kézikönyvét“ Toldyval (Schedel) együtt férczelte össze, s emléke egyik vázkájára ezt; másikára „Kresznerics Szótára“ kiadását véshetjük érdeműi.

Jogtudományát egy fordított váltójogi munka örökíti.

Mint akadémikus a sötétben működők egyike.

Mit fognak felőle az akadémiai évkönyvek regélni? azt a hálás utókor megtudandja; mi tudvágyát megelőzni nem akarjuk. A meglepetés mindig csak úgy jó, ha új.

SZIGLIGETI EDE

A nemzeti színház, m. Akad., és Kisfaludy-Társaság tagja.

Mit írjunk? E kérdésre Szigligeti s egy egész légió magyar író háta mögött, a borstalan és paprikátlan „Bors és paprika“ szerencsétlen találója — Nagy Ignáccal együtt hatalmasan azt rivalganá: „csak a mi pénzt hoz! ^u

Most minden tudomány pénz után szalad; tehát mától holnapra írunk.

Míg Ede urat tudós taggá nem tették, többet tanúit és eleget irt; s mióta műveit arannyal mérték fel, többet ír, s kevesebbet tanúit.

Az előtt történetünk tárházában kereste az életet, mellyet e nemzet kifejlesztett, és Shakespeare vala erszénye; most Sue Jenőt zsákmányolja ki, és „Rü-pókók“ születnek. Ez egy kis varázslat, melly minden írón megtörténik, ki magát inkább a karzat bérenezévé, mint a sima ízlés fölvatottjává keni.

Szigligeti nyelve könnyű és folyékony; nincs kinpadra feszítve, hogy minden perczen tagficzamosdástól kellene félni. A komoly körben szerencsésebb, elménczsége a vígjátékban mindig olyan, mint a gyermek, kit nevetésre kiszetnek és virgást mutatnak neki. A „Szökött katona”⁴ — „Két pisztoly”^{1.} — „Zsidó,”⁴⁴ francia kaptára csigázott magyarkák. A „Szökött katona” bizonyosan sajtolt ki annyi forintot, a mennyi könnyet; és szerencséjére, a közönség e könnyel és forinttal vásárolt örömet még meg nem unta.

A „Rüpök” után Szigligeti szelleme egy kis siestát tart, és igen okosan; de azután helyre hozza ám a csorbát, mellyet „Rüpök” „rüpöksége ejtett*).

Vigasztalja magát azonban azzal, mivel magukat már olly sokan vigasztalni kényszerültek: „Interdum et bonus donnitat Homerus.”

*) Ez időközben megtörtént „Grittivel.” Sz. visszatért Shakespcarehez, de igen ia bele talált markolni.

SZONTÁGH GUSZTÁV

Cs. kir. nyugalmazott Kapitány s a m. Akadémia rend, és a Kisfaludy-Társaság tagja; sat.

Szenvedelmes-e, vagy szenvedélyes (nem tudom bizonyosan) dinnye-tenyésztő; s a dinnye indáiból virult föl neki alkalmasint a magyar philosophia, s a német elme-termékekből azon philosophiai gyümölcs, mellyet élőkbe tálalt, mint külön magyar szellemi tulajdont, noha az külföldi üvegházban ért meg. — Annyi bizonyos, hogy jobb gúnyíró, mint philosoph; s a szivarok megbíralásához nagyobb szellemi rokonsággal vonzatik, mint Hegelhez, vagy Fichtéhez; nem azért, mintha a szivarból füst lenne, hanem mivel magyar philosophiája arany füst.

De most még csak mindig a propylaeumokban vagyunk; majd, ha bemegyünk a terembe, ott látjuk meg a pándi csodát; — csak várjunk tehát!

TREFORT ÁGOSTON.

(*t. cz.*)

A mostani P. Hírlapnak kétségkívül leghaszon-
vehetőbb dolgozó tagja; tanulásban fáradhatlan, s va-
gyonosbjainknak, kik azt hiszik, hogy pénz az ész,
példányúi szolgálhatna.

Szellem- s lélekrokonságnál fogva Eötvössel
egy; literatúrában s életben dioskurok; ha tehát czik-
kei néha fiascót csinálnak, könnyen kitalálhatni, minek
kell tulajdonítani?

Legújabb merész tette az, hogy Bezerédyt
követve, az önkénytes adózók számát szaporította, s
így meg van mentve a — capitolium!

VAHOT, ALIAS VACHUD. ALIAS VACHOT, QUONDAM VAHUD IMRE.

A „Pesti Divatlap“ szerkesztője.

Ha a világ, vagy a tudomány egy fánk lenne, úgy mind a kettőről el lehetne hinni, hogy az ő agyában kísértének.

A legnevetésgebb kérkedes, és a legútálatosabb elbizottság a literátori pályán kél föltűnő vonala. Tudományos csatákra mindig zsíros bundában, izmos tor-kossal szokott megjelenni s hatalmasan hadonázni, úgy, hogy ha ellenei liliputiak lennének, még magnak sem maradna belőlök.

Ha az országgyűlés vezetését, vagy a színház igazgatását rábíznák, mind a kettőt föl vállalná.

Divatlapját nagy erővel és erőködéssel viszi, s azt hiszi, győznie kell, ha másokat kicsinyít. A „Honderút⁴⁴ különös kegyelettel szíve alatt hordja, s akár van helye, akár nincs, mardossa.

Országgyűlési almanachja! kapdosták; szín költői pályán az „országgyűlési szállás“ inkább tendenciája, mint helyzetek és alkotása által vonz; „Még egy tisztújítást,“ bár mennyi a lárma benne, Nagy Ignác kölcsönvett kortesei agyonverték. Legközelebb született egy pár vígdarabja, s fölötte boszorkodik, hogy a választmány rajok nézve vele ellenvéleményben mer élni.

Vahot fölolvasásokat is szokott tartani, melyek télben igen zölden, nyárban igen hidegen szoknak kiütni. Legközelebb könyvkiadó lőn.

VACHOT SÁNDOR

A m. Akadémia lev. és a Kisfaludy-Társaság tagja.

Testvérének ellentéte. Szerénysége nem csak barátokat szerez neki, de meg is tartja azokat. Kedélye tiszta versforrás, mellyből gyéren, de kedves hangok csengenek. Eddig nem erőttette meg magát az Írói pályán annyira, hogy a kritikuskak sok fejtörésre adna alkalmat. Várni kell; az aranygyapjú messze van, holmi sógorság, rokonság által korunkban nem lehetetlen azt elérni-----

Verseit, úgy halljuk, most szedi össze.

VAJDA PÉTER.

(*t. cz.*)

Legszorgalmasb és legkülönbféleszínűbb írónk egyike. A Satyra ostorainak csattogásaitól az ábrándos olvadékonyságig, s a regény lümes virágú mezejétől az elvont tudományok szentélyéig szabadon haladó méh.

Fölléptekor előadásaiban sajátságot affectait: az érettség napja lefonnyasztotta szelleme fattyúsarjait, s újabb munkáiban a köz mederben, a nélkül, hogy mindennapisághoz tapadna, hasznosan munkál szelleme.

A szókészíítésben rettentetlen bátorságú, s bonczári elszántsággal, mintha Bugat növendéke lenne, bénit, csonkít, kurtít; sokszor szerencsével, a szerenese úgy sem jár mindig észszel, s ha ez Vajdának kevesebb mértékben lenne adva, úgy az utóbbi több kegyelettel karolná.

Megkísérté „Joguz“ zal a drámai pályát is; de a mű nem jutott előadási joghoz. Cuvier természeti históriája sóvárgva várja a feltámadás hajnalát.«.. Szomorú emléke komoly tudományokhozi vonzalmunknak, és az akadémiai pártfogási buzgóságának, mellyben csak a választottabbak osztoznak.

VÁLLAS ANTAL

Hit. mérnök; m. akad. rend, tag; a „Heti-lapok“ szerkesztője: sat.

Azon csekély számnak közé tartozik, kiket az Akadémia érdemeiért fogadott tagjai sorába, s ki az Akadémiától nem kölcsönöz fényt, hanem ad neki.

Technikai s matematikai ösméretei idővel kama-
tozni fognak; azonban, ha az Akadémiára bízná magát,
felkopnék az álla, mert e tudományos intézetnek nem
elvé a munkásokat jutalmazni.

Vállas egyike azoknak, kik látják, hol ezen
nemzeti intézet kóryanagja, s hatalmasan sürgeti a
reformot; de nem ül olly közel a közép ponthoz, hogy
sürgetését megtestesíthetné, s a titoknoknak nem an-
nyira barátja, hogy ez elvét magáévá fogadná, s így
Vállas még zavartalanul korteskedhetik egy ideig,
míg pártja túlerőre kaphatand, s a gravitacionalis

theoria elveinél fogva az ellen felet kibillentendi mérlegéből.

Nagy érdemeket szerezne valaki magának, ha az akadémiai titkos mozgalmak történetét, criticali commentárral kísérve a nemzet művelődési történetének egyik fő adatául szolgálatidét kiadná. — Vállas ezt megtehetné.

B. VESSELÉNYI MIKLÓS

(*t. cz.*)

A szabadság túlbuzgó hőse, az alvó magyarok hatalmas ébresztője egykor, ma sötét homály fedi a szemeket, melyekből szent haragláng lövelt a tessedőkre.

Testi szenvedése meghatotta erős lelkét is; magányában van világa, ott él a hazának s — övéinek!

A „Ballátéletek“ és „Szózata“ között nagy a különbség. Azokban a tüzes ifjú szólt; itt az érett eszu, tapasztalt publicista beszél. E könyve mutatja, milly jeles conservativ lett volna Vesselényiből, ha őt a sors csapása nem éri! — Mióta testi szemei elhomályosultak, úgy tetszik, lelki szemeivel annál világosabban lát.

Mindenesetre veszteség a hazára, hogy ügyeitől messzebb, mint szeretné, vonulni kénytelen.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY.

A. m. Akadémia rendes, és a Kisfaludy-Társaság tagja.

Vörösmarty nénike (bocsánat e kölcsönözött gondolatért, de mindenütt vannak nénikék) borral korszorúzott akadémiai rendes tag. E miatt csak azért menthető az Akadémia, mert Vörösmarty époszokat s lyrai költeményeket írt; de vádolható ellenben, hogy drámáit megaranyozta.

Lyrái költeményeiben, mellyektől a tüzet és szép nyelvet megtagadni nem lehet, olly szabadon mozog, hogy többnyire a szabályok gátjain kívűl van.

A nagy tudomány, kivéve a szivargyártást, nem legerősebb oldala; ellenben állításainak makacs védelmében chinai fal, mellyel még az elnöki szózat sem képes ledönteni. Kár, hogy az akadémiai gyűlések jele-
neteinek nincs naplója. Vörösmarty itt néha furcsa szerepeket visz; talán azért, mivel drámáiban színészek nem szerepelhetnek? Vörösmarty drámái

olyanok, mint az igen szépen fölpipezetT lyány, ki a mint száját fölnyitja, azonnal ellebben minden báj; így e drámák: míg olvassuk, melegítnek, mikor látjuk, fagyasztanak.

Celebritása „Fóti dalával“ növekedett, melyet Thern Károly halhatlaníta.—

Egyébíránt szó a mi szó, de Mihály úr, páter Gergellyel hazánk legjobb epicusai; csak az kár, hogy a mi magyarjaink e^l szavak után sem fognak tolakodni Vörösmarty eposzai után, pedig ha más nem, legalább magyarul tanulnának — érezni.

Pyrker már megtalálta eposza gyöngyét — a németeknél!

HÍRLAPOK.

Nequicquam populo bihulas dmiaveiis

— cliartas.

Persius.

Keresztől mentünk a tudós köztársaságon, és elhiszem érdemes olvasóm velem együtt megváltod, hogy az túlnépességben nem szenved; sőt csodálnod kell, miként mind a mellett, hogy egy □ mföldre sem jutván egy tudós Magyarországon, még is e respublika hasonló Árvamegyéhez, melyet meleg kebelre kell fölfogadni, hogy rengetegjeinek fagyja elolvadjon.

Bevezetlek most a hírlapkertbe, mert ez az, melly úgy szólván egyedül szolgáltat még egy kis eleséget a konyhára; az emberben pedig természeti ösztön cleségért sóvárogni.

Bámolni kell, mikép kerülhetne el az emberek figyelmét, hogy a hírlapok azon konyhák, melyekben mindenki számára főznek, s így kiszámíthatlan befolyásuk van az életműszerezetre; főleg pedig a politikai hírlapoknak jutott azon elsőség, hogy táplálóbb étkeket főzzenek; a tudományosokról

nem szólhatunk, ezek képezik a gőzt, mely az előbbieket mozgásba hozza; a divatlapok a mellékétek, melyek a szemnek vidámításul, a gyomornak ingerlőül szolgálnak, s csak finomabb ismerkedésre számítvák, nehogy amazok a süleyent megrontsák a testálladalomban.

Ha látjuk azon tömérdek manevreket, saltomor- (álékat, melyeket a hírlapírók az olvasók folyamának köiéhidján elkövetnek: legalázatosabban bámulnunk kell, hogy az eddigieknél nem törték nyakukat. Szerencsére a közönség nem látja azon finom sátokat, inelylyekbe kapaszkodnak; különben elhinne, hogy gyorsaság nem varázslat, s vannak tölcsérek, melyeken a hírlapírói tapintatot könnyebben megtanulhatni, mint Baxter angolnyelvtölcséren ezen európai nyelvek mozaikját.

Virágzó kort élünk. A fejköiő nem ment meg senkit a politikai szemlélkedésektől, s a talaris korcaiban a korteskedés bunkós szelleme játszik bújóját.

A világ politikus, s a gyermek teendői hosszú sorozatát megye-kormányon kezdi, hogy a csestől mint status-oeconomus választassák el. Csoda-e ezután, ha 12 millió ember közül alig olvas 10 ember valamit?

A lég tudománnyal van tömítve, s az embryók Newton súly törvénye szerint szívják a hazafiságos

reformer! eszméket, melyekre az egyiptomi költőke-
meuczék megteszik elmeedző hatásukat, s a gyalog-
fényűből libanoni cédrusok sudarodnak a hon boldog-
sága küzdterén; beárnyolnak mindent, de mindent! s
így természetes, ha reggelről reggelre változik a nem-
zeti élet nagy vegetatiója — az egyenetlenség izmoso-
dásában. S mind ez a haladás, a kor jelszavának ter-
mészetével megegyezőleg történik!...

Hírlapok a nemzeti műveltség hévmérőji. En-
gedjétek, tisztos alakú gyáriói, a fokokat, melyekre
mutattok, megszemlélnem, s szellemünnepet ülnöm.
Recenseálás a léleknek szabadjegy a szüntelen körző
villitanczra, olly szabadalommal, hogy a lenge alakok
mindcnikének bátran szeme közé lehessen nézni, bár
minden kacsintás kihívás életre s halálra.

Előtted állok meg, tiszteletes matróna! ki a há-
romszinű, idő s vihar átlukgatta zászlót kitűzvé, hí-
ven őrzöd azt, s fürgetegeknél közepette jámbor egy-
szerűséggel nézed, pedumra támaszkodva, az ifjabb
nemzedék szentségtelen rombolásait, és zsebre teszed
az egyházi pörsöly több ezerforintos bérdíját, míg tel-
keidet mások művelik.

Sokszor nyavalygtál te, s a „közönséges nem-
zetek története“ sírod széléhez vitt. Egy másik, sze-
rencsétlen jegy alatt született szerkesztőnek nyújái
tintát, tollat, papírost; ez betakargatott a catho-

licismus melegítő palliumával, magánok csak csúcsát tartá meg a bohó! s ha most didereg, úgy kell neki. Eszesé a világ; s a barát zsákjának két szája van, egyikén be, másikon ki. Most már a mitra is betakarja fejedet, s nem csuda ha örömdnek árvizében a külföld valamennyi írósillagai ragyognak lapjaidon.

Folytasd pályádat, s tiéd lesz a dicsőség koronája, melyet egy majom kivett a tűzből, de nem tudott fejére illeszteni, mert elfeledte, hogy a breviáriumban írva van: „fratres, sobrū estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens Circuit, quaercns quem devoret.“ S így lőn a képmutató-politika bárgyú áldozata! Nem kötötte le a komát; mert habár egypár csomót kötött is a madzagra, de kötve higyj papodnak is, mert az ember változandó, a pusztaszó múlandó, s a szó csak szó; s ember teszi a fogadást, pap a ki meg nem tartja. A szentelt víznek nagy az ereje, s az áldás néha betöri fejedet.

Roma nem egy nap épült; Pesten az árvíz nagy kárt tett, s ha a „Nemzetinek“ conservatív virág — Csákkal körülzáncolt korlátáit a contrapondiálisok csapkodásai ki nem döngetik helyükből, vagy ha pártfogóinak kezei az irgalom görceitől össze nem zsugoréinak: a vizet még ki lehet szivattyúzni, ha máskint nem, a nagy betőjű lapok olajtalan hézagjai kiszivandják azt.

Csak az erős gyomor el ne hagyja az olvasókat, hogy a fejnek nehéz, bepólyázott igazságokat, az előfizetési díj megszüntetésével vissza ne dobják maguktól.

A „Nemzeti Újság“ jelenleg egy nagy könyvtár kivonata, melly okkal móddal, alkalmi versként összeférczelve, egy főből, melly a tudományosság és olvasottság rendezetlen szertára, szivárog ki. Boldognak boldogtalannak egyiránt olly lap, melly azért, a miért vívnia kellene, az egyháznak, melly bele az életerőt szállítja, érdekeiért nem vív, hanem az aristocratiát, mikor óraláncza lejárni kezd, felhúzni akarja. S mivel sejteni látszik, hogy XIV Lajos korához közelebb állunk, mint az angol compactághoz: kürtöt ragad, s folyton kiáltja: „ébredj I ébredj magyar nemes!“

Kirántja-e az önkényesen készített örvényből a fuldoklót a stabilitás elvének okos fejtegetésével? azt még az agitatio téren új irány után sem lehet jósolni; habár Gallia, Anglia, Italia s Gennania valamennyi celebritásai állíttatnának is citatumi csatarendbe.

Ő drága Nagyságos úr, kit ízletes ebédjeiért a kézcsokolási devotio subalternusaitól tekintetességében annyira megifjít. higgye el, mi azon sejdítéshezlátszunk közeledni, hogy Nagyságod a megyei vita füzében sokkal nagyobb sükerrel lövelhetne vala szerteszt tudománya nimbuszát, melly most egyes darabokban, mint az ócska harisnya, elmállik. A parfümétől gőzölgő

főnek veréjtéke nem mindig hull termékeny földre, s Nagyságod izzadalmait, azon vidékről, mellyről most felmagasztaltatása történt, egy sovány köszönet sem jutalmajandja, s annál keserűbb leend hanyatló napjaiban a csalódás!

Hírlap-kéjvadász-korunkban nem nagy szívderítő; — s tudjuk, minden házban vannak titkos költségek, mellyek annál nagyobbak, minél jobban félik a napvilágot. Annyi bizonyos, a „Nemzetiben⁴⁴ most határozott erő mutatkozik, melly azonban távol sem áll olly irányban, mint 800 a 8000-hez. Mind e¹ mellett mindenkinek érdeme szerint jusson a díj, „miképen a mennyekben, azonképen a földön is;“⁴⁴ főleg miután mi elmaradt bizonytalan magyarok még mindig csodálni, de tisztelni nem szoktuk nagy embereinket, és egy Petőfit Eperjesen szinte olly fáklyás megkülönböztetés dicsőít, mint Deákat Pesten!....

Egészen is a következetek ösvényén maradt a pesti conservatívek catervája, a „Nemzeti vezető“ megéjj el ize nézni akarván. Oh e gondolat nagy! s ha a világon nem volna minden por és hamu: az ellenzéknek süvegére szeretnék belőle egy zöld gályát tűzni, a késő ivadéknak hirdetendő!: hogy csak ugyan zöld ágra kaphatunk még!

Ez után a „Jelenkor“ következik, melly gúnyképpen viselvén e nevet redős homlokán, szót sem érdemelne, ha gróf Széchenyi orgánumául nem tartaná meg azt, talán H elmeczy úr iránti pietásból?...

De jaj! a kifonnyadt, kiaszott élet nem tér, s nem térhet meg többé sem a bába, sem a felcser működése mellett! A „nincs többé aszkór!“ című könyv hozhat orvoslást másnak, de a „Jelenkor“ tüdeje már egészen elsorvadt, vére elakadt, s az „opiatum chi—nae“ is csak hálni küldi bele a lelket.

A „pesti kikötő“ és legújabban a D eák Ferencz elleni kitörések is visszaj nélkül nyugodtak el; s a kis lárma is, mellyet a „pisztoly-durranás“ okozott, már rég elhangzott. Próbálhat a gróf öklelőzni, mind hiába! Letűnt a Kos az ellipticai útról, és nincs, ki erős szarvakkal felfogja a lökést!

A politicában nálunk évek óta nem tapasztalt szélcsend uralkodik.

Ha diagnosist kellene húzni a magyar politicalai élet mai jeleneteiből, a kórt nálunk aligha veszélyesnek nem tarthatnék. — Minden csöndes a hazában, ha a pesti felbőffenéseket kivesszük, mi kétségkívül rász emésztési műszerek, vagy túlterhelt gyomor szüleménye csak. Azonban éppen ezen csöndesség aggaszt minket; mert tudjuk, hogy a halál előtti órák a veszélyes betegségeknel olly annyira fájdalmatlanok és

csöndesek, hogy azok az élet új reményében felidülve, minden erejüket összeszedik — de csak azért, hogy osztán egy nagy lélegzettel lelköket kiadják:

Így van a tengerrel is. Sima tükörben terüi szét a roppant víztömeg, mintegy erőt gyűjtve a közelgő orkánnal! szárnyrakelésre, hogy kiforgassa méhéből a sziklákat.

Legyünk mi rász jósok; de félünk a mutatkozó lethargiától.

A „P. Hírlap“ és „Budapesti Híradó“ egyszerre cseréltek szerkesztőt és vezért, ez még nevet is. — A „Világ“ erőteljesb forgásba jött e csere által; a „P. Hírlap“ lankadott futásában, s új fogyatkozásnak megy elibe — a sötét Csengery ben.

Kossuth visszavonulásával, úgy látszik, csakugyan letűnt a magyar journalistica „vis motrix“ ja; noha a „Heti lap“ viszont azt látszik igazolni, hogy annak szép kora ő vele is lejárt volna. A magyar publicum megúnta már a journalisticai olvasást is. Bizonyosan megterhelte a sok tudománynyal gyomrát!

A centralisatio, mellyet a mai „P. Hírlap“ képvisel, s az absolutismus, mellyre a „Budapesti Híradó“ hajladoxni látszik, igen közel rokonok. Maga Franciaország, a mai hirlapisták prototyponja, iga-

zolja ezt. Van ugyan ott Kamara kettő is, van szinte „felelős“ ministerium is, és nincs ugyan semmi hatósági élet, melly e nevet megérdemelje, s minden hatalom a ministerek kezében központosul: de azért csak ugyan Lajos-Fülöp maga az úr, ki csak akkor nem húzza arra, merre neki tetszik, G u i z o t vagy Th i e r s urak üstökét, s ezzel mind a két kamarát, mikor nem akarja.

S ha a „Budapesti Híradó“⁴⁴ folyvást olly erélyesen nem kelt volna ki a hírlapi centralisálók phantomjá ellen; ha folyvást nem védné a városi s megyei hatóságok életerős függetlenségét; azt lehetett volna hinnünk, hogy valóban absolutismus érdekét akar védni. Ezen föllépései megnyugtatnak minket, hogy iránya nem az absolutismus védése.

E néhány sorban elmondtuk e két lapról azt, mit idevalónak tartunk. Bírálni tartalmukat, nem a mi dolgunk. Az egyik francziáskodik, ábrándoz; a másik magyarkodik, csakhogy rendet akar fent és alatt; — ítélje meg az érdemes olvasó, mellyik jobb?

Ara mindkettőnek félvévenként 6. p. ft; a papirosa fejr ugyan, de — itatós.